

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

bakalářské (magisterské) kombinované (prezenční) studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Potřeby dětí a mládeže, kteří nevyužívají
organizované volnočasové aktivity**

Praha 2012

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. CSc. Miloslav Kodým

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

**Master Combined (Part time) / Full -Time Studies
2010 - 2012**

DIPLOMA THESIS

Zuzana Bendová

**The Needs of Children and the Youth Who Do Not Partake in
Organized Leisure Time Activities**

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Prof. PhDr. CSc. Miloslav Kodým

Prohlášení

Prohlašuji, že předkládaná diplomová práce je mým původním autorským dílem. Vypracovala jsem ji samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci cituji, a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 3. 2012

Bc. Zuzana Bendová.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala profesoru Univerzity Jana Ámose Komenského v Praze Prof. PhDr. CSc. Miloslavu Kodýmovi, za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při psaní diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce na téma Potřeby dětí a mládeže, kteří nevyužívají organizované volnočasové aktivity, se zabývala problematikou volného času dětí a mládeže. Cílem práce bylo zmapovat potřeby dětí a mládeže, zejména těch jedinců, kteří nevyužívají nabídky placených a organizovaných volnočasových aktivit a zjistit, jaký vliv má rodina v organizaci volného času dětí a mládeže. Průzkum byl zaměřen na děti a mládež ve věkové kategorii od 9 do 18 let. Hypotézy a předpoklad, že rodina je významným faktorem v ovlivňování volného času dětí a mládeže, byly ověřovány pedagogickými metodami a staly se teoretickým východiskem pro praktickou část. Tato práce by měla být příležitostí k hledání nových cest při práci s dětmi a mládeží, která se nezavázala k účasti na pravidelných aktivitách ani nejsou k organizátorům aktivit vázány členstvím ve stejné organizaci. Zároveň bude zpracování této problematiky účelné z důvodu informovanosti široké veřejnosti o existenci organizací ve městě s nabídkou volnočasových a mimoškolních aktivit.

Klíčové pojmy

identita, identitní práce, informální výchova, neorganizovaná mládež, neorganizované děti, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, otevřené kluby, otevřená práce s dětmi a mládeží, pedagogika volného času, pomáhající vztah, postmoderní společnost, sociálně-pedagogická práce, socializace mládeže, sociální vyloučení, volný čas, zájmové vzdělávání.

Annotation

This diploma thesis called *The Needs of Children and the Youth Who Do Not Partake in Organized Leisure Time Activities* deals with the topic of leisure time in children and the youth. The aim of this thesis is to describe the needs of children and the youth, especially those, who do not use any paid for or pre-organized leisure time activities offered, and to find out, what influence a family has on the organizing of leisure time of children and the youth. The exploration focused on children and the youth in the age group of nine to eighteen years of age. The hypothesis and the presupposition that family is an important factor that influences the leisure time of children and the youth were tested by pedagogical methods and became theoretical grounds for the practical part. This thesis should serve as an opportunity to find new ways when working with children and the youth who have not committed to take part in regular activities and who are not bound to the organizers of such activities by a membership in a common organization. At the same time, by dealing with this issue, the work will help raise awareness of the general public about the existence of such organizations that offer leisure time and after school activities in their town.

Key words

identity, identity thesis, informal education, unorganized youth, unorganized children, low barrier institutions for children and the youth, open clubs, open work with children and the youth, leisure time pedagogy, helping relationship, postmodern society, social-pedagogy work, socialization of the youth, social exclusion, free time, extracurricular education

OSNOVA DIPLOMOVÉ PRÁCE:

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. VYMEZENÍ POJMŮ	13
2. VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	19
2.1. Volný čas dětí a mládeže.....	19
2.2. Význam volného času.....	21
2.3. Dnešní společnost a volný čas.....	23
2.4. Funkce a možnosti volného času.....	23
3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOCIALIZACI MLADÉHO ČLOVĚKA	24
3.1. Volný čas jako rizikový faktor.....	25
3.2. Vnitřní faktory.....	25
3.3. Vnější faktory.....	27
3.4. Rizikové faktory ovlivňující socializaci.....	36
4. CHARAKTERISTIKA DOSPÍVÁNÍ	39
4.1. Etapy vývojového dospívání.....	39
4.2. Období mezi pubertou a dospíváním.....	39
4.3. Puberta obdobím největšího vzdoru a hledání identity.....	41
4.4. Adolescenti v poslední fázi dospívání.....	43
5. SOCIALIZACE DĚTÍ A MLÁDEŽE	44
5.1. Socializace mladých lidí v současné společnosti.....	45
5.2. Socializace dětí a mládeže v rodině.....	46
6. RODINA A JEJÍ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNEHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE	48
6.1. Vliv rodiny na organizaci volného času dětí a mládeže.....	48
6.2. Vliv výchovných a vzdělávacích institucí na organizaci volného času dětí a mládeže.....	49

7. VÝVOJ FORMÁLNĚ ORGANIZOVANÝCH	
SDRUŽENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	50
7.1. Historie a vznik sdružení.....	51
7.2. Organizace zřizované Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR..	52
7.3. Školská výchovná zařízení pro výchovu ve volném čase zřizované MŠMT.....	54
7.4. Organizace pro děti a mládež s registrací u Ministerstva vnitra ČR.....	57
7.4. Nabídka volnočasových aktivit v Litoměřicích.....	60
8. APLIKAČNÍ ČÁST	61
8.1. Zaměření a cíl průzkumu.....	61
8.2. Výzkumné problémy a pracovní hypotézy.....	61
8.3. Metodologie průzkumu.....	63
8.4. Místa šetření, charakteristika šetření.....	63
8.5. Časový harmonogram šetření.....	63
8.6. Výzkumný soubor.....	63
8.7. Výzkumné metody.....	64
8.8. Kvalitativní analýza údajů.....	65
8.9. Výsledky průzkumu.....	65
9. ZÁVĚR (uplatnění, doporučení, prognóza)	86
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	92
SEZNAM TABULEK	95
SEZNAM GRAFŮ	96
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	97
SEZNAM PŘÍLOH	98

Motto:

Nejhorší způsob chudoby - chudoba ducha.

..... *Anglické přísloví z internetových encyklopedií.....*

..... **Neodpoutávej se nikdy od svých snů! Když zmizí, budeš dál existovat, ale přestaneš žít.**

Mark Twain

ÚVOD

Volný čas se stal bohatstvím společnosti, lidským a sociálním zdrojem jejího dalšího rozvoje v době, v níž může být člověk sám sebou a ve svobodně zvolených aktivitách se rozvíjet a seberealizovat sám sebe. Návyky využití volného času se vytvářejí v dětství a základy si nese jedinec po celý život.

V době, kdy volný čas mladé generace narůstá a mění se systém hodnot, je důležité vytvářet a podporovat žádoucí aktivity mladých lidí, upozornit na rizika spojená s neorganizovanými dětmi a mládeží a na vznik negativních jevů, které jsou příčinou vzniku různých patologických jevů ve společnosti. Má-li volný čas plnit své poslání, je nutné vytvářet vhodné podmínky a podporovat žádoucí aktivní činnosti.

Význam volného času a jeho využití dětmi mládeží v moderní společnosti roste. Zájmy dětí a mládeže jsou proměnlivé, různorodé a vedou ke vzniku nových požadavků. Nová podoba práce školských zařízení pro zájmové vzdělávání přináší řadu změn, vytváří prostor pro manažerskou činnost zaměstnanců a dostatečně volný prostor k vyvíjení dalších aktivit.

O volném čase se také hovoří jako o rizikovém faktoru či časované bombě. Jeho množství relativně narůstá a zanedbání pedagogického ovlivňování, ponechání této oblasti pouze na komerci by mělo nedozírné následky. Pokud není institucionální nabídka v místě dostatečná a odpovídající, mohou děti a mladí lidé přivést do negativně orientovaných společenských skupin.

Důležitou úlohu v ovlivňování dětských zájmů, mají instituce nabízející volnočasové a mimoškolní aktivity. Smyslem jejich činnosti je vést děti a mládež ke zdravému vývoji.

Nezastupitelnou úlohu v této oblasti mají domy dětí a mládeže. Tato školská zařízení pružně reagují na zájmy dětí a mládeže a poskytují zájmové vzdělávání formou volnočasových zájmových aktivit. Díky bohatému zaměření jsou schopny oslovit početnou skupinu. Jejich úloha spočívá ve faktickém naplnění volného času, podpoře a probouzení zájmů, výběru možností jak svůj volný čas smysluplně využívat a efektivně s ním disponovat. Problematika

volného času, se odráží v chování celé společnosti a v prevenci sociálních patologií může zahrát významnou úlohu. V současné době zaznamenáváme klesající zájem mladých lidí o členství ve společenských a občanských sdruženích. Úměrně věku se také mezi dospívajícími snižuje zájem o účast na pravidelných i příležitostných zájmových aktivitách.

Problematika neorganizovaných dětí a mládeže je důležitá stejně jako možné alternativy a způsoby trávení volného času. Předpokladem pro nalezení vhodného řešení problému je zjištění potřeb a zájmů této skupiny a vytváření možností ke smysluplnému využití volného času.

Práce s neorganizovanou mládeží vyžaduje hlubokou reflexi a poctivou přípravu. Celá tato závažná oblast lidské činnosti nemůže zůstat mimo zájem státu. Státní zainteresovanost na volném čase dětí a mládeže by měla spočívat především v zakládání organizací, sdružení pro volný čas, vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit mimo organizovanou činnost, vytváření kladných postojů členů společnosti k aktivitám ve volném čase a v přípravě profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost.

Diplomová práce se skládá z těchto částí. První část práce vysvětluje pojmy mající vztah k dětem a mládeži. Druhá část pojednává o významu volného času a jeho funkcích. Ve třetí části se pojednává o faktorech, které děti a mládeže ovlivňují. Čtvrtá část se věnuje etapám vývojového dospívání a vývojem dítěte od jeho narození až po dospělost. Pátá část se věnuje socializaci dětí a mládeže, procesu neustálé komunikace a integrace mezi jedincem a komunitou, ve které žije a hledá vlastní identitu.

Šestá část pojednává o vlivu rodiny a výchovně vzdělávacích organizací na organizaci volného času dětí a mládeže. Sedmá část popisuje historii, vznik a vývoj organizovaných sdružení pro děti a mládež, jejich cíle, poslání, a význam v poskytování konkrétních služeb při práci s dětmi a mládeží. Poslední část obsahuje empirickou část práce. V této části je uveden cíl práce, výzkumné problémy, pracovní hypotézy, metody šetření, charakteristiku výzkumného vzorku, vlastní šetření a jeho závěry.

Cílem diplomové práce je zmapování potřeb dětí a mládeže, zejména těch jedinců, kteří nevyužívají nabídky placených a organizovaných

volnočasových aktivit. Zjistit, jaký vliv má rodina v organizaci volného času dětí a mládeže.

Tato práce bude příležitostí k hledání nových cest při práci s dětmi a mládeží, která se nezavázala k účasti na pravidelných aktivitách ani nejsou k organizátorům aktivit vázány členstvím ve stejné organizaci. Zároveň bude zpracování této problematiky účelné z důvodu informovanost široké veřejnosti o existenci organizací ve městě s nabídkou volnočasových a mimoškolních aktivit tak i informovanosti zastupitelů města, kteří se s problematikou nárůstu patologických jevů ve městě potýkají.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ POJMŮ

Mým úkolem je charakterizovat pojem „neorganizovaná mládež“, objasnit příčiny vzniku neorganizovaných part mládeže a významných činitelů, které ovlivňují trávení volného času mladé generace. Přiblížit sociální situace, složité životní události omezující životní podmínky a životní styl, které jsou příčinou neschopnosti mládeže zařadit se mezi své vrstevníky. Současně vidím mládež jako další důležitou etapu vývoje jedince.

Pojem „neorganizovaná mládež“ definuji jako skupinu adolescentů, kteří nejsou schopni sami řešit náročné životní situace, což u nich vede k moratoriu identity. S mládeží jsou spojeny jednotlivé formy organizace, ve kterých tvoří zvláštní skupinu riziková mládež. Vzniku rizikového chování u dětí a mládeže předchází dispozice jedince, výchova v rodině a sociálním prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Setkáváme se u nich s nezodpovědností, nezájmem o dění kolem nich a experimentováním. V této kapitole odhaluji jejich problémy, s kterými se v moderní společnosti setkávají a neumějí je řešit. Příčinou neschopnosti mládeže zařadit se mezi své vrstevníky, jsou sociální situace, složité životní události, které omezují životní podmínky a životní styl dospívajících.

1.1. Vymezení pojmu děti

Počáteční období životní dráhy každého jedince. Toto období začíná narozením a končí změnou dítěte v adolescenta (tj. asi ve věku 14-215 let). Jde o období intenzivního vývoje tělesného, intelektuálního, jazykového, emocionálního a sociálního, v jehož průběhu se formují rysy osobnosti člověka.

Právní vymezení

V občanském a rodinném právu se termín dítě používá zejména pro označení celoživotního příbuzenského poměru vůči rodičům: *pro věkové vymezení se používají vymezení, které vycházejí z definice zletilosti nebo konkrétní věkové vymezení, například sousloví „nezletilé dítě“, popřípadě nezletilý, nezletilá osoba, mladistvý, osoba mladší 18 let, osoba mladší 15 let atd.*

V mezinárodních úmluvách k ochraně speciálních práv dětí (např. Úmluva práv dítěte, úmluvy regulující dětskou práci nebo dětskou pornografii atd.). Také v některých navazujících vnitrostátních předpisech se však mnohdy termín dítě používá k věkovému vymezení, zpravidla osob do dovršení 18 let věku.

V období dětství rozlišujeme tyto fáze (Vágnerová, 2005)

- Novorozenecké období – trvá od narození do věku 28 dnů, tedy 4 týdny.
- Kojenecký věk – do prvního roku života dítěte, je to období, ve kterém se vyvíjí způsoby prožívání a chování, vznikají předpoklady pro postupné osamostatnění dítěte.
- Batolecí věk – od 1 do 3 let. Dítě se více osamostatňuje, uvědomuje si vlastní existenci, vazby vznikající v mladším věku se více uvolňují, dochází ke zjišťování svých možností, schopností, děti usilují o sebeprosazení.
- Předškolní období – období her trvá od 3 - 7 let. V tomto období dochází k výraznému rozvoji sociálních vztahů, především

s vrstevníky. Zejména při hrách se dítě snaží o sebeprosazení a personální chování. Tato fáze nekončí dosažením fyzického věku, ale hlavně sociálně. Nástup a ukončení období předškolního věku není vždy zřejmé.

- Školní věk - od 6 do 7 až 11 let – je významným mezníkem v životě každého dítěte. S nástupem do školy přichází i nová role dítěte. Škola ovlivňuje dítě v oblasti chování a sebehodnocení.

Školní věk je dále možné rozdělit:

- Raný školní věk – v letech od osmi do devíti let dochází k různým vývojovým proměnám, které se projevují ve vztahu ke škole.
- Střední školní věk – až do dvanácti let fáze změn a přípravy na dobu dospívání.
- Starší školní věk – období končící s koncem školní docházky. Jde o fázi dospívání.

Období puberty rozdělujeme na ranou adolescenci – od jedenácti do patnácti let. Období vytváření se přátelských vazeb a prvních lásek. Období adolescence nastupuje po skončení školní docházky. Období pozdní adolescence trvá do dvaceti let. Toto období považujeme za období zásadních psychosociálních změn a rozvoje vlastní identity.

1.2. Vymezení pojmu mládež

Pojem mládež lze charakterizovat jako skupinu vymezenou jejím věkem. Toto označení zahrnuje děti i mladistvé. Oddělení pojmu mládež od dětí a dospělých je nepřesné. Důvodem jsou změny v kulturních a historických souvislostech. V současné době posuzujeme mládež ve věku od 15 do 26 let. Spodní hranici mládí vymezuje tzv. časová adolescence (pubescence). Kolem jedenáctého roku věku dochází k hormonálním změnám s vlivem na chování a prožívání mladého člověka. U horní hranice mládí přihlídneme k tzv. jeho prodloužení nebo li odkladu dospělosti. Tento fenomén je dán zejména možnostmi současné společnosti (tj. možnosti sociálního zabezpečení, studia,

cestování a používání antikoncepce). Takto posunuje hranici až na období mladé dospělosti až na hranici třiceti let, kdy na sebe bere mladý člověk vlastní odpovědnost a začíná být ekonomicky nezávislý. Výsledně je možné říci, že se mládež nachází v dlouhém společensky uměle prodlužovaném tranzitorním stavu mezi obdobím dětství a dospělosti. Nachází se v čase určeném pro plnění vývojových úkolů s utvářením identity. Paralelně s identitou se u mladého člověka utváří také intimita.

Wikipedia vysvětluje pojem mládež jako demografickou skupinu obyvatelstva ve věku od 12 do 14 let. Jde o období mezi dítětem a mladistvým. V tomto období se mladí lidé začleňují do světa práce, osvojují si společenské normy a požadavky, formují svůj světový názor.

Průcha v pedagogickém slovníku charakterizuje mládež jako sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku asi od 15 do 25 let. Ve společnosti již neplní roli dítěte, ale společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Hovoříme-li o mládeži, setkáváme se s pojmem adolescent. Adolescence (dospívání jedince) probíhá mezi 15 a 20 rokem života mladých lidí.

Z pohledu trestního a občanského zákoníku jsou za mládež považováni všichni nezletilí do osmnácti let. Spodní hranici mládí vymežíme tzv. časnou adolescencí. V organismus kolem jedenáctého roku věku začíná docházet k hormonálním změnám a výrazným vlivem na prožívání a chování mladého člověka. Horní hranice dospělosti tzv. prodloužené mládí nebo-li odkladu dospělosti. Tento fenomén, který je dán možnostmi současné společnosti (např. cestování, studium, sociální zabezpečení, používání antikoncepce), posunuje hranici až do období mladé dospělosti. Věk se nám tedy posune až na hranici třiceti let, kdy už na sebe bere mladý člověk odpovědnost a je ekonomicky samostatný. Můžeme říci, že se mládež nachází v dlouhém společensky uměle a prodlužovaném tranzitorním stavu mezi dětstvím a dospělostí. Mladý člověk se nachází v čase určeném pro plnění vývojových úkolů. Kdy na prvním místě stojí utváření identity tj. pocit jednoty sama se sebou a spojitost společnosti. Spolu s identitou se u mladého člověka vytváří i intimita.

1.3. Vymezení pojmu „neorganizovaná mládež“

V této kapitole stručně charakterizují pojem „neorganizovaná mládež“. Tímto pojmem mám na mysli skupinu mladých lidí, kteří procházejí z dětství do dospělosti a přitom se setkávají s náročnými životními situacemi, které nejsou schopni bez pomoci řešit.

Neorganizovanost mladých lidí vidím především v souvislosti s podmínkami socializace v současné společnosti. Zvláštní skupinu zde tvoří riziková mládež. **Vzniku rizikového chování předchází dispozice jedince, výchova v rodině a sociálním prostředí, ve kterém vyrůstá.**

Pojem „neorganizovaná mládež“ je možné chápat jako označení pro skupinu mladých lidí, kteří procházejí obdobím dětství k dospělosti. Přitom se setkávají s náročnými životními situacemi, které nejsou schopni sami vyřešit, což vede k odkladu života tudíž k závazku dospělosti. Můžeme ho také chápat jako jev popisný, nikoliv hodnotící. Už z názvu je zřejmé, že se jedná o negativní vymezení skupiny mladých lidí, jejichž chování se vymyká očekávanému chování. Toto vzbuzuje dojem, jakoby „normální“ mládež byla ta, která se organizuje v některých organizacích. Pojmem „neorganizovaná mládež“, je vnímán jako „problém“, tedy jako potenciální zdroj kriminality. Spíše než mládež samotnou vystihuje postoj současné společnosti k mládeži. Ta se jeví jako negativní vymezení skupiny mladých lidí, jejichž chování se vymyká očekávanému chování moderní společnosti. Pod názvem „neorganizovaná mládež“ se skrývá též mládež bezprizorní, mládež riziková, mládež ohrožená sociálně patologickými jevy, mládež nepřizpůsobivá, sociálně vyloučená, mládež ohrožující, tj. delikventní, deviantní, asociální. Organizovaná mládež je taková, která tráví svůj volný čas ve sdruženích nebo jiných organizacích podobného typu. Její organizovanost spočívá v pravidelnosti, dlouhodobosti činností, které děti a mládež připravují na budoucí život. Mládež, která tráví svůj volný čas pobytem v těchto organizacích, se při svém budoucím vývoji snáze vyhne patologickým jevům, než mládež neorganizovaná. Opakem organizované mládeže je neorganizovaná. Jedná se buď o jedince, nebo skupinu dětí a mládeže, kteří

pocházejí ze stejného sociálního prostředí. Mezi neorganizovanou mládež je možné zařadit děti a mladé jedince ve věkových skupinách od 6-12 let, od 13-18 let nebo 19-26 let. K nim se vztahují doplňkové charakteristiky: *mají vyhraněný životní styl, nechtějí se nebo nemohou zapojit do volnočasových aktivit, vyhýbají se standardním formám instituciované pomoci a péče.*

Ve svém vývoji jsou ovlivněni rodinou, školou a vrstevníky. Na neorganizovanosti dětí a mládeže působí různé vlivy, např. vliv rozpad rodiny, problémy ve škole nebo v zaměstnání. K přerušení nebo ukončení trávení organizovaného volného času může dojít i vlivem nedostatku finančních prostředků, nepochopení jednání a chování jedince, ze strany účastníků, se kterými se stýká při organizovaných aktivitách. Jejich zkušenost vrcholí v hledání jiných vrstevníků, kteří by pochopili jeho potřeby. Tím se dříve organizovaný, bezproblémový jedinec stává terčem různých skupin.

Nejvíce ohroženou skupinou je tedy dospívající mládež, která snadno inklinuje k patologickému chování. Tito jedinci jsou emočně nestabilní, nemají vytvořenou pevnou hierarchii hodnot a teprve na základě informací, které přicházejí z vnějšku, si ji utváří. Mládež, u které je vysoké riziko asociálního vývoje (delikvence, drogová závislost, patologické hráčství, alkoholismus, členství v náboženských sektách a extremistických skupinách) je označována jako riziková. Vypovídající jsou statistiky kriminality. Skutečnost, že stále se snižující se věk delikventů, je velice závažná. Věková hranice osob páchající trestné činy se posouvá do nižších kategorií. Kriminalita mládeže má svá specifika: je páchána zejména ve skupinách, je doprovázena zbytečným a bezúčelným ničením věcí. Dříve byla páchána nahodile, bez přípravy. V posledních letech se však zvyšuje její opakovanost. Jednání bývá stále častěji promyšlené, včetně předem zajištěného alibi. Dalším znakem je neúměrné násilí, zneužívání drog a alkoholu a brutalita. Na rozdíl od dospělých pachatelů jsou mladí delikventi častěji chyceni při činu a méně často svou trestnou činnost popírají.

1.4. Vymezení pojmu "obtížná životní situace"

V této části se zaměřím na krizové situace, ve kterých se neorganizovaná mládež nachází. Lidský život je běžně plný nejrůznějších proměn. Ne všechno, co nejprve pocítujeme jako nepříjemné, těžké nebo ohrožující, je takového rázu, že bychom nedokázali celou situaci obstojně rozřešit a zdárně přestat. Leckterým neobvyklým nebo namáhavým rozhodnutím doprovází strach a stísněnost. Zátěžovými a krizovými situacemi prochází téměř každý. Patří k životu a je nepravděpodobné, že by se jim dalo zcela vyhnout. To, co různé lidi rozlišuje co do vyrovnání se s nastalými problémy, je strategie, jak zacházející s vlastními silami a s nabízenými možnostmi.

Skupina neorganizovaných dětí a mládeže je ohraničena věkem od 6 do 26 let. Patří sem děti a mládež, která zažívá nepříznivé životní situace. V nich se ocitají v důsledku obtížných životních událostí, konfliktních společenských událostí, životního stylu, omezujících životních podmínek, krizové situace nebo z jiných závažných důvodů. Krize identity se projevuje v té fázi životního cyklu, ve které musí mladý člověk přijmout určitou životní perspektivu. Je důležité, aby dospívající shledal zřetelnou shodu mezi tím, co cítí a nachází sám v sobě, a mezi tím, jak ho vidí a posuzují druzí lidé, včetně toho, co od nich očekávají jeho blízcí.

Je nutné vzít na vědomí, že mladí procházejí krizovým obdobím dospívání, a to v období kdy nemají vytvořeny sociální návyky, nejsou schopny samy zabezpečovat a uspokojovat svoje životní potřeby. Začínají si teprve budovat svoji identitu. **Mládež, která je v procesu utváření vlastního života, ponechána sama sobě, se stane zájmem společnosti ve chvíli, kdy výsledky jejího experimentování se životem, se stanou neúnosné a pro společnost ohrožující.** Chráněný časoprostor se stane skutečným prostorem sociálního vyloučení a většinou sledovaným médií. Studie v tomto ohledu ukazují na negativní službu médií, jakožto hlavního kanálu a příčiny toho, že prostor adolescenta je viděn často jako ohrožující.

Konfliktní společenské události znamenají, že neorganizovaní děti a mládež se svým jednáním a chováním ocitají v situaci, která se neshoduje

s očekáváním většiny společnosti. Patří sem útoky z domova, šikanování, záškoláctví, projevy agrese, vyloučení ze školy, drobná kriminalita, trestné stíhání, vandalismus, generační problémy, konflikty v místní komunitě, trestné stíhání a pohlavní zneužívání a zneužívání návykových látek, domácí násilí atd. Zvláštní skupinou jsou děti a mládež „neplatičů“, kteří žijí v sociálních ubytovnách nebo bez přístřeší.

2. VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE

V této části vymezím pojem volný čas z pohledů různých osobností, zabývám se charakteristikou a významem volného času, jeho členěním, funkcemi a faktory, které vedou k jeho ovlivňování. Volný čas je široký pojem a jeho pozitivní využívání má největší vliv rodina, škola a v neposlední řadě i skupiny vrstevníků a media. Nezastupitelnou úlohu v ovlivňování volného času dětí a mládeže mají mimoškolní zařízení, charitativní a církevní organizace a zájmové neziskové sdružení.

2.1. Volný čas dětí a mládeže

Motto:

„ Čas jsou prý peníze, ale peníze nerovnají se času. Bez peněz se dá ještě mnoho udělat, bez času nic“.

Jan Neruda

Abychom se mohli zabývat volným časem, vysvětleme, co pojem „volný čas“ znamená. Volný čas je definován velkým množstvím odborníků, jejichž názory se určitým způsobem prolínají, ale do jisté míry se i odlišují. První vymezení pochází z období starověkého Řecka a to filosofem Aristotelem. Ten chápe volný čas jako čas na rozumování, čtení veršů, setkání se s přáteli a poslouchání hudby, nemá nic společného s lenošením a nicneděláním.

„V středověku byl volný čas vnímán jako časový úsek, který je věnován rozjímání a modlitbám, ale také různým zábavám, hrám a tancům“ (Hodaň,

Dohnal, 2005, 53). V době renesance bylo množství volného času minimalizováno, byla preferována práce a zahálka (volný čas) neměla v tehdejší společnosti místo.

Pásková, M. a Zelenka, J. (2002) považují za volný čas ten, kdy lidé nevykonávají činnosti pod tlakem pracovních závazků či rodinného systému. Obecně je potom volný čas definován jako „čas, v němž člověk nevykonává činnost, aby splnil závazky plynoucí z společenské dělby práce, nebo z nutnosti zachování biofyziologického či rodinného systému“ (Velký sociologický slovník, 156).

Joffre Dumazedier [1] říká, že „volný čas představuje jen určitou část mimopracovní doby, do které dále patří osobní potřeby a povinnosti – biologické potřeby (strava, hygiena, spánek) a povinnosti rodinné (vaření, úklid, nákup, péče o děti)“.

Definuje volný čas jako „souhrn činností, které může člověk provozovat s plnou libovůlí, buď pro odpočinek nebo pobavení, či pro rozvoj svých znalostí nebo nezištné školení, pro svou dobrovolnou účast na všech společenských záležitostech nebo svobodnou tvůrčí činností poté, když se uvolnil ze závazků pracovních, rodinných i společenských“.

Rozlišuje tři sféry nebo složky volného času:

- **složku relaxační** (odpočinek a částečně i rekreaci)
- **složku zábavy**
- **složku vzdělávací a sebevzdělávací** (ve které jednotlivec sám nebo ve skupině rozvíjí své schopnosti, vědomosti a dovednosti)

Volný čas není dobou zahálky a pasivity. Je naopak prostorem pro rozvoj myšlení, kreativity a filozofické reflexe, v níž může být člověk sám sebou a ve svobodně zvolených aktivitách sám sebe rozvíjí a seberealizuje. Rozvojem sebe sama v relevantní míře současně rozvíjí i společnost. Volný čas je proto kategorií, která by neměla být společností opomíjena. Chápeme ho tedy jako dobu, která člověku umožňuje svobodnou volbu činnosti. Člověk si činnost vybírá nezávisle na svých osobních či společenských povinnostech,

---

[1] Joffre Dumazedier je významný francouzský sociolog volného času

vykonává ji dobrovolně a rád, získává při ní příjemné zážitky, které využívá ke smysluplné činnosti, rozvoji osobnosti, k plnému humánnímu životu.

Volný čas je doba, kterou můžeme také charakterizovat jako činnosti, do nichž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jich na základě svobodného rozhodnutí, které mu přináší příjemné zážitky a uspokojení, tedy:

- **zábavu** (regeneraci duševních sil)
- **odpočinek** (regeneraci pracovní síly)
- **rozvoj osobnosti** (spoluúčast na vytváření kultury)

Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti, které jsou spojené s provozem rodiny a domácnosti. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena).

2.2. Význam volného času

Volný čas a jeho naplnění a vhodné využití je téma ožehavé. Hovoří se o něm jako o rizikovém faktoru. Uspokojování volného času dětí se může bezprostředně projevit dle známého úsloví: Kdo si hraje, nezlobí. **Neuspokojování volného času může naopak mít odraz ve skryté frustraci, která vede k různým formám agresivity a dalším společensky nežádoucím projevům. Pokud není institucionální nabídka v místě dostatečná a odpovídající, mohou si děti nacházet aktivity, které jsou často společensky nežádoucí.**

Je známo, že výchova je levnější než převýchova, prostředky vynaložené na ovlivňování volného času, jsou investicí do budoucnosti. Má-li volný čas plnit své poslání, je zapotřebí vytvářet vhodné podmínky a podporovat žádoucí aktivní činnosti. Jedním z nejvýznamnějších nositelů úkolu zajištění podmínek pro účelné trávení volného času jsou domy dětí a mládeže. Jejich aktivity obsáhly v posledních desetiletích rozsáhlé výrazně se diferencujících cyklů činností různorodých obsahů a odlišné specializace a výchovné náročnosti. Vstoupily do všech pracovních dní mladé generace, do jejich víkendů a prázdnin v průběhu celého roku. Působí mezi různými sociálními i zájmovými

skupinami mladé generace. Formují hodnotné zájmy, rozvíjejí specifické schopnosti a utvářejí žádoucí morální vlastnosti. Výrazně přispívají k prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování. Cílem výchovy volného času je učit děti a mládež kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu. Pro povzbuzení zájmu slouží seznamování se širokou škálou volnočasových aktivit, objevování vlastních dispozic a jejich rozvíjení, uvědomování si vlastních hodnot a rozvíjení zdravého sebevědomí. Volný čas se stal bohatstvím společnosti, lidským a sociálním zdrojem jejího dalšího rozvoje v době, v níž může být člověk sám sebou a ve svobodně zvolených aktivitách sám sebe rozvíjet a seberealizovat se. Volný čas je proto kategorií, která by měla být společností reflektována a ovlivňována ve směru kvalitního, rozvojového charakteru aktivit naplňujících volný čas. Vždyť návyky využití volného času se vytvářejí v dětství a základy si nese jedinec po celý život.

Význam volného času a jeho využití dětmi mládeží v moderní společnosti roste. Zájmy dětí a mládeže jsou proměnlivé, různorodé a vedou ke vzniku nových požadavků. Nová podoba práce školských zařízení pro zájmové vzdělávání přináší řadu změn, vytváří prostor pro manažerskou činnost zaměstnanců a dostatečně volný prostor k vyvíjení dalších aktivit. Volný čas dětí a mládeže narůstá. A právě nadbytek volného času může děti a mládež přivést do negativně orientovaných společenských skupin, zejména ty, kteří pocházejí z méně podnětného sociálního prostředí. Instrukce nabízející volnočasové a mimoškolní aktivity jsou díky svému bohatému zaměření schopny oslovit početnou skupinu dětí a mládeže. Jejich úloha spočívá ve faktickém naplnění volného času, podpoře a probouzení zájmů, výběru možností jak svůj volný čas smysluplně využívat a efektivně s ním disponovat. Před každým pedagogem-vychovatelem stojí velká výzva ke kvalitnímu naplnění volného času svěřených jedinců či skupin. Smyslem jejich činnosti je vést především děti a mládež ke zdravému vývoji a výrazným způsobem vychovávat zdravé a šťastné děti. Dle mého názoru by nabídka aktivit pro volný čas ve městech a obcích měla tvořit funkční systém bez preferování institucí, organizací či majetkoprávních vztahů.

Na místní nabídce by se měli podílet všichni partneři dle dohod, využívat státní a obecné zdroje, platby účastníků i sponzorské dary. Ve většině případů zatím determinuje výše uvedené slůvko „by“.

2.3. Dnešní společnost a volný čas

O dnešní společnosti můžeme také hovořit jako o společnosti volného času. V souvislosti s nárůstem volného času především dětí, mládeže, ale i dospělých. Tento fenomén umožňuje lidem měnit jejich životní styl. Velký objem volného času výrazně ovlivňuje zejména sledovanou skupinu mladých lidí. Výzkumy sociologa Saka, P. a socioložky Sakové, K. v oblasti volného času ukázaly, že mladí lidé tráví svůj volný čas nejvíce pasivním sledováním médií, odpočinkem a schůzkami s přáteli nebo sportem. Pro naše účely je důležité všimnout si, že mladí lidé velké množství svého volného času věnují setkávání se svými vrstevníky. Tento čas je kompenzací množství volného času stráveného sledováním médií (internet, hudba, televize) a odpovídá potřebě mladých lidí se setkávat s vrstevníky. Výzkumy autorů Saka a Sakové ukazují, že denně se schází s přáteli 49% mládeže a zbývajících 42% mladých, se setkává se svými vrstevníky alespoň jednou týdně. Vrstevnické vztahy jsou tedy podstatným atributem dospívání a komunikace mezi vrstevníky je klíčová při utváření jedince. Výzkumy dokazují klesající zájem mladých lidí o členství ve společenských a občanských sdruženích. Úměrně věku se mezi dospívajícími snižuje zájem i o účast na pravidelných i příležitostných zájmových aktivitách. Tento fakt dokazuje, že mládež upřednostňuje způsob trávení volného času mimo volnočasové organizace.

2.4. Funkce a možnosti volného času

Stejně jako jiné i volný čas má své funkce. Podle Pávkové (2002) má volný čas tyto funkce:

- výchovné vzdělávací (uspokojování zájmů a potřeb, smysluplné využití volného času)

- zdravotní (zaměření režimu dne dle zdravého životního stylu)
- sociální (vytváření žádoucích sociálních vztahů)
- preventivní a rozvojové zaměření skupiny (prevence rizikových aktivit)
- výchovný projekt, cíle, úkoly a metody (seberealizační funkce) hledání nových postupů a způsobů k dosažení cílů, rozvoj seberealizace dětí v jejich volném čase

Způsob jak využít volný čas, potřeby a zájmy při volnočasových aktivitách po pracovním vypětí a celodenním soustředění potřebuje organismus odpočívat, sebrat nové síly.

Funkce a možnosti volného času vymezil německý pedagog (volného času) H. W. Opaschowski, který za základní složky považuje:

- **rekreaci** (zotavení ze zklamání a frustrací)
- **výchovu a další vzdělávání** (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)
- **kompensaci** (odstraňování zklamání a frustrací)
- **kontemplaci** (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- **komunikaci** (sociální kontakty a partnerství)
- **participaci** (podílení se, účast na vývoji společnosti)
- **integraci** (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organizmů)
- **enkultursci** (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností)

3. FAKTORY, OVLIVŇUJÍCÍ SOCIALIZACI MLADISTVÉHO

V této kapitole se budu zabývat faktory, které ovlivňují způsob trávení volného času současných dětí mládeže. Dělíme je na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní faktory řadíme věk, kondice a zdravotní stav, psychická kondice a příslušnost ke společenské vrstvě. K vnějším faktorům patří rodina, škola, vrstevnické skupiny, média a kultura.

3.1. Volný čas jako rizikový faktor

O volném čase se hovoří jako o rizikovém faktoru či časované bombě. Jeho množství relativně vzrůstá, avšak kvantita neznamena nárůst kvality. Zanedbání pedagogického ovlivňování volného času, ponechání této oblasti pouze na komerci by mělo nedozírné následky. Pokud není institucionální nabídka v místě dostatečná a odpovídající, mohou si děti a mladí lidé nacházet aktivity, které jsou často společensky nežádoucí. Narůstání závislosti mladé generace na drogách a hracích automatech jsou toho důkazem.

Problémy spojené s využíváním volného času jsou v zásadě dvojí. Jednak spojené s celkovým nedostatkem volného času, jednak se schopnostmi umět jej využívat efektivně. Volný čas v posledních letech ve vyspělých společnostech dramaticky roste, a proto na tuto skutečnost musí společnost reagovat. Ať výchovou odborníků od profesionálů – pedagogů, pedagogů volného času, sociálních pedagogů až po dobrovolníky většinou koncentrované v občanských sdruženích, veřejně prospěšných společnostech i nadacích. Zde je důležitá osobnost vychovatele, který by si měl uvědomit význam volného času, jeho narůstání v historických souvislostech a směřování v posledních letech, neboť v něm pracuje se svěřenými osobami a citlivě ovlivňuje prožívání a chování svých svěřenců. Je známo, že výchova je levnější než převýchova. Proto jsou prostředky vynaložené do ovlivňování volného času mladé generace investicí do budoucnosti.

3.2. Vnitřní faktory

Za vnitřní faktory lze považovat stav jedince, který je dán a který nelze ovlivnit. Tyto znaky jsou každému člověku dány, některé při narození (př. pohlaví), jiné získá během života. Některé z nich se mohou během života měnit v závislosti na tom, jak jedinec nakládá se svým zdravím a ke které vrstvě se během života zařadí. S životním úspěchem jsou spjaty dispozice, vlohy, nadání a talent. Naši úspěšnost během životní dráhy do jisté míry určují tyto vnitřní faktory. Na kvalitu trávení volného času působí faktory, jako jsou věk, pohlaví,

fyzická kondice, zdravotní stav, psychická kondice a příslušnost ke společenské vrstvě.

- **Věk je** jeden ze základních faktorů, který určuje způsob využití volného času. Nároky na množství volného času se liší v závislosti na věku. Jiný způsob trávení volného času má jedinec v předškolním a školním věku (aktivity spojené se školou, jiné jsou pak v dospělosti). Na rozdíl od dětí, které mají volného času dostatek, dospělí mají volného času velmi málo. Odlišné je také trávení volného času v různých věkových skupinách. Vrstevníci mají na volný čas podobné požadavky. Proto můžeme jedince a jejich způsob trávení volného času dělit do skupin v rozmezí deseti let. Každá skupina má během jednotlivých období života jiné nároky na množství a kvalitu volného času.
- **Pohlaví** ovlivňuje trávení volného času po celý život. Zatím co si děti v předškolním věku nejsou schopny uvědomit, co je pro ně z hlediska pohlaví nejvhodnější vědí, že fotbal, je více pro chlapce a panenky více pro dívky. Ve školním věku vybírají žáci aktivity v nabídce různých kroužků, sportů podle pohlaví. Chlapci volí aktivity zaměřené na sílu a rychlost, děvčata volí aktivity zaměřené na krásu a praktické dovednosti.
- **Fyzická kondice a zdravotní stav** – limitující faktor trávení volného času. Fyzická kondice určuje především, to budeme sportovat na rekreační nebo na závodní úrovni, nebo spíš vkládáme svoji energii do jiných činností jako je např. umění. V současné době se stále více setkáváme s tím, že děti tráví většinu volného času hraním na počítačích nebo sledováním televize. Vysedávání u televize nebo u počítače snižuje fyzickou kondici. Pryč jsou doby, kdy bývala hřiště na sídlištích plná dětí. Kombinace sedavých činností s konzumací sladkostí, se u dětí projevuje obezita. Starost o zdravotní stav a fyzickou kondici dětí a mládeže by měla být prioritou ze strany především rodičů.
- **Psychická kondice a příslušnost ke společenské vrstvě** – za nejcennější statek považujeme duševní zdraví. Psychická kondice

určuje způsob, jak lidé tráví svůj čas. Např. člověk, který při práci využívá duševní síly, bude vylepšovat psychickou kondici lehčí manuální prací nebo vytvářet hodnoty drobným kutilstvím, opačně nabírá síly dělník. Vliv na trávení volného času má i společenské postavení. Bohatí lidé svůj volný čas tráví mimo realitu všedních dnů na nákladných dovolených obklopených luxusem. Naopak je tomu u lidí, kterým finanční prostředky na luxusní dovolené nestačí.

3.3. Vnější faktory

V této části podrobně popisují jakým způsobem vnější a vnitřní faktory děti a mládež ovlivňují, zabývám se významem těchto faktorů. Proces socializace je proces probíhající během celého života jedince. Mezi nejvýznamnější faktory utvářející jedince během jeho vývoje socializace je rodina, následuje škola, během celého života ovlivňují jedince také vrstevnické skupiny a prostředí, ve kterém jedinec žije. Činitelé socializace tvoří také jednotlivci, skupiny nebo organizace, které ovlivňují chování jedince. Tito činitelé mají vliv na to, jak se člověk tváří (prostřednictvím odměn, trestů, osvojováním sociálních vzorců a rolí).

Rodina

Rodina je malá primární skupina, zprostředkující vztah mezi jedincem a společností, primární společenská skupina setkávání lidí tváří v tvář, provázání emocionálními vztahy. Je bezesporu jednou z hlavních činitelů socializace. Primární funkce rodiny spočívá v ovlivňování vývoje dítěte od jeho narození, vytváření citových vazeb trvale ovlivňujících duševní život dítěte. Uspokojuje biologické potřeby dítěte, zajišťuje podmínky pro jeho růst, připravuje ho na řadu rolí a vzorů jednání. Rodina v životě dítěte splňuje tyto funkce: biologicko reprodukční, ekonomická, emocionální, socializačně výchovnou a kulturní. Ze společenství rodiny, si jedinec odnáší základní pojetí citů a modely chování, sklony, osvojuje si základní stupnici hodnot, jejímž prostřednictvím se připravuje na společenský život.

Rodina a její funkce

Funkční rodiny jsou důsledné a předvídatelné a dávají jasně najevo důležitost každého člena této rodiny. Pokud dospívající člověk cítí skutečné pouto k rodině, je milovaným členem rodiny, mnohokrát více se vyhne nebezpečnému chování ve společnosti.

Prioritou každé společnosti by mělo být vytváření zdravého prostředí pro vznik rodiny a pro její udržení. Každý člen rodiny plní společensky uznané role, které vyplývají ze společenského soužití. Rodina prodělala v historickém vývoji řadu změn a její současná podoba se vytvářela mnoho let. Počínaje skupinovým manželstvím v prvobytně pospolné společnosti, přes párové, monogamní, vícečetné, uplatňované v zemích arabského světa, až po rodinu současného typu, kdy došlo ke zrovnoprávnění postavení žen. Rodinu můžeme dělit podle toho, zda je úplná (otec, matka, děti), neúplná, kde chybí jeden člen rodiny buď otec, nebo matka bez důvodu absence jednoho z rodičů.

V současné době stále dochází častěji k jejímu rozpadu, a to ještě před dovršením dospělosti dětí. Bohužel rozpadu rodiny napomáhá současná ekonomická situace rodin a její uvolněný styl. Často se vyskytují rodiny neúplné, ale také doplněné. Větší šanci nesklouznout k patologickému jednání na děti z rodin doplněných než neúplných. Rozpad rodiny může být příčinou změn v chování dítěte. Další vývoj rodiny je ohrožen tím, že rodina přestane plnit své funkce. V souvislosti s tím hovoříme o tzv. dysfunkční rodině. Tyto rodiny neplní jednu ze svých funkcí, případně je neplní dostatečně. Zde dochází k výskytu sociálně patologických jevů. Děti v této rodině vyrůstají bez jakékoliv výchovy nebo zájmu ze strany rodičů. Právě z těchto rodin se může rekrutovat riziková mládež. Svým patologickým jednáním a vystupováním pak může strhnout i své vrstevníky.

Funkce rodiny

Biologicko reprodukční: Nejde jen o narození dítěte, ale vytváření vhodných podmínek pro život dítěte. Rodina vytváří pro dítě zázemí a bezpečí, lásku a porozumění.

Ekonomická funkce: znamená zabezpečení dítěte po finanční a materiální stránce, jde o jeho postupné přecházení do dalších oblastí (duševní, sociální) lidského života.

Emocionální funkce: role rodiče je vázaná na člověka plně rozvinutého, který si je vědom všech svých povinností vyplývajících z manželského soužití. Pro dítě a jeho správný vývoj, jsou důležité emoce. Emoce se projevují u všech jejich členů v různých podobách, jsou důležité zejména pro dítě a jeho správný vývoj. Emocionálně vyrovnaní členové rodiny jsou předpokladem pro harmonii celé rodiny.

Socializačně výchovná a kulturní funkce: je ze všech funkcí nejrozsáhlejší. Ke správnému rozvoji dětí je nutný zájem rodičů o dítě. Důležitý je zájem v době předškolního věku, kdy si osvojuje základní pravidla chování, ale hlavně v době, která představuje pro dítě kritické období. To je doba, kdy je dítě vystaveno rizikovým faktorům, objevující se v době dospívání. Smyslem této funkce je naučit dítě chránit před nepříznivými situacemi, popř. naučit dítě tyto situace řešit. Rodiče by se měli zajímat o způsoby volnočasových aktivit svých dětí. Aktivní zájem rodičů o volný čas dětí, vytváří pozitivní vztah mezi dítětem a rodičem.

Kulturní funkce: zajišťuje seznamování dětí s tradicemi a historií společnosti, ve které dítě žije. Důležitý je zdravý postoj rodičů ke kultuře. Rodina by měla ukázat, kudy se má ubírat myšlení dítěte v oblasti kultury. Zaujmout správné stanovisko a správný postoj

k novým jevům ve společnosti (odmítat xenofobních a rasistické názory).

Proměna tradiční rodiny

Tradiční podoba rodiny prochází významnými změnami, zejména individualizací a uvolňováním vztahů mezi jejími příslušníky, označována krizí rodiny. Především ta, je příčinou změn trávení volného času členů rodin.

Vlivy, které působí na jejich volnočasový život:

- dříve tří až čtyř generační rodiny se přeměnila na dvougenerační
- nižší porodnost způsobuje oslabení demografické stability
- více dospívajících dětí odmítá tradiční model rodiny opouštěním své rodiny dříve než v minulosti
- naopak někteří po dosažení plnoletosti a ekonomické samostatnosti u rodičů zůstávají
- dochází k výraznému oslabení rodinných vztahů

Stejně jako celá společnost, tak i rodina prošla v devadesátých letech výraznými sociálními změnami. Klesá porodnost, zvyšuje se podíl dětí narozených mimo manželství, stoupá rozvodovost. Ženy zůstávají svobodné a o děti pečují samy. Nároky socializace mládeže v současné společnosti mění jejich životní způsob a volbu priorit. V poslední době se snažili badatelé najít zázračný recept na odolnost rodiny. Hledali prvky, které přispívají k pocitům duševní pohody, osobní hodnoty, duševní pohody a všeobecné spokojenosti. Tato zjištění jsou pro adolescenty a jejich rodiče velmi důležitá. Znaky, typické pro vznik odolné rodiny byly zjištěny tato: *soudržnost, přizpůsobivost, komunikace*. Každý z těchto znaků se podílí na tvorbě bezpečného a chráněného prostředí pro dospívání mladých lidí.

Dopady krize rodiny jako je *odkládání sňatků, pokles porodnosti, růst počtu narozených dětí mimo rodinu, rozvodovost a problémy neúplných rodin, změny ekonomických a sociálně zabezpečovacích funkcí rodiny spolu s emancipací žen* zásadně přispěly ke změně vztahů v rodině.

Výchovné styly výchovy v rodině

Sociologický pohled na rodinu jakožto na výchovné společenství, ve kterém se dospělí setkávají s dětmi při různých činnostech, bývá poznamenána skrytými obavami. Statistiky významné jevy jako klesající porodnost, zaměstnanost matek a další ukazatele domnělého rozkladu rodiny nejsou tak alarmující tím, že signalizují výrazný pokles kvality a bohatství dospělého života. Jakákoliv změna v charakteristikách rodiny je z hlediska udržování kontinuity chápána jako možný úpadek, ztráta, ne vzestup nebo pokrok.

O modelech výchovy v rodině se vedou neustálé spory. Výsledkem mnoha diskuzí o rodinné péči je to, aby měly děti pocit bezpečí, dlouhodobou péči, nebyly opouštěny, zneužívány, aby byl rodiči i společností chyceny.

Styly rodičovské výchovy ovlivňující vývoj dítěte:

- autoritářství (vycházejí z přesvědčení, že poslušnost tvoří základní ctnost dítěte, očekávají, že dítě udělá to, co řeknou, bez diskuzí, rodiče potřebují být v rodině první)
- liberální rodiče považují za ctnost dítěte, že řekne svůj názor, disponují s řadou doporučení pro posílení odpovědnosti a řádu, přání dětí jsou v domě na prvním místě

Děti v autoritativních rodinách mají tendenci být nezávislé, přátelské a kooperativní, v autoritářských a liberálních rodin se uchylují pod ochranu dospělých, jsou sobečtí a málo kooperují se skupinou vrstevníků. Pro velké množství svobody, kterou měli, se projevuje nepřizpůsobivé chování.

Některé rodiny působí pozitivně perfekcionista. Vyžadují úspěch v jednání svých dětí a trvale, především v případě problémů s dětmi spolupracují. V rodinách egocentrických rodičů, preferují vlastní kariéru a společenskou prestiž, přitom zpravidla nemají finanční problémy hmotného zajištění rodiny nebo výchovné funkce a spoléhají na účast a podporu širší rodiny. Asociální rodiny nemají propracovaný a uplatňovaný hodnotový systém a normy. Svoje sociální potřeby uplatňují bez ohledu na právní normy, které většinou porušují (alkoholismus, zanedbání dětí).

Škola

Škola vstupuje do hry socializace hned po rodině. Provází člověka od útlého věku až do dospělosti. První setkání se školským zařízením jsou pro dítě mateřské školy. Do mateřské školy si dítě přináší základní návyky z oblasti chování, hygieny a vidění světa dětskýma očima. Veškerý čas dítěte v době, kdy je v mateřské škole, pokládáme za volný čas věnovaný hrám se svými vrstevníky. Pod vedením učitele zde dochází k rozvoji schopností dítěte. V posledním ročníku mateřské školy probíhá příprava na zvládnutí základní školní docházky. Významným přelomem v životě dítěte je vstup do základní školy. Tím končí období her a bezstarostností. První povinnosti jsou spojeny s nástupem do školy. Zde se očekává vytváření předpokladů pro úspěšný vstup příslušníků mladé generace do profesionálního, občanského i volnočasového života. Škola nejen připravuje na budoucí povolání, má dítě kultivovat (někdy napravovat nefunkčnost některých rodin), vézt k vnitřní disciplíně rozvíjet jeho potence. Pomáhá žákům zpřístupňovat poznávání různých oblastí dvěma způsoby – ve vyučování a ve volnočasových aktivitách probíhajících souběžně. Ve výuce působí prostřednictvím stabilního učebního plánu, soustavy vyučovacích předmětů a jejich kurikula. V průběhu 90. let 20. století u nás vzrostla průměrná délka vzdělávání a vytvořila rozsáhlejší prostor pro souběžné volnočasové aktivity. Významnou měrou se na výchově dětí podílejí školní družiny, které slouží k relaxaci a odpočinku před odchodem ze školy domů. Mimoškolní zařízení jsou obsahově volnější a flexibilnější a způsoby jejich realizace se neustále obnovují. Dětem a mládeži zprostředkují poznání, prožívání, sociální kontakty a možnost praktického konání. Svoji orientací jsou zaměřeny na osobnost dítěte a mladého člověka, méně ho zavazují a řídí, ale o to více podněcují a inspirují. Školní úspěšnost bývá (více u vzdělaných rodičů) jednou ze základních hodnot rodiny, patří k měřítkům její úspěšnosti. Získání vzdělání a „diplomu“ jsou vnímány jako prostředek udržení sociálního statusu v rodině nebo mezigenerační sociální mobility.

Funkce rodiny a školy se doplňují tak, že každá instituce udržuje kontinuitu sociálního řádu. Současně se mohou dostávat i do střetu s působením dalších socializačních vlivů (médií, vrstevnických subkultur).

Vrstevnické skupiny

Dalšími činiteli socializace v období socializace, které ovlivňují trávení volného času, jsou vrstevnické skupiny. Vytvářejí je mladí lidé obdobného zájmu a věku, pohlaví a blízkého sociálního statusu. Tyto skupiny existují uvnitř nějaké instituce nebo vznikají spontánně (jsou to např. sportovní fanoušci, počítačovní fanoušci, fanoušci hudebních skupin, náboženské skupiny). Vznikají v místě bydliště, postupně se dosah jejich působitě zvětšuje. V každém období života se stává jedinec členem různých vrstevnických skupin. Na vstup dítěte do vrstevnické skupiny mají velký vliv rodiče. Ti určují, do jakého typu vrstevnické skupiny se dítě dostane. V předškolním období se sdružují děti za účelem hry. Takto vytvořené skupiny nemají žádnou vnitřní hierarchii ani pravidla. Teprve kolem desátého roku dítěte se ve vrstevnických skupinách začínají budovat pravidla a postavení jejich členů. Převažuje zde soudržnost, společné zájmy a potřeby. Každá vrstevnická skupina vytváří svoji charakteristickou subkulturu, s níž se odlišuje od jiných vrstevnických skupin nebo zbytku společnosti.

Skupinu vrstevníků můžeme charakterizovat v širším slova smyslu jako skupinu složenou z jedinců stejného věku, kteří žijí ve stejné společenské atmosféře s podobnými postoji k životu.

Tyto skupiny byly a jsou dodnes výrazem potřeby jedince navazovat neformální mezilidské vztahy. Příslušnost v takové skupině zajišťuje jejím členům zázemí a ochranu, pomáhá překonávat sociální izolaci, přispívá k socializaci. Dalším kladem vrstevnické skupiny je kompenzace sociální a citové deprivace, vytváření sociálních vztahů, pocitu bezpečnosti a osvojování pozitivních hodnot jedinců. Pozitivně zaměřené skupiny se věnují společným hrám, sportování. Svým členům pomáhají k samostatnosti, přispívají k realizaci

a rozvíjení svých zájmů. Vrstevnické skupiny zůstávají trvalou součástí života dětí a mládeže a zachovávají si značný výchovný potenciál.

Příslušnost v takové skupině zajišťuje jejím členům zázemí a ochranu, pomáhá překonávat sociální izolaci, přispívá k socializaci. Dalším kladem vrstevnické skupiny je kompenzace sociální a citové deprivace, vytváření sociálních vztahů, pocitu bezpečnosti a osvojování pozitivních hodnot jedinců. V poslední době se však stále více objevují vrstevnické skupiny, které se svou subkulturou patří mezi skupiny asociální až deviantní. Takové skupiny mají o mnoho větší vnitřní organizaci a vyznávají různé ideologie. Mají odlišný náhled na život a společnost, proto se od společnosti izolují. Jedná se většinou o sekty, anarchisty či skinheady. Ve skupině existuje systém hodnot a norem. Za jejich porušení následují různé tresty. Vůdcem je nejzkušenější a nejstarší jedinec.

V některých případech mohou působit opačným směrem. Rizikem v asociálních skupinách je přeměna v gangy. Delikventní a antisociální chování gangů a band představují rizikové prostředí s řadou negativních jevů sociální patologie. Obecně však platí, že členství ve vrstevnické skupině je důležitým faktorem zdravého vývoje jedince.

Jediným způsobem jak zabránit vzniku delikventních skupin, je primární prevence. Další způsob, jak působit na mládež jsou tzv. peer programy. Tyto programy můžeme zařadit mezi významné činitele, kteří mohou zabránit vzniku sociálních a asociálních skupin případně tyto skupiny utlumit v negativních činech. Při těchto programech vycházíme z poznatku, že v každé skupině je silná osobnost, která bývá vzorem pro členy skupiny. Tyto lidi, žijící zdravým životem, pozitivně působí na ostatní členy vrstevnické skupiny, jsou pak připravovány tak, aby jejich působení ve vrstevnické skupině bylo co nejefektivnější. Dospívající lidé mají větší důvěru ke svým vrstevníkům než k dospělým. Působením zdravého jedince ve skupině dochází k přenosu informací na ostatní členy skupiny, k přebírání jednotlivých způsobů a postojů chování.

Média

V důsledku rychlého rozvoje telekomunikačních technologií a možností působení na širokou veřejnost jejich důležitost stoupá. Ke správnému nasměrování dětí a mládeže, k jejich zdravému rozvoji a pozitivním aktivitám, mohou media přispět vhodným zařazováním svých pořadů. Dominantním médiem se stala televize. Na předním místě ve volném čase dětí a mládeže je poslech reprodukované hudby. Významné místo zaujímají aktivity spojené s informačními technologiemi, masivně je využíván internet. Současný vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže není pozitivní. Prohlubuje se pasivita, konzumnost a nenáročnost aktivit. Snižuje se frekvence aktivit. Pouze jedna má každodenní frekvenci, jde o sledování televize. Mezi týdenní patří poslech hudby, četba časopisů, schůzky s přáteli a nicnedělání. Mizí podíl volného času věnovaný vzdělání. Tento trend může mít celospolečenský a ekonomický dopad.

Děti a mládež se s médii setkávají denně v rodině, ve škole i ve volném čase. Prostřednictvím médií získávají děti i mládež informace o světě dospělých i vrstevnících. Rozvíjejí svoje zájmy, nacházejí v nich inspiraci nové způsoby oddechu a zábavy, jsou prožitkem, při dosažení cíle, dobrodružstvím nebo radostí. Někdy se na mediální tvorbě podílejí sami. Takto se vytvořila nová a významná oblast zájmové činnosti, která zasahuje každého a jejíž rozvoj lze předpokládat také do budoucna. Zejména masmédiá umožňují ovlivňování velkých skupin obyvatel najednou. V posledních letech prošla prudkým vývojem, značně rozšířila svoji nabídku, zvýšila dosah, svůj vliv a význam. V důsledku rozvoje elektronických technologií byla tato nabídka doplněna mobilními telefony, počítači, internetem. Staly se součástí každodenního života, prostupují volný čas na všech úrovních. V době, kdy byl v naší zemi vysíláný cenzurovaný obsah, se tato media podílela na výchově spíše pozitivně. Děti jsou konzumenty pořadů určených dospělým. Jejich působení má také negativní dopad: *propagace násilí, šíření pornografie, pasivita uživatelů, nezáměr komunikovat tváří v tvář*. V současné době se

uvolnila cesta ke vzniku soukromých televizních stanic. Které vysílají pořady s násilnou tematikou a pornografií.

Mnohé televizní programy a počítačové hry oblíbené mezi dětmi a mládeží, se vyznačují vysokou mírou násilí. Z výzkumů jasně vyplývá, že sledování násilností u mladých lidí může vyvolat agresivitu. Mladí lidé se stávají proti násilí imunní, dokonce mohou násilí považovat za přiměřený způsob řešení problémů. Výzkum australského statistického úřadu potvrdil, že děti ve věku pět až čtrnáct let dnes tráví volný čas hraním elektronických nebo počítačových her než sportovním aktivitám. Čtrnáctiletí více surfují na internetu, než jezdí na kole. Adolescenty může používání internetu ohrožovat.

3.4. Rizikové faktory ovlivňující socializaci dětí a mládeže

Rizikových faktorů je mnoho, respektive do daných kategorií lze zařadit různé prvky, které více nebo méně na mládež doléhají. Z hlediska fyziologických a biologických změn je to nárůst sexuality, ale také zvyšování tvorby hormonů. Z hlediska sociálních změn je to snaha někam patřit, případně hledat nový kolektiv, při změně např. bydliště, školy. Při psychických změnách, dítě více poznává samo sebe, uvědomuje si své bytí a své schopnosti, popř. neschopnosti. Za hlavní riziková faktory dospívání lze tedy považovat selhání při plnění jednotlivých vývojových úkolů. Vzhledem k tomu, že je dospívání člověka rozhodujícím obdobím v utváření jeho osobnosti, by měl být vztah společnosti pozitivní. Společnost by měla vytvářet pozitivní podmínky pro zdravé dospívání mládeže a volit k ní takový přístup, který ho bude utvářet, ale stejně tak poskytnout dovednosti, které by zlepšily jeho sociální situaci. Jedním z projevů rizikovosti je delikventní jednání. Vyjádřením nesouladu nebo rozporu k akceptovaným pravidlům vyjadřuje delikventním jednáním. Dalšími faktory, které také výrazně ovlivňují rizikovost dítěte, je rodina.

Jestliže rodina nepní svoji funkci, dítě strádá a prožívá zklamání. Děti z těchto rodin nedokážou čelit dlouhotrvajícímu neúspěchu a stresu. Na základě jejich negativních zkušeností se u nich může rozvíjet agresivita, nenávisť a vlastní systém hodnot. K problematickému vývoji dochází nejen

v rodinách alkoholiků, toxikomanů nebo kriminálních, ale tam kde je výchova nedůsledná a chybí pocit lásky a bezpečí. Dalšími rizikovými faktory mohou být finanční podmínky rodiny, množství sourozenců, podmínky, které v rodině panují, starosti o děti. Příkladem je rodina, kde dítěti není věnována dostatečná pozornost, dítě pak vyhledává pozornost ve skupině vrstevníků, kteří tráví volný čas nevhodným způsobem (např. požívání alkoholu, návykových látek). Scénářů, jak rodinný život dítě může poškodit, je mnoho. Některé rodiny z jednoho člena vytvoří tzv. obětního beránka. U tohoto jedince se utváří problémové chování také tím, že některé jeho vlastnosti dramaturgizují, znehodnocují jeho pocity a problémy. Do kolektivu, kde k riziku může dojít, se může dostat i dítě z rodiny, která mu poskytuje láskyplnou péči. V případě problémů s rizikovým chováním dětí je vhodné zaměřit se na práci s rodinou. Jen tak může být v chování členů v rodině dosaženo pozitivních změn. Podstatou správné výchovy v rodině je správná komunikace. Dvěma základními instituty, které ovlivňují vývoj dítěte a případně i rizikovost jeho chování, je tedy rodina a škola. Nástrojem k ovlivňování vývoje dítěte slouží klasické metody výuky i koordinace trávení volného času dětí. Jestliže má dítě mnoho volného času, nemá co dělat a poflakuje se. Dochází tak častěji náchylnosti k rizikovým činnostem. Pedagogové na školách mohou rizikové chování mládeže včas odhalit a eliminovat. Proto je vhodné, aby nedocházelo k výchově v rodině nezávisle na výchově dítěte ve škole. Zásadní význam má provázanost mezi těmito instituty, které se výchovou dítěte zabývají. Škola tak může odhalit takové vlastnosti dítěte, které se v rodině neprojeví. Po té by měla následovat konzultace školy s rodinou o postupu řešení problému a odhalení přednosti i nedostatků dítěte. Pedagog se by se tak měl zaměřit na nedostatky i přednosti a podpořit dovednosti dítěte. Jen tak se může dítě vyvíjet v takové oblasti, která je mu bližší nebo v ní vyniká. Dnešní doba je však charakterizována jako hektická, uspěchaná, bezcitná, degraduje morální hodnoty, je soustředěná na individualismus. Všechny faktory současnosti výše uvedené působí na děti a mladou generaci. Ti se s nimi ne vždy umí vyrovnat. Proto je celkový postoj mladých lidí na společnost ovlivněn negativně. Není proč se tedy divit, že často hledají i ztrácejí smysl života, vzdávají nesmyslný

boj o dokonalost, která se po nich vyžaduje. Někteří jedinci tlak společnosti nevydrží a podlehnou svodům snadnějšího způsobu života. V současné době má mládež více možností v oblasti vzdělávání, cestování, ale na druhé straně je ohrožující rizikové aktivity jako jsou např. adrenalinové sporty nebo zneužívání návykových látek. A právě poslední zmiňovaná možnost představuje nejvyšší nebezpečí, se kterým jsou následně spojovány různé druhy patologických jevů. Konzumace návykových látek a jeho případný nedostatek vedou ke krádežím, loupežím a násilnému chování. Z tohoto pohledu vidím mládež do jisté míry ohroženou, což lze formulovat jako rizikovost daného věku. Tyto rizika mohou být způsobena mnoha faktory, které jsou ovlivňovány změnami probíhajícími v období dospívání dítěte. Nejvýraznější změny během dospívání probíhají v těchto oblastech: biologické a fyziologické, sociální a psychické.

Rizikové faktory působící v neprospěch mladých lidí

- ✓ Nedostatek sounáležitosti.
- ✓ Nestálé rodinné prostředí.
- ✓ Rodiče jen málokdy tráví čas s dětmi, nescházejí se pravidelně u jídla.
- ✓ Špatný vztah ke škole, negativní vztah se školou-studijní záležitosti, šikana.
- ✓ Nerealistické očekávání rodičů v souvislosti se studijními výsledky.
- ✓ Chybějící skupina vrstevníků a přátel.
- ✓ Bolestná ztráta nejlepšího kamaráda, člena rodiny, místa ve sportovním mužstvu.
- ✓ Nejasnosti kolem sexuální orientace.
- ✓ Chybějící blízká osoba, se kterou by si mohli promluvit, pocit odloučenosti a osamělosti.

4. CHARAKTERISTIKA DOSPÍVÁNÍ

„Dítě se stává dospělým ve chvíli, kdy si uvědomí, že má právo nejen na pravdu, ale i na omyl“.

Thomas Szasz

Adolescenti procházejí obdobím a třemi různými etapami: ranou, střední a pozdní. Vydávají se na cestu jako děti, kterou dokončí jako mladí dospělí. Cestou zakoušejí různé bolesti, přesto je to úžasný vývoj.

4.1. ETAPY VÝVOJOVÉHO DOSPÍVÁNÍ

Etapy vývojového dospívání jsou tři:

Pubescence (časná adolescence) věk 11 – 13 let

Střední adolescence 14-16 let

Pozdní adolescence (věk 17-20 let a více)

4.2. Období mezi pubertou a dospíváním (časná adolescence)

Freud nazval toto období genitálním stádiem. Typické pro toto období je oživení sexuálního pudu na jiné úrovni než dříve. Dospělý jedinec je méně egocentrický a neusiluje v takové míře jen o své uspokojení, ale snaží se ve vztahu také něco poskytovat. Freudová, Anna (1946) považovala dobu dospívání za významnější než její otec. Podle ní, je dospívání charakteristické růstem pudových tendencí. Dospívání je charakterizováno jako *hledání vlastní identity, boje s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, o své pozici ve společnosti.*

Období dospívání je přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí a důležitý biologický mezník. Začíná asi v 11 letech a končí ve 20 letech. V období pubescence (mezi 11. a 15. rokem). V tomto období dochází ke komplexní změně všech složek osobnosti dospívajícího. Důležitým psychologickým

mezníkem je *ukončení povinné školní docházky* (odpoutání z vazby na povinnou roli žáka základní školy). *Volbu profesního směřování* (je možné ji chápat jako emancipaci). K významné proměně všech složek osobnosti jedince dochází v období mezi 11 a 13 rokem. Období hormonálních změn spojených se změnami tělového schématu a změn v poznávacích procesech. Abstraktní myšlení je základem pro nový způsob sebepoznání (introspekce). Pubescentovi se otevírá nový prostor. Schopnost uvažovat o sobě ve výše uvedených otázkách identity, spojenou se ztrátou dětských jistot.

Rychlé biologické změny pubescenty znejišťují tak, že pochybují o sobě samých, o svém místě ve společnosti, stávají se k sobě kritičtí. Základní potřebou mladých lidí se stává potvrzení sebe sama vůči sobě a společnosti. Adolescentovi velmi záleží na tom, být dobrý v očích lidí, na kterých mu záleží. Prvenství mezi těmito lidmi jsou rodiče, zvláštní úlohu hrají pracovníci pomáhajících profesí, zejména stabilní pedagogičtí pracovníci. Kontakty s dospělými lze charakterizovat jako vztahy přátelství s jistotami. Vztahy s vrstevníky spočívají v konfrontaci, střetávání ve skupině vrstevníků. Zde se plní funkce komunikační, interakční platformy. Dospívající experimentuje s rolemi, testu je sám sebe, zde získává zpětnou vazbu ze strany vrstevníků. Pubescenti se ve vrstevnické skupině mohou naslouchat, vyjadřovat se nebo rezonovat s druhými. Lze tak potvrdit, že pro sebereflexi adolescentů jsou klíčové interpersonální vztahy a skupinová práce.

Všechny změny vedou ke ztrátě starých jistot a potřebě nové stabilizace. Emancipaci v pubertě umožňuje a podporuje rozvoj kompetencí, kterými postupně potvrzuje, že nepotřebuje takovou míru závislosti. S potřebou jistoty souvisí potřeba citové akceptace, obecněji se dá hovořit o potřebě přijatelné pozici ve světě. Jedním z úkolů puberty je dosažení nové přijatelné pozice, a tím potvrzení určité jistoty. Každá změna přináší nejistotu a usiluje a posiluje potřebu orientace v nové situaci. Ta představuje zátěž, kterou pokud jedinec nezvládne, stimuluje různé obranné reakce. Důsledkem takové situace může být stagnace vývoje, nebo dokonce vznik patologického stavu

4.3. Puberta obdobím největšího vzdoru a hledání identity (*střední adolescence*)

„Nesmějte se mladým lidem kvůli jejich strojenosti – zkoušejí si jednu tvář za druhou, aby zjistili, která je jejich“.

Logan Pearsall Smith

Toto období začíná pohlavním dozráním pubescenta. Vrcholí hledání vlastní identity, jedinečnosti a autenticity adolescentů. Mládež se v tomto období uvolňuje s rodinných vazeb. Svoji identitu přechodně upírají o skupinovou identitu adolescentní party. Vznikají mezilidské interakce jako základ utváření reflektované identity. Dochází ke změnám v sociálních vztazích, diferenciaci mužské a ženské role, k proměně role syna/dcery, žáka a studenta. Experimentují s rolí partnera/partnerky. Místem pro experimentování je vrstevnická skupina, které tímto umožňují získat životní zkušenosti k pozdějšímu uplatnění v období dospělosti. Pro většinu mladých lidí není puberta obdobím největšího vzdoru. V době, kdy dítě nastupuje na druhý stupeň školy, mají rodiče příležitost komunikovat a vztah s dětmi založit na vzájemné důvěře. Navzdory všem složitým dějům, které se jistě odehrávají v mysli mladých jedinců je úlohou rodičů za každou cenu adolescentovi dodat pocit bezpečí, komunikovat a především mu umět naslouchat. Ne však tak, aby měl pocit, že je pod kontrolou. Přitom je důležité mu ponechat prostor potřebný k tomu, aby se adolescent vyrovnal s tělesnými a duševními změnami, které se odehrávají prakticky každý den. Je důležité nevnímat si nepříjemného chování, ale soustředit se na klady adolescenta. Mladí si velice váží, když si jich někdo váží. Velice brzy poznají rozdíl mezi tím, když jim někdo opravdu naslouchá, nebo je jen trpně snáší, zda respektuje jejich názory. Jedním z nejdůležitějších úkolů, s nimiž se dospívající jedinec musí srovnat, je hledání identity. Někteří adolescenti nenacházejí svoji identitu snadno. Ve snaze objevit, kdo jsou, zkoušejí jednu masku za druhou. Mnozí se připojují ke skupinám nebo kulturám, aby k něčemu nebo k někomu mohli patřit. Pohrávat si s různou identitou, je ve věku dospívání naprosto normální. Pro mladé lidi je

důležité někam patřit a být přijímán. Hledání nových tváří doprovází hledání nového oblečení, novou „uniformu“, nové životní postoje, které by se co nejvíce lišily od předchozích generací. To vše je jen součástí hledání odpovědi na obtížně uchopitelnou otázku: „Kdo jsem?“

Mnozí se při hledání vlastní identity shodnou na jedné věci: odmítají kontrolu dospělých. Zdá se, jako kdyby chtěli zpochybnit všechno, především rodiče a další autority. Pro mnoho rodičů i pedagogů je toto období nejobtížnějším úsekem na cestě dospělosti mladých jedinců. Často vyzkoušejí řadu strategií. Je nutné však postupovat opatrně, protože v této době bývají vztahy dospělých s mladistvými nejnapjatější. Závisí na temperamentu dospívajícího a na jeho reakci v situacích, které by mohly vézt ke konfliktu. Dospělí by měli v každé situaci zvažovat různé postupy a rozhodovat se pro ten nejpřiměřenější. Toto období, je cestou pokusů a omylů, důležité je nepřestávat a snažit se.

Období dospívání je chápáno jako fáze hledání a rozvoje vlastní identity. Dospívající hledá smysl vlastního sebepojetí a kontinuity. Vytváření vlastní identity je proces, ve kterém se mladý jedinec snaží uskutečnit svoji představu, jakým by chtěl být. Dětská identita byla závislá na konkrétní realitě, na názorech jiných lidí.

Pubescent usiluje o hlubší sebepoznání, překračuje hranici aktuálního sebepojetí a usiluje o budoucnost. Mnohé složky jeho současné identity se mění (má jiné prožitky, jinak vypadá, jinak uvažuje). Je postaven do určité nejistoty, se kterou se musí vyrovnat, a to ho stojí veliké úsilí. Nejistota a nespokojenost s vlastní identitou je v této fázi běžná a následkem toho dochází i s její akceptací. Období dospívání je zaměřeno na sebepoznání. Aby si mohl jedinec vybudovat vlastní identitu, musí poznat svoje kompetence a vlastnosti. Zvýšená sebekritičnost spojená s emoční labilitou a nejistotou, sebepoznání komplikuje. Pro dospívání je důležitá sebeúcta, v tomto období je zranitelná a labilní. Sebeúcta je komplexem sebedůvěry a respektu k sobě samotnému, je sociálně ovlivněna, závisí na přijetí a ocenění jinými lidmi, tzn. vrstevníky. Jejich názor je v tomto období do jisté míry důležitým kritériem hodnocení.

4.4. Adolescenti v poslední fázi dospívání (*Pozdní adolescence*)

„Není jednoduché rozhodnout, jestli pubertální potomkové prožívají potíže růstu – nebo je naopak působí svým rodičům“.

Neznámý autor

Období, na které navazuje dospělost, je charakterizováno ukončením vzdělání a hledání nových cest a pracovního uplatnění. Adolescent se v této době zabývá otázkami sociální identity: „Kam patřím?“ Utváří si představu o osobních cílech, stylu života a budoucích prioritách. Reflektuje vlastní vztah ke světu a k životu, ujasňuje hierarchii hodnotit, tvoří si světový názor. Jednou z hlavních charakteristik dospívání, je nejistota (vnitřní krize) dospívajících. Adolescent tvořící svou identitu, je nejistý, hledá oporu v okolním světě, a to především u osob stabilních, kteří již mají svůj názor. Tak poskytují dospívajícímu zpětnou vazbu a případnou pomoc. Vnitřní krize adolescenta vyvolává u dospívajících různé statusy identity. Statusy identity u mladých lidí v průběhu adolescence jako převzetí zodpovědnosti za určitý cíl nebo li životní program, podle přítomnosti či nepřítomnosti těchto dvou dimenzí:

- *Předčasné uzavření identity*: mladý člověk přijímá určité závazky, ale bez kritických otázek, např. mladý člověk přijal hodnotový systém rodičů, přesto tyto hodnoty nepodrobil vlastnímu kritickému hodnocení.
- *Stav moratoria identity*: mladý člověk zatím není dostatečně vybaven na to, aby se uměl postavit kritickým otázkám a odpovědět na ně. Adolescent se odmítá jakkoli zavazovat, experimentovat se životem, k institucím se staví nedůvěřivě. Důvodem je to, že se dospívajícímu jeví dospělost náročná, proto ji odkládá.
- *Dosažení identity*: adolescent přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí a odpovídá si na otázky, které si kladl.

Adolescenti v poslední fázi hledají místo ve světě. V této etapě cesty začínají mladí lidé dozrávat a zcela se vyrovnávají se vším, co se kolem nich děje. Musí

čelit své krizi identity a odpovědět si na otázku: „Kým jsem?“, se kterou se začali potýkat v době mezi pubertou a adolescencí. O jednu nebo dvě generace zpět, adolescenti pracovali na plný úvazek a stěhovali se od svých rodičů. Dnes však čelí světu plnému nejistot. To vše zvyšuje tlaky, které na mladé lidi působí v zaměstnání nebo na studiích. Tyto změny nejsou samy o sobě špatné, ale znamenají, že mladí lidé hledají jiné způsoby, jak dát najevo své oddělení od rodičů.

Snaží se pojmenovat a pochopit svou praktickou roli v životě, najít své místo ve světě. Často je to doba, kdy si začínají znovu vážit svých rodičů a pro rodiče je toto velká příležitost, kdy mohou projevit skutečný zájem o plány a rozhodnutí, která musí jejich potomek učinit. Tím, že bude brát dospělý rozhodnutí mladého člověka vážně, bude se odvíjet jejich vztah ve vzájemné úctě a náklonnosti. Pokud má z mladého člověka vyrůst mladý dospělý, musí dostat příležitost přijímat důležitá rozhodnutí a musí vědět, že budou respektována. Cenná je zkušenost s hledáním práce a budováním kariery. Mladí lidé potřebují oporu a to především v době, kdy se úspěšně ucházejí o přijetí do zaměstnání nebo usilují o přijetí na vysokou školu.

5. SOCIALIZACE DĚTÍ A MLÁDEŽE

„Pro děti je důležitá vaše přítomnost než vaše dárky“.

Jesse Jackson

Socializaci je možné chápat jako proces vzájemného působení a rozporů, který se odehrává mezi nároky. Socializace dětí a mládeže není jen formování osobnosti dítěte jedním směrem k vytyčenému ideálu. Je to proces neustálé komunikace a integrací mezi jedincem a komunitou, ve které žije, ale i stálým hledáním vlastní identity.

Rozšiřování socializačních příležitostí a vytváření přiměřených podmínek pro zdravý a nekonfliktní růst dětí a mládeže mívá zaměřenost na vyhledávání a prevenci určitého deviantního projevu (např. zneužívání psychotropních látek, gamblerství, prostituci, sprejerství). Vídeňský psycholog Sigmund Freud vidí

socializaci jako konfrontaci dítěte se společností. Američtí sociologové Charles Horton Cooley a George Herbert Mead chápali socializaci jako spolupráci mezi dítětem a společností. Erik H. Erikson vyložil socializaci jako lsead etap, z nichž každá má své problémy, které je třeba v průběhu vývoje od dětství až po stáří zvládnout.

5.1. Socializace mladých lidí v současné společnosti

Mladí lidé žijí v dnešní společnosti neuvěřitelných možností, napětí, dynamických změn a mají mnoho příležitostí uspokojovat své touhy po poznání a seberealizaci. Na druhé straně jsou vystaveni nárokům uspořádáním vlastního života v individualistické, ambivalentní společnosti, bez institucionálních opor. Vyrůstající v současné společnosti, kde jsou však konfrontováni s odlišným světem, než ve světě svých rodičů. Doba, ve které se socializovaly předcházející generace, byl světem s jasně formulovanými cíly, kde byl obecný cíl rozložen do řady řešitelných problémů. Svět, ve kterém probíhala socializace směrem k soudržnosti celku, plánovitě v reálném čase, směřující od nedostatků přítomnosti k budoucnosti. Byla prosazována institucionální výchova, výchova k socializaci do přehledné a stabilní společenské struktury. Naopak postmoderna se stala dobou zániku tohoto společenského projektu. Socializační funkce v postmoderní společnosti uskutečňuje obtížněji. Tento fakt vyplývá z tempa společenského života, který nedovoluje věnovat se ve výchově dětí více intenzivně a soustředěně, jak tomu bývalo dříve. Pravidla a mantinely, ve kterých se dítě může pohybovat, dává především rodina. Pokud nejsou tyto mantinely jasně dané, příliš těsné nebo chybí, vnímá tuto situaci jako ohrožení sebe sama. Proto hledá mantinely mimo rodinu. Mladí lidé utvářejí svoji identitu v podstatě sami. Současná společnost je společností příležitostí, ale i rizik, které se výrazně promítají do socializace mladých lidí. Postmoderní člověk se vyvázal ze společenského projektu moderny a zaměřil se na utváření osobní cesty životem. Pozorujeme, že v dnešní době převažuje zájem o vlastní individualitu, o poznání svého „Já“ a o soukromou sféru. Člověk vidí důvod své existence především v naplnění sebe

sama, tj. žít tady a teď, podle vlastní volby. Život zaměřuje na materiální blahobyt, péči o tělo a na volnočasové aktivity. Očekává, že prožije svůj život kvalitní a naplněný. Bohužel, konfrontace s náročnými životními situacemi, bez opory, stabilitu vztahů, se pro některé z dospívajících stává příčinou osobního selhání. Z naděje mladých lidí se stává zklamání, pasivita, lhostejnost a vnitřní prázdnota. Dá se říct, že mládež přijímá na jedné straně ze západní kultury důraz na vlastní autonomii, ale na druhé straně je kritická k důsledkům osamocení, bytostně touží po vztahu, který by potvrzoval její hodnotu a umožňoval její seberealizaci.

Mladí lidé jsou postaveni před úkol rozhodovat se podle své mravní odpovědnosti. Doba univerzálních pravidel a obecných etických principů skončila. Začíná období nutnosti, stanou tváří v tvář mravním dilematům, vyplývajícím z naší každodenní zkušenosti. Mravní odpovědnost se přesunula z instituce na každého jedince, přinesla s sebou nárok výchovy mladých k odpovědnosti a mravnímu uvažování.

5.2. Socializace dětí a mládeže v rodině

Řada výzkumů v této oblasti naráží na tu skutečnost, že socializace je považována za jedinou cestu, jak rodiče ovlivňují své děti. Domov by měl být místem, kde má mladý člověk naprostou jistotu, že ho všichni ostatní členové rodiny uznávají a mají ho rádi, že ho chápou a budou mu naslouchat. Neznamená to, že domov je místem bez konfliktů, ale musí být místem, o kterém ví, že názor mladého má nějaký význam.

Rodina hraje při výchově svých dětí významnou úlohu, ovlivňuje jedince od jeho narození, vytváří citové vazby trvale se zapisující do duševního života dítěte. Osobnost člověka jeho individualita se utváří v průběhu ontogenetického vývoje působením různých činitelů. Dítě si na svět přináší vrozené vlohy, které jsou buď zděděné, nebo získané v průběhu prenatálního vývoje. Velký vliv na dítě má sociální prostředí. Rodina zajišťuje uspokojování biologických potřeb, podmínky pro růst a zrání jedince, připravuje dítě na

přijetí životních rolí a vzorů jednání. Příslušnost dítěte k rodině je součástí jeho identity. Rodina je pro něj důležitá, protože uspokojuje většinu jeho potřeb.

Vztahy školáka prepubertálního věku k rodičům jsou ještě stále silné a stávají se diferencovanějšími. Školák začíná vnímat rodičovské postoje a motivaci, umí se v rodinných vztazích orientovat. Stává se přijatelnějším partnerem, se kterým se lze lépe domluvit. Otec a matka jsou naprosto samozřejmou součástí rodiny jako jedné z významných složek světa dítěte. Sdílejí s nimi velkou část života, jsou zapojeni do společně běžné rutiny. Hromaděním různých zážitků si v této době rodina vytváří společnou historii a tím přispívá k pocitu vzájemného soužití. To přispívá k jedinečnosti rodiny a její smysluplnosti. Tajemstvím úspěšného rodičovství je komunikace, schopnost ustoupit v některých hádkách a vyjednávat v jiných. Mladí lidé potřebují, aby jim někdo naslouchal a dal jim najevo, že jsou důležití. Naučí se naslouchat jen tehdy, když i jim rodiče naslouchají. Naučí se důvěřovat, pokud jim rodiče svěří odpovědnost. Pokud dospělí ignorují názory dospívajících, naučí se jenom vypnout. Pokud rodiče se svými potomky komunikují a respektují jejich pocity a názory, mohou se vyhnout mnoha zbytečným frustracím, střetům a nedorozumění. V období přechodu mezi pubertou a adolescencí potřebuje dítě jednoho důležitého člověka. Ten by měl podpořit jedinečnost dítěte, poskytnout mu potřebnou stabilitu a sebejistotu. Jen takto je možné dodávat dospívajícímu člověku pocit vlastní hodnoty a zásadně mu změnit život.

Mladého člověka, může úspěšně vychovat osamělá matka nebo otec, prarodič, starší sourozenec, dva tátové nebo dvě dámy i nevlastní rodič. Důležité je vytvořit dítěti bezpečné a láskyplné prostředí. **Nezáleží na tom, zda žije s jedním nebo dvěma rodiči, nevýhodou mladého člověka je nevhodné prostředí, nešťastné domácí prostředí.**

6. RODINA A JEJÍ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE

Názor, že výchovu dětí ve volném čase plně rodina zabezpečí, je mylný. Rodina ztratila nemalou část svého vlivu a přestala být privilegovaným prostředím socializace. Pro tuto funkci nemá v dnešní době dostatek času, chybí jí potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Do způsobu výchovy dětí v rodině vstupují vlivy, které mohou velmi výrazně na jedince působit a stávají se součástí života dětí a výchovného působení rodičů.

6.1. Vliv rodiny na organizaci volného času dětí a mládeže

Rodina už nemá na dítě takový vliv jako dříve. Pracovní vytížení některé rodiče natolik zaneprázdnuje a odcizuje vlastním dětem, že už na ně nemají téměř žádný vliv. V osobnosti dítěte se intenzivněji než dosud odráží komplikující a zhoršující se sociální a ekonomické podmínky existence některých rodin (snižující se věk rodičů, roste rozvodovost, zvyšující se počet neúplných nebo sociálně dysfunkčních rodin, nezaměstnanost rodičů).

Vliv na organizování volného času v rodině, které je podmíněno způsobem jejího života a výchovnou praxí rodičů. Záleží na připravenosti rodičů nepůsobit na dítě jako činitel direktivně rozhodující ani živelně neponechávat volný průběh. **Zájem rodičů je pro rozvoj volnočasových aktivit dětí a mládeže významný. V rodinách, kde rodiče pro pracovní angažovanost postrádají, této odpovědnosti vůči svým dětem zbavují, chybí zajišťování hmotných potřeb. Podobně schází i tam, kde rodiče časové možnosti mají, bohužel podceňují. Pozitivně naopak působí v případě, tam kde volnočasové aktivity svých dětí soustavně poznávají a sledují a respektují. Dobrým vzorem pro své děti jsou rodiče, kteří jsou názorným příkladem bohatého volnočasového života. Dřívější dlouhodobá rodinná péče se dnes přesouvá na instituce. Přesto by iniciátorem nebo**

spoluorganizátorem volnočasových aktivit svých dětí a citlivým rádcem v orientaci ve všech oblastech zájmových činností, měli být rodiče.

Ze své praxe vím, že se v současné době právě rodinný volný čas dostává na stále vyšší stupeň našich hodnotových žebříčků. Proto je nanejvýš vhodné a nutné vytvářet možnosti pro takové aktivity, jako je např. společná činnost rodičů a dětí.

6.2. Vliv výchovných a vzdělávacích institucí na organizaci volného času dětí a mládeže

Volnočasové aktivity dětí v dnešní rodině nejsou pouze vyplňováním volného času. Účastníky mají přivádět k tomu, aby se takových aktivit účastnili na základě vlastní volby, aby tímto vytvářeli dlouhodobou až celoživotní perspektivu, jejíž součástí je i jejich budoucí role rodičů. Ve všech těchto případech se tak dnešní děti a mladí lidé učí otevírat světu, přijímat a využívat aktivity a poznávat jeho různé stránky směřující k přeměně společnosti a přírody: hledat nové způsoby poznání, osvojování i přímé účasti na nich.

Místem, kde by si udělal tuto zkušenost, je na prvním místě rodina. S jejím dnešním selháváním je však tento úkol přenášen na pomáhající organizace a jejich pracovníky, kteří jsou někdy jediní, kdo tvoří mladým lidem pevnou oporou v nejistotě dospíváním. Profesionalita pedagogů může přispět ke zlepšování úrovně rodinné výchovy.

Instituce volného času zejména mladých lidí a jejich aktivity se dnes uplatňují ve všech prostředích života a výchovy zejména dětí a mládeže – v rodině, ve škole i mimo vyučování, ve výchovně vzdělávacích institucích a sdružení. Staly se součástí politiky v celostátním i mezinárodním měřítku. Jejich význam v současných podmínkách stoupá. Aktivity volného času jsou v poslední době nedílnou součástí všech fází života od dětství, dospívání až po seniorský věk. Účastníkům spektra činností různorodých obsahů, odlišné odborné specializace a výchovné náročnosti, poskytuje mnoho možností rozvoje, současně však na ně klade nároky a vyžaduje, aby se pro účast na nich připravovali. Výchovné působení rodiny je doplňováno dalšími výchovnými a

vzdělávacími institucemi (předškolní zařízení, škola) i dalšími subjekty působící na jedince v době jeho volného času. Tato výchovná zařízení se snaží nalézt kontakt a spolupráci s rodinami.

Působení se odehrává těmito hlavními způsoby:

✓ *Společnými aktivitami rodičů a dětí:*

Uskutečňuje se v rodině, ta se stává místem jejich realizace. Vycházejí z objektivních podmínek rodiny a věkových zvláštností dětí a mládeže (výběr motivace, hry, zábavy, výlety, návštěvy kulturních zařízení).

✓ *Přímé podněty a iniciativa zaměřená přímo na děti:*

Vycházejí z poznání sklonů, zájmů, potřeb dětí. Citlivě na ně reagují a pomáhají je dětem dále samostatně rozvíjet v rodině i mimo ni (např. přímou účastí v zařízeních pro volný čas dětí nebo družině při volnočasové činnosti).

✓ *Vytváření otevřené a tvořivé atmosféry i objektivních podmínek:*

Pro rozvoj volnočasových aktivit (návštěvy kulturních podniků, nákup knih, vybavení sportovními pomůckami).

✓ *Spolupráce rodiny s dalšími výchovnými činiteli:*

Spolupráce se školou, volnočasovými zařízeními. Někdy se přístup školy zužuje na informace o prospěchu a chování dětí a mládeže, zaměřená především na negativní jevy. Jindy informace o nabídkách volnočasových aktivit za přímou a aktivní účastí rodičů na všech činnostech.

7. VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ ORGANIZACE PRO VOLNÝ ČAS DĚTI A MLÁDEŽE

Děti a mládež mohou trávit volný čas mimo rodinu a školu individuálně v neformálních skupinách vrstevníků, v institucích s volnočasovou náplní: občanská sdružení dětí a mládeže a jiná nevládní organizace pracující s dětmi a mládeží, tělovýchovné spolky, školní družiny, školní kluby, střediska pro volný čas (domy dětí, stanice zájmových činností), komerční organizace (sportovní a kulturní organizace aj). Je nutné vytvářet podmínky pro vhodné využívání volného času dětí a mladých lidí, odpovídající ekonomické a legislativní nástroje na stimulaci kvalitní nabídky a naplnění volnočasových činností.

Zpracovávat a realizovat systém vzdělávání pedagogů ve volném čase i dobrovolníků v občanských sdruženích.

7.1. Historie a vznik sdružení

Na počátku vznikala sdružení dospělých pro sociální ochranu dětí a mládeže. Postupně také pro volný čas dospělých a pro výchovné působení mezi dětmi a mladými lidmi. První tělovýchovná organizace na našem území vznikla v roce 1862. První turistický spolek v Krásné Lípě v Severních Čechách v roce 1885. Postupně pak začala vznikat a působit tradiční i nová sdružení místního, regionálního, celostátního nebo mezinárodního dosahu a významu. Tradiční i nová sdružení podporují rozvoj zájmů účastníků, smysluplnou realizaci volného času, začlenění do společnosti. Přispívají k omezování negativních sociálních jevů (př. delikvence mládeže, sociální nebo etnického vylučování). Soustava volnočasových aktivit a zařízení se v současné době stále rozvíjí a diferencuje. Tradiční zařízení ověřují nové způsoby volnočasových aktivit, vedle nich vznikají další nová zařízení. Během posledních desetiletí zájmová činnost prošla prudkým kvantitativním, obsahovým i organizačním vývojem. Takto vznikaly a dále se rozvíjely četné zájmové obory individuální i kolektivní umělecké činnosti, sportu a turistiky, společenských, přírodních věd a ekologie, techniky a kutilství. Volnočasové a mimoškolní aktivity rozvíjejí zájmy účastníků soustavně, často ve víceleté perspektivě, na vysoké odborné a pedagogické úrovni, podněcovaly vznik věkově různorodých kolektivů i zařízení volného času. Ty pro ně vytvářely prostorové a personální předpoklady, jejichž působení v mnoha případech ústí do celoživotní zájmové orientace nebo dokonce volby příslušné profese.

V současné době ale značná část dětí a mládeže zůstává mimo vliv jejich působení. Tato doba je počátkem tendence stagnace až poklesu počtu členů sdružení. Příčinou byla individualizace volného času života dětí a mládeže, jeho novými možnostmi realizace volného času, zvláště rozmachem médií a využívání počítačové techniky.

Proto je cílem této práce zjišťování příčin nezájmu mládeže, která o organizovanou činnost ztrácí zájem.

7.2. Organizace zřizované Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR

Nízkoprahová zařízení představují komplex sociálních služeb pro neorganizované děti a mládež. Pojem nízkoprahové zařízení evokuje u většiny lidí instituce s bezbariérovým přístupem pro tělesně postižené. Dalším mýtem, který se v souvislosti s tímto zařízením objevuje, je ten, že nízkoprahovost znamená absenci hranic, pravidel a zásad. Vzbuzuje dojem, že zde je všechno dovolené, mladí si mohou dělat, to co chtějí, že zde chybí disciplína. Představa nízkoprahovosti je však taková, že programy jsou přístupné a otevřené všem, kdo projeví zájem, nekladou velké nároky časové, fyzické, finanční, technické atd. Jejich cílem je vytvářet podmínky pro navázání kontaktu a konkrétní práci s jednotlivci nebo skupinou, kteří se vyhýbají standardní institucionální pomoci, nebo ji nevyhledávají. Je to služba pro všechny, kteří se ocitli v těžkých životních situacích, jsou v ohrožení. Tato služba poskytuje odbornou pomoc, podporu a vytváří podmínky pro sociální začlenění a pozitivní změny ve způsobu životního stylu svých klientů. Společnými znaky těchto zařízení jsou: *zaměření na jednotlivci a skupiny, které nevyhledávají běžnou institucionalizovanou pomoc, služba je poskytována co nejvíce v přirozeném prostředí klienta, realizace služby nevyžaduje podrobné údaje o klientovi např. jeho jméno, snahou a cílem je také odstraňování psychologických, sociálních i technických bariér bránící klientovi využívat tuto službu.*

Další způsob členění je podle cílové skupiny, kde služby dělíme ještě na mobilní a stacionární: *uživatelé drog, lidé bez přístřeší, prostitutky a homosexuálové, etnické minority, neorganizované děti a mládež, skupiny specificky orientované (punks, skinheads, hooligans, sprejeři, skejťáci atd).*

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ohrožené, kteří se ocitají v nepříznivé životní situaci, mají omezené životní příležitosti (tzv. kluby nebo centra) nabízejí volný přístup a pobyt v zařízení, konkrétní (sociální) práci, pomoc při posuzování práv a zájmů, poskytování poradenství, doprovod,

informací. Zajišťují preventivní a odbornou péči v oblasti volnočasových aktivit. Nabídka těchto zařízení je velice široká, jedná se např. o žonglování, elektronické šipky, kulečnick, stolní fotbal a stolní tenis, dílny, počítače s přístupem na internet, dívčí programy atd. Cílem služby není volnočasová nabídka, ale navázání kontaktu s klienty. Nízkoprahové kluby bývají otevřeny téměř denně v pracovních dnech, v odpoledních hodinách, případně večer. Rozhodně by zde neměla chybět místnost pro individuální řešení problémů s klientem.

Konkrétními službami zaměřenými na práci s dětmi a mládeží jsou např. streetwork, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, dobrovolnické projekty a domy na půli cesty. Sociální poradenství je typem sociální služby, kterou mohou na odborné úrovni poskytovat jak nevládní neziskové organizace, tak naopak musí být poskytováno obcemi nebo příslušnými státními orgány.

Formou nízkoprahových služeb jsou centra, kluby i místa v přirozeném prostředí potenciálních klientů. Mobilní program se odehrává v terénu, je realizován pěší formou, tzv. streetwork, ale i méně obvyklým způsobem prostřednictvím automobilu.

Další možností jsou terénní programy tzv. nespecifický streetwork. Terénní pracovník kontaktuje děti a mládež přímo na ulicích, autobusových zastávkách, v parcích, hernách atd. Nabídka těchto zařízení se shoduje s nabídkou v nízkoprahových službách, streetworker. Nabízí volnočasové aktivity, podporují klienty v realizaci vlastních nápadů. Zahraniční inspirací pro nás mohou být německé Spielmobily – auta s volnočasovým vybavením. Jím se pracovníci přesouvají po různých místech po sídlišti s nabídkou volnočasových aktivit i sociálních služeb. Vedle nízkoprahových zařízení u nás funguje celé spektrum zařízení, která nabízejí podobné aktivity a služby jako nízkoprahová zařízení. Přesto nízkoprahová zařízení mají jisté odlišnosti: *jejich cíle jsou definovány pragmatictěji než u běžných výchovně vzdělávacích nebo sociálních činností, služba je maximálně dostupná, co nejvíce se přibližuje klientovi a potenciálním uživatelům, pracovníci mají specifický přístup ke klientovi a jeho problémům.*

7.3. Školská výchovná zařízení pro výchovu ve volném čase zřizovaná MŠMT

Školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání zajišťují výchovné, vzdělávací, zájmové nebo tematické rekreační akce a osvětovou činnost.

Otevřené kluby dětí a mládeže

Z nabídky dalších organizací pro volný čas působících ve městech jsou tzv. otevřené kluby jednak při základních školách i v rámci středisek volného času. Organizovanost spočívá v pravidelnosti, dlouhodobosti a cílenému provozování aktivit, které mládež připravují na budoucí život. Význam mají sdružení, které si dávají za úkol působit všestranně, jsou právně i společensky uznána a umožňují participaci svých členů.

Dle par 2 odst. F vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání lze zájmové vzdělávání uskutečňovat formou otevřené nabídky spontánních činností. Dle metodických pokynů DM MŠMT ČR: „Spontánní činnost“ ve SVČ z roku 2000 a „Problematiky otevřených klubů“ při SVČ z roku 2002 jsou otevřené kluby charakterizovány jako forma spontánní činnosti, místo, prostor, přirozené „shromaždiště“, kde se děti a mládež mohou neformálně sejít, realizovat své zájmy, schopnosti a učit se aktivně trávit volný čas. Místo, které je volně přístupné a otevřené s funkcí kontaktního a poradenského místa, kde mohou návštěvníci najít radu, případně pomoc v obtížných životních situacích.

Školní družina

Na našich základních školách působí ve volném čase žáků školní družiny a školní kluby. Jako zařízení výchovy a péče o děti zaměstnaných rodičů, vznikly po druhé světové válce. Za dobu své působnosti nashromáždili cenné zkušenosti. Ve svém působení navazují na zkušenosti evropských zemí, jejichž výsledkem je citlivý přístup k dětem a překonávání odtrženosti školy od

zájmů žáků, života obce i společnosti. Důsledkem bylo rozšiřování výchovného působení ve volném čase dětí a mládeže, spojení jejich aktivit s nejbližším prostředím a spoluúčast na nich. Zpočátku tato zařízení plnila funkci sociální, postupně vzrůstal význam kladený na cíle výchovné (knihovny, čítárny, jednoduchá hřiště). Školní družina je určena dětem 1. stupně ZŠ. Docházka do školní družiny je pravidelná, předem dohodnutá. O výchovné práci je veden přehled. Služby může poskytovat školní družina za úplatu.

Školní klub

Docházka dětí z druhého stupně ZŠ. Organizuje se pro volné skupiny žáků, formou pravidelné zájmové nabídky. Činnost: odpočinková, rekreační, příprava na vyučování, sebeobslužná činnost, hry, kulturní návyky. Animátor: vychovatelé, externisté.

Domov mládeže

Školské výchovné zařízení poskytuje stravování a ubytování a výchovu mimo vyučování. Základní organizační jednotkou je výchovná skupina rozdělená podle škol, ročníků, věku i pohlaví.

Samostatné mimoškolní zařízení (patří pod určitou střední školu).

Podléhá jejímu řediteli. Má vlastní vnitřní řád, denní režim, má jasně definovaná práva i povinnosti pro studenty.

Pracovníci: podléhají řediteli určité střední školy, jeho zástupci.

Týdenní provoz: funguje jako internát pro mimoměstské studenty.

Pracovníci: ředitel, jeho zástupce, vychovatelé denní a noční, pedagogové, hospodárka, administrativní pracovníci.

Základní umělecká škola

Ze školských zařízení mají dlouholetou tradici základní umělecké školy, které rozvíjejí zájmy a nadání dětí a mládeže v různých oborech umění.

Svoje působení postupně rozšířili z výchozího pojetí hudební školy. Činnost ZUŠ upravuje vyhláška č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách.

Organizačně se podobá činnosti školy. Základní charakteristikou je dobrovolná účast na základě individuálního zájmu a předpokladu účastníka. ZUŠ umožňují rozvoj zájmů a nadání dle individuálních zájmů a předpokladů dítěte v různých oblastech estetické nebo výtvarné výchovy. Jsou zřizovány a rušeny školským úřadem. Toto je jediný typ školy poskytující základní vzdělávání v uměleckých oborech. Cílem je vychovat dobré amatéry, vnímavé posluchače.

Obory vzdělávání: hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický.

Organizace výuky: 4 stupně (přípravné studium, základní studium, rozšířené studium pro nadané studenty), kurzy pro dospělé. Přijetí probíhá na základě talentové zkoušky, hodnocení se provádí dle klasifikačního řádu.

Studium zakončeno absolventským koncertem nebo účastí na výstavě prací.

Domy dětí a mládeže

Domy dětí a mládeže jsou považovány za klíčové v možnostech volného času. Pružně reagují na zájmy dětí a mládeže a poskytují dětem a mládeži zájmové vzdělávání dětí a mládeže. Tento typ školských zařízení je v současné době velmi potřebnou institucí, která si pro své zkušenosti z pestrobarevné činnosti jak se školními dětmi, tak i s mládeží získala DDM v mnoha městech výsadní postavení a pro svoji rozmanitou programovou nabídku se stala v oblasti zájmového vzdělávání vedoucím subjektem.

Bez nadsázky lze tedy říci, že DDM jsou důležitou součástí municipální politiky. Díky svému bohatému zaměření jsou schopny oslovit početnou skupinu dětí a v poslední době se stále častěji snaží zaměřit také na středoškoláky. Je to cesta velmi obtížná, už jen proto, že domy dětí a mládeže jsou vnímány jako instituce s nabídkou aktivit pro děti ze základních škol.

Středoškolská mládež vyžaduje odlišné formy práce a jiné materiální vybavení. O to je tato oblast obtížnější. Proto v současné době řeší domy dětí a mládeže problém jak děti a zejména mládež k aktivitám ve volném čase nejenom získat, ale i jak je zaujmout. Právě motivace dětí a mladých lidí je klíčová k tomu, aby naplnili poslání a cíle, vychovali odpovědné občany, vzdělávali je a motivovali ke kvalitnímu naplňování volného času smysluplnými aktivitami a poskytovali základní orientaci v činnostech, které jim poskytnou možnost uspokojení a seberealizace. Volnočasová zařízení pomáhají vytvářet, stabilizovat a strukturovat přírodní a společenský volnočasový prostor dětí a mladé generace. Ve prospěch jejich rozvoje účelně organizuje a výchovně zhodnocuje. Aktivity různého obsahu a způsobu realizace obsáhly od činností příležitostných, po pravidelné.

Celá síť středisek volného času přes všechny významné proměny naší společnosti ve druhé polovině minulého dvacátého století prošla a i nadále prochází pozitivním vývojem. Působí ve všech směrech jako praktický průzkumník, který vychází vstříc svým potencionálním i reálným účastníkům, jejich ambicím i zájmům. Úspěšnost koncepce těchto zařízení, vidím v rozvoji jejich sítě, diferenciaci obsahu a metod, rozšiřování jejich dosahu.

7.4. Organizace pro děti a mládež s registrací u Ministerstva vnitřní ČR

Junák

Svaz skautů a skautek založen Robertem Badenem Powelem (r. 1907) v Anglii. V České republice profesorem Antonínem Svojsíkem (r. 1914). Zahrnuje čtyři věkové kategorie: *světlušky, vlčata (7-10 let), skauti a skautky (11-14 let), roveři a roverky (15-18 let), oldskauti a oldskautky (18 a více let)*. Program: scházejí se jednou týdně v klubovnách, na hřištích atd. Dvakrát měsíčně organizují celodenní výlet, jednou měsíčně jezdí na víkendový pobyt. Vrcholem je 2-3 týdenní letní tábor.

Hnutí skaut

Zakladatel skautingu v Čechách a první starosta skautské organizace byl středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík. V roce 1911 začal s prvními pokusy. Náplní tohoto hnutí bylo zejména pobyt v přírodě a národní cítění. To vycházelo z postavení českého národa v době vzniku tohoto hnutí. V současnosti je posláním tohoto svazu přispět k všestrannému rozvoji dětí a mládeže po stránce fyzické duševní, mravní a společenské.

Pionýr

Dnes dobrovolné, nepolitické, demokratické sdružení dětí a mládeže s osvětovou kulturně výchovnou a charitativní činností. Základem je pionýrská skupina, má zpravidla patnáct členů. Mají vlastní znak a symboly: košile, šátek, odznak, vlajka, slib. Společné je pouze centrální logo (vlaštovka s duhou) a pionýrský maskot (pes v zelené košili, se zeleným šátkem). Hodnoty: pravda, poznání, přátelství, pomoc, příroda, paměť, překonávání.

DUHA

Sdružení pro volný čas dětí a mládeže, přírodu a recesi. Projekty: mají různé zaměření – ekologické, sociální, pro děti z dětských domovů, nezaměstnané, postižené, pro studenty – hry, dobrodružství, celoroční činnost pro děti, rodiny s malými dětmi. Spolupracuje s organizacemi ze zahraničí.

YMCA

Celosvětové křesťanské, dobrovolné, nepolitické, necírkevní sdružení mladých lidí. Vznik v Anglii v roce 1844. Do České republiky ho dostal Tomáš Garyk Masaryk v roce 1920.

Hnutí Brontosaurus

Vznik se datuje do roku 1974, který byl vyhlášen na konferenci OSN ve Stockholmu rokem životního prostředí. Za přispění mladých pracovníků ústavu krajinné ekologie ČSAV a redakce Mladého světa s logem Vladimíra Jiráka, vznikla v lednu roku 1974 myšlenka akce Brontosaurus zaměřená na pomoc přírodě. Hnutí Brontosaurus je dnes nevládní organizace. Jejím předmětem je činnost s dětmi a mládeží. Činnost je celoroční, otevřená a regionálně neohraničená. Cílovými skupinami jsou děti a mládež do 26 let.

Programy hnutí jsou zařazeny na podporu trvale udržitelného rozvoje společnosti.

Spolky

Nabídku pro vyplnění volného času dětí a mládeže nabízejí různá sdružení nebo jiné organizace podobného typu s konkrétním zaměřením. Tyto typy sdružení dětí a mládeže rozvíjely svoji činnost z různých společenských a výchovných příčin a v odlišných podmínkách jednotlivých zemí. Citlivě reagovaly na situace ve společnosti a stávaly se činitelem jejích významných změn. Na smysluplné využívání volného času v těchto organizacích dohlíží osoba s potřebnými znalostmi a zkušenostmi v oblasti péče o děti a mládež. Mladí lidé často potřebují pomoc při řešení obtížných životních situací a zde pod nenápadným usměrňováním pedagoga dochází k jejich výchovnému ovlivňování. K nejvýznamnějším spolkům, které spojovaly ideologii s moderními nebo trendovými aktivitami (př. Sokol-tělesná zdatnost), v totalitních režimech rychle ztrácely spolky a hnutí svoji popularitu. Přesto byl jejich výchovný vliv kladný i záporný.

Příkladem jsou tyto spolky: Český rybářský svaz, Svaz chovatelů zvířat, Svaz zahrádkářů, Česká obec sokolská. Např. Česká obec sokolská založena v roce 1862 Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem. Heslo: „ Ve zdravém těle zdravý duch“. Oslovení „bratře, sestro“, tykání, pozdrav „nazdar“, sokolské slety, šibřinky (plesy).

Kulturní a sportovní instituce

Divadla, filmy, muzea, kluby. Bazény, hřiště, tělocvičny.

7.5. Nabídka volnočasových aktivit v Litoměřicích

Organizací, které v Litoměřicích vytvářejí možnosti pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže, je mnoho. Nabídka mimoškolních i volnočasových aktivit je pestrá a různorodá.

Volný čas zde děti a mládež mohou trávit mimo rodinu a školu individuálně, také v institucích s volnočasovou nabídkou, v neformální skupině vrstevníků (občanská sdružení pro děti a mládež, občanská sdružení, tělovýchovné spolky, školní družiny a kluby, střediska pro volný čas, komerční organizace a další nevládní organizace pracující s dětmi a mládeží). Tyto subjekty doplňují působení rodiny a dalších subjektů.

Jejich cílem je vytváření vhodné podmínky pro účelné využití volného času pro všechny zájemce bez ohledu na věk a schopnosti. Působí jako rozcestník ukazující dětem a mládeži další možnosti, směry a cíle.

Některé organizace stručně představím, o některých se zmíním podrobněji v příloze této práce.

8. APLIKAČNÍ ČÁST

V průzkumu se budeme zabývat zajišťováním potřeb dětí a mládeže, zejména těch jedinců, kteří nevyužívají nabídky placených a organizovaných volnočasových aktivit. Zaměříme se na vliv rodiny v oblasti ovlivňování organizace volného času dětí a mládeže. Výsledky šetření budou východiskem k účinně prováděné volnočasové intervenci.

Cílem diplomové práce je zmapování potřeb dětí a mládeže, zejména těch jedinců, kteří nevyužívají nabídky placených a organizovaných volnočasových aktivit. Zjistit, jaký vliv má rodina v organizaci volného času dětí a mládeže.

8.1. Zaměření a cíl průzkumu

Průzkum byl zaměřen zejména na jedince, kteří nevyužívají nabídky placených a organizovaných volnočasových aktivit. Cílem průzkumu diplomové práce je zmapovat potřeby dětí a mládeže ve věkové kategorii od 9 do 18 let a zjistit, vliv rodiny v organizaci volného času svých dětí a v neposlední řadě nalézt motivaci (doporučení) k vhodnému trávení volného času dětí a mládeže.

8.2. Výzkumný problém (otázky, úkoly) a pracovní hypotézy

Mládež upřednostňuje způsob trávení volného času mimo volnočasové organizace. Nadbytek volného času může děti a mládež přivést, do negativně orientovaných společenských skupin, zejména ty, kteří pochází z méně podnětného sociálního prostředí. Zájem rodičů je pro rozvoj volnočasových aktivit dětí a mládeže významný. V rodinách, kde rodiče pro pracovní angažovanost postrádají, této odpovědnosti vůči svým dětem zbavují, chybí zajišťování hmotných potřeb. Podobně schází i tam, kde rodiče časové možnosti mají, bohužel podceňují. Pozitivně naopak působí v případě, tam kde volnočasové aktivity svých dětí soustavně poznávají a sledují a respektují.

V mé práci se ukazují tyto výzkumné problémy

1. Jakou roli hraje rodina v organizaci volného času svých dětí?

Motivoval rozhovor rodičů s dětmi k zahájení docházky v zájmovém kroužku?

Vedou rodiče se zájmem o sport své děti ke sportu?

Docházejí do zájmových kroužků pouze na přání rodičů?

Je nedostatek finančních prostředků v rodině příčinou neúčasti dětí a mládeže v zájmových kroužcích?

Jsou pro děti, které se ve volném čase neorganizují, nejdůležitější rodiče, domov, popř. kamarádi, tedy pocit bezpečí v rodině a okolí blízkých osob?

Vzhledem k názorům a tezím publikovaným v první a druhé části mé práce, předpokládám tyto hypotézy

- H1 Předpokládám, že si rodiče povídají o volném času dětí.
- H2 Předpokládám, že rodiče s aktivním zájmem o sport a pohybové aktivity, vedou děti ve volném čase ke sportu.
- H3 Předpokládám, že dítě dochází do zájmových kroužků pouze dle přání rodičů.
- H4 Předpokládám, že je nedostatek finančních prostředků v rodinách příčinou omezení nebo neúčasti v zájmových kroužcích.
- H5 Předpokládám, že děti, které se ve volném čase neorganizují v zájmových kroužcích, tráví volný čas se svými rodiči doma nebo s kamarády.

8.3. Metodologie průzkumu

Základním souborem jsou žáci základních škol, účastníci školského zařízení a klienti nízkoprahového zařízení v Litoměřicích.

8.4. Místa šetření, charakteristika výzkumného vzorku

Celý průzkum byl realizován na Základních školách a školských zařízeních v Litoměřicích. Pro výzkum jsem si vybrala děti a mládež ve věku od 9 do 18 let, osloveni byli žáci sedmého a osmého ročníku v celkovém počtu 100. Průzkum byl proveden na dvou základních školách v Litoměřicích, ZŠ Na Valech a ZŠ Boženy Němcové, 7. a 8. Ročníky, ve školském zařízení pro volný čas dětí a mládeže Dům dětí a mládeže Rozmarýn v Litoměřicích a nízkoprahovém klubu s nabídkou volnočasových aktivit pro děti a mládež.

8.5. Časový harmonogram šetření

- Příprava průzkumu: dotazníky 12/2012.
- Provedení průzkumu a sběr dotazníků: 01/2012.
- Zpracování a interpretace průzkumu 02/2012.

8.6. Výzkumný soubor

Výběrový soubor respondentů

Celkový počet respondentů – 100 (49 chlapců, 50dívek).

- ❖ ZŠ Na Valech v Litoměřicích – 49 respondentů (24 chlapců věk 13-14 let a 25 dívek věk 13–14 let).
- ❖ ZŠ Boženy Němcové v Litoměřicích - 21respondentů (10 chlapců věk 13-14 let 10 a 11 dívek věk 13-14 let).
- ❖ Školské zařízení s nabídkou volnočasových aktivit pro děti a mládež DDM Rozmarýn v Litoměřicích - 18 respondentů (9 chlapců věk 10-18 let a 9 dívek ve věku od 9–17 let).
- ❖ Nízkoprahový klub s nabídkou volnočasových aktivit pro děti a mládež v Litoměřicích s názvem Oáza respondenty-počet respondentů 12 (6 chlapců věk 9–14 let a 6 dívek věk 9–12 let).

8.7. Výzkumné metody

Kvantitativní průzkum práce

Struktura dotazníku

Dotazník je složen z těchto částí. První otázka má demografický charakter a bylo jich použito k rozdělení celkového vzorku respondentů dle získaných údajů – věk, pohlaví. Následující část otázky č. 2 až 6 dotazníku je zaměřena na zmapování vztahu dětí, mládež, rodinní příslušníci a zájmy ve volném čase. Ve třetí části otázky č. 7 a 8, je prostor věnován problematice vztahu rodiče a volný čas jejich dětí. Jak se rodiče zajímají o náplň volného času dětí, jak se podílejí na výběru volnočasových aktivit svých dětí. Poslední část jsem pomocí otázek č. 9,10 a 11 zjišťovala, z jakého důvodu dítě chodí nebo nechodí do kroužku, kdo ho do kroužku přivedl.

Technika průzkumu

- Dotazník, viz Příloha A.
- Rozhovor.
- Obsahová analýza dokumentů.

Obsahem dotazníku bylo jedenáct jednoduchých otázek zaměřených na volný čas dětí a mládeže a jejich rodinných příslušníků. Vyplnění dotazníku předcházelo rozhovor s řediteli základních škol a organizací. Ředitel mě upozornil na to, že je nutné nejdříve získat souhlas od rodičů žáků, kteří budou na dotazník odpovídat. Výběr respondentů byl proveden na základě písemného souhlasu rodičů. Dotazování bylo provedeno v přímém kontaktu s dotazovanými. Před vyplněním byli respondenti seznámeni s významem výzkumu, jeho obsahem, upozorněno na anonymitu a důvěrnost údajů. Provedla jsem motivační rozhovor s respondenty na téma volný čas. V průběhu dotazování byla zajištěna přítomnost dospělého pro případné dotazy respondentů. Dotazník bude využit pouze pro účely této diplomové práce na téma „Potřeby dětí a mládeže, kteří nevyužívají organizované volnočasové aktivity“.

8.8. Kvantitativní analýza údajů

Předpokladem mé práce bylo vytvořit obecné závěry, proto jsem zvolila kvantitativní metodu průzkumu. Kvantitativní metoda průzkumu poskytuje možnost sběru dat a získané informace následně zpracovávat. Dále pak ověřit nebo vyvrátit předložené hypotézy. Tato metoda poskytuje možnost sběru dat a získané informace zpracovávat. Následně ověřit nebo vyvrátit předložené hypotézy. K získání požadovaných dat byla použita metoda dotazníkového šetření, zaměřila jsem ho na cílovou skupinu se snahou získat odpovědi na výzkumné otázky.

8.9. Výsledky průzkumu

V této části se zabývám výsledky, které buď potvrdily, nebo nepotvrdily dané hypotézy a dosahují významnějších hodnot.

Ověření hypotéz:

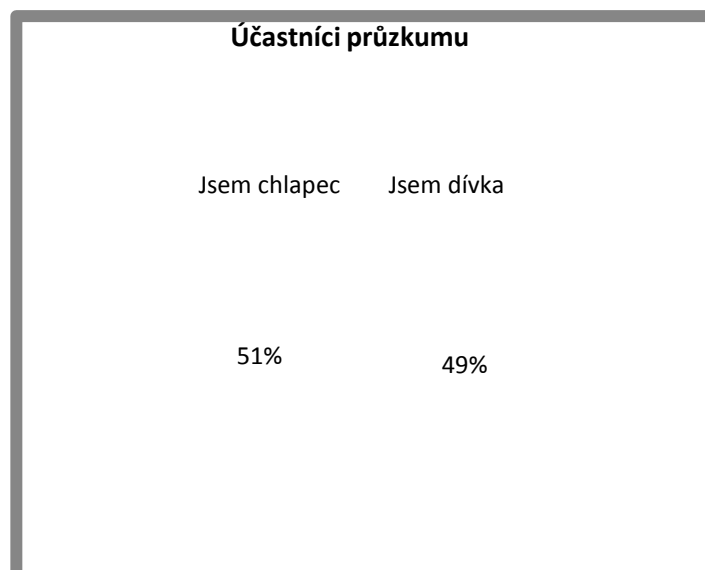
Pro přehlednost uvádím tabulky a graf.

První otázkou zjišťuji pohlaví respondenta.

Tab. 1: Účastníci průzkumu

Jsem chlapec: 49 věk od 9-18 let
Jsem dívka: 51 věk 9-18 let

Graf 1: Účastníci průzkumu

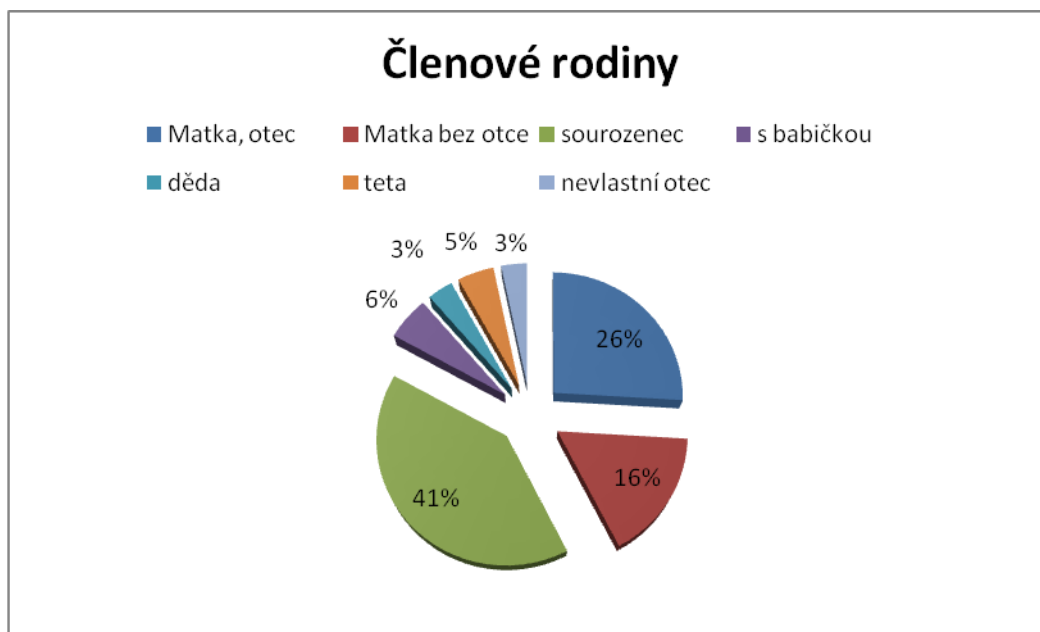

Druhou otázka vypovídá o členech rodiny.

Tab. 2: Členové rodiny

Máma	90
Táta	45
Sourozenci	86(od4 měsíců- 25 let)
Babička	12
Děda	10
Jiní – vypiš	10x teta, 2x nevlastní otec

Graf 2: Členové rodiny

Více než polovina respondentů žije v úplné rodině. To dokazuje odpověď a možnost výběru „žiji s matkou, otcem“. Tzn., že respondenti žijí v rodinách společně s otcem i matkou. Počet úplných rodin bylo 55, (52%) z celkového počtu 100 (100%). Jen s matkou bez otce žijí respondenti v 35 rodinách tj. 16%. Sourozenci se vyskytovali v počtu 86, tj. 41%. Jejich věk byl uveden v intervalu od 4 měsíců do 25 let. Babička se v odpovědi dotazovaných objevovala 12x (6 %), děda v 7 případech, tj. 3%. Stejně bylo odpovědí „bydlím s nevlastním otcem“. Také 10 respondentů tj. 4% odpovídalo „bydlím s tetou“. Respondenti, kteří tak odpovídali, žijí v dětském domově.

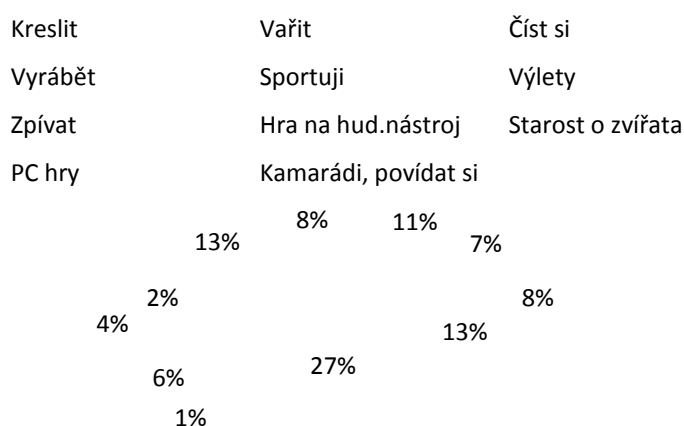
Otázkou 3 zjišťuji zájmy respondentů.

Tab. 3: Zájmy dětí a mládeže ve volném čase

1.	Sportuji	91	27%
2.	Vyrábět	43	13%
3.	PC hry	43	13%
4.	Kreslit	36	11%
5.	Kamarádi, povídat si	27	8%
6.	Číst si	26	8%
7.	Vařit	24	7%
8.	Zpívat	19	6%
9.	Hra na hud.nástroj	14	4%
10.	Starost o zvířata	7	2%
11.	Výlety	2	1%

Graf. 3: Zájmy dětí a mládeže ve volném čase

Zájmy dětí a mládeže ve volném čase

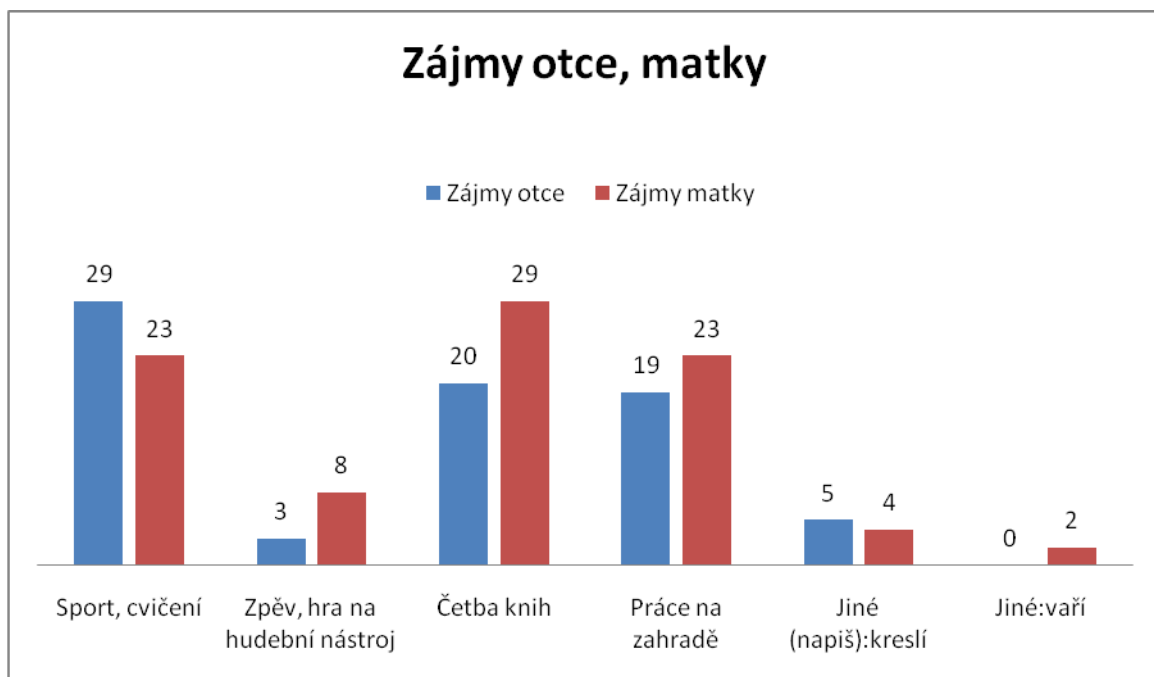
Respondenti měli možnost z nabídky různých zájmů vybrat i více správných možností. Někteří respondenti vybrali i 9 zájmů z celkového počtu 11. Preferovali především sportovní aktivity. Sportovní aktivity se objevovaly v 91 případech, což je 27%. Ze sportovních aktivit byl zde uveden nejčastěji fotbal, florbal, badminton, basket, hokej, posilování, cvičení, lyže, minikáry, motokáry, jízda na koni. Druhým zájmem se objevila práce na počítači, stejně tak vyrábění – 43 odpovědí (13%). Třetím zájmem v pořadí bylo kreslení 36 (11%). Respondenti ve čtvrtém pořadí uváděli, že nejraději pobývali s kamarády a povídali s nimi – 27 (8%), překvapivě se zde objevila četba 27 (8%). Dalším zájmem bylo vaření 24 (7%), dále pak zpěv 19 (6%), hra na hudební nástroj 14 (4%), starost o zvířata – 7 (2%) a posledním zájmem, který respondenti uvedli, jsou výlety 2 (1%).

Otázka 4 odpovídá na současné zájmy matky, otce.

Tab. 4: Zájmy rodičů

aktivita	Zájmy otce		Zájmy matky	
Sport, cvičení	29	37%	23	20%
Četba knih	20	25%	29	26%
Práce na zahradě	19	24%	23	20%
Jiné (napíš):kreslí	5	7%	4	4%
Zpěv, hra na hud. nástroj	3	4%	8	7%
Jiné:opravuje PC	1	1%	0	0%
Jiné (napíš):neví, nic neuvedl	1	1%	8	12%
Jiné:filatelie	1	1%	0	0%
Jiné:vaří	0	0%	2	2%
Jiné: šití, pletení	0	0%	13	12%
Jiné (napíš):běh	0	0%	2	2%

Graf 4: zájmy rodičů

Srovnání zájmů matky a otce.

Rodiče preferovali tyto aktivity:

- otec sport a cvičení: 29 (37%)
- matka četba 29 (26%)

Matky sportovaly hned ve druhém pořadí uvedených zájmů 23 (20%).

Otcové četba – 20 (25%).

Třetí nejpočetnější aktivita byla práce na zahradě – otec 19 (24%), matka 23 (20%).

Dalšími zájmy rodičů bylo kreslení – otec 5 (7%), matka 4 (4%) a zpěv – otec 3 (4%), matka 8 (7%).

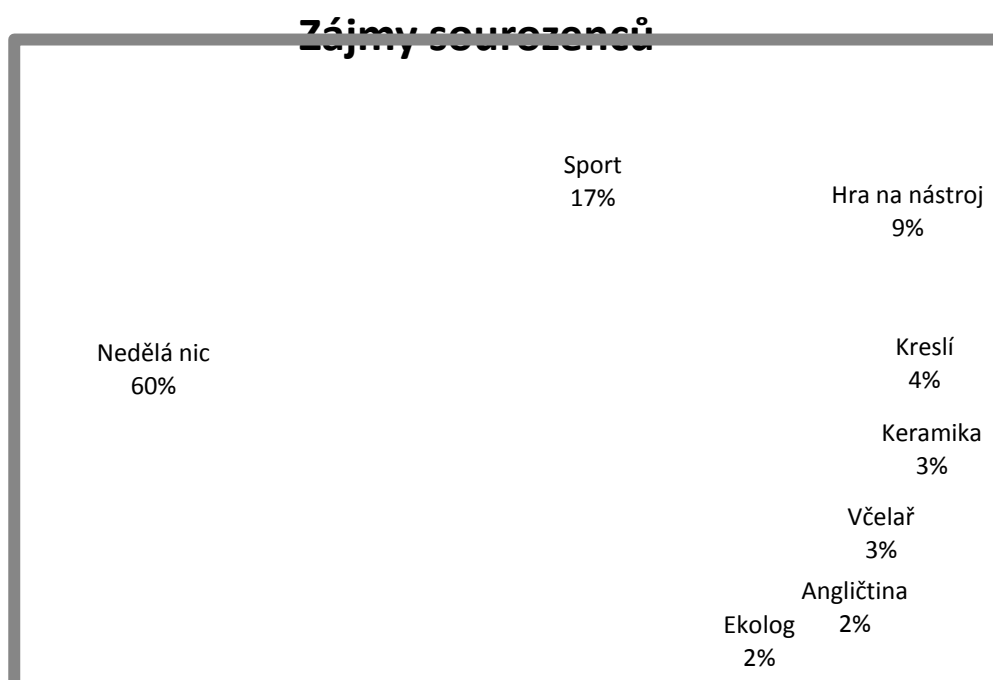
U otců se objevil zájem o počítač 1 (1%), filatelii 1 (1%), matky pletly ve 13 případech (12%), chodilo běhat 2 (2%). Respondenti překvapivě uvedli i variantu „nevím“ – matka 8 (12%), otec 1 (1%).

Otázkou 5 se dotazovalo na zájem sourozenců a jejich věk

Tab. 5: Zájmové kroužky tvých sourozenců

Nedělá nic	35	60%
Sport	10	17%
Hra na nástroj	5	9%
Kreslí	2	4%
Keramika	2	3%
Včelař	2	3%
Angličtina	1	2%
Ekolog	1	2%

Graf 5: Zájmové kroužky sourozenců

Nejčastější odpovědí respondentů byla, že sourozenci „nedělali nic, do kroužku chodili, již nechodí“ – 35 (60%), a to zejména u starších sourozenců nad 18 let. Pokud sourozenci sportovali, preferovali tyto sporty: fotbal, florbal, lezení na horolezecké stěně, atletika, sportovkyň, posilovna, stolní tenis, plavání, karate,

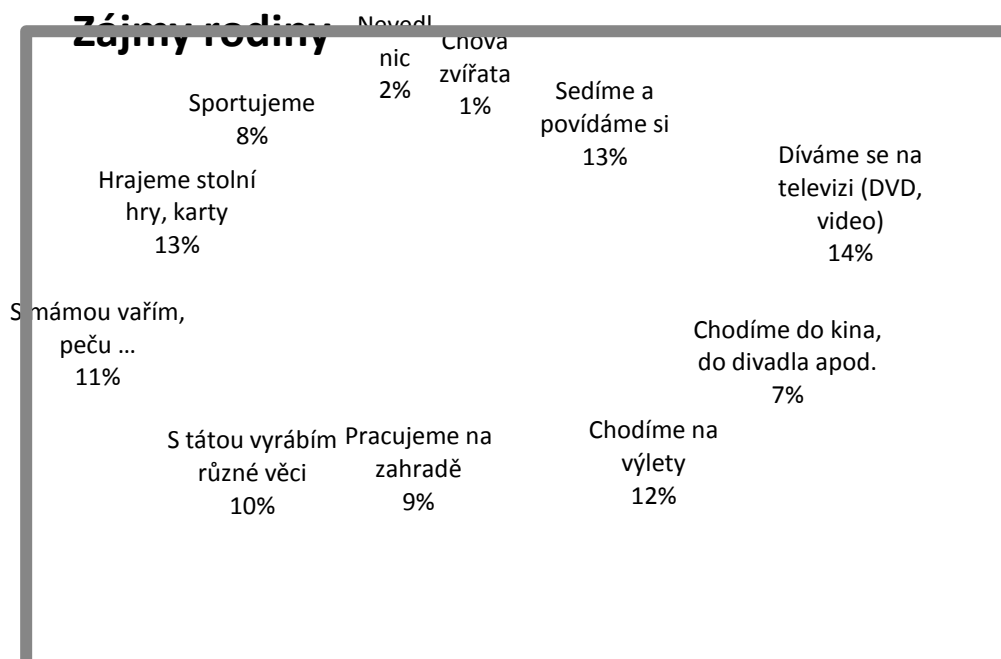
hokej netradičním sportem je aikido. Sourozenci s hudebním zájem, jako hra na hudební nástroj (kytara, flétna, piano), zpěv 5 (9%). Výtvarný zájem byl uveden v oborech: keramika 2 (3%), kreslení 2 (3%). Včelařstvím se zabýval stejný počet sourozenců 2 (3%) jako výtvarnými obory. Angličtina a ekologický kroužek uveden vždy po 1 (2%). Zajímavá odpověď na otázku, jaký zájem má sourozenec: „Hraje na flétnu, orchestr, maluje, atd. dál už nevím, má toho moc“.

Otázka 6 vypovídala o společných zájmech rodiny

Tab. 6: Společné zájmy rodiny

Díváme se na televizi (DVD, video)	44	14%
Sedíme a povídáme si	41	13%
Chodíme na výlety	39	12%
Hrajeme stolní hry, karty	39	12%
S mámou vařím, pečů ...	33	11%
S tátou vyrábím různé věci	30	10%
Pracujeme na zahradě	27	9%
Sportujeme	24	8%
Chodíme do kina, do divadla apod.	21	7%
Jiné (napiš) nevypsal nic	8	2%
Jiné: Chová zvířata	3	1%

Graf 6: Společné zájmy rodiny

Respondenti vybírali z nabízených možností, mohli zvolit i více aktivit. Z barevného koláče měl největší podíl, a to ve 44 případech tj. 14% dívali se na televizi, na video. Seděli a povídali 41 odpovědí tj. 13%. Třetí v pořadí byla tato možnost: chodíme na výlety a hrajeme stolní hry 39x (13%). Pečení a vaření s matkou potvrdilo 33 děvčat, ale i chlapců, tj. 11%. S tátou vyrábělo 30 chlapců tj. 10%. Na zahradě pracovali v 27 případech tj. 9%- Tuto možnost výběru, uváděli respondenti více než sportování. Sport byl společným zájmem jen ve 24 případech (8%). Pokud rodiny sportovali, byly uvedeny tyto druhy sportů: lyže, aikido, basket, volejbal, tenis, ping pong, tanec, hokej, fotbal, běh, brusle, snowboard, watersboard, skateboard., lyže, cyklistika, běh, cvičení, badminton, kolečkové brusle, fotbal, hokej, kolo, basket, badminton. Poslední v řadě společných zájmů: kino a divadlo, tzn. „chodíme do divadla, do kina“. Tuto možnost volilo jen 21 respondentů (7%). Zájem, kterým doplnili respondenti nabídku uvedených možností, byl chov zvířat 3 (1%).

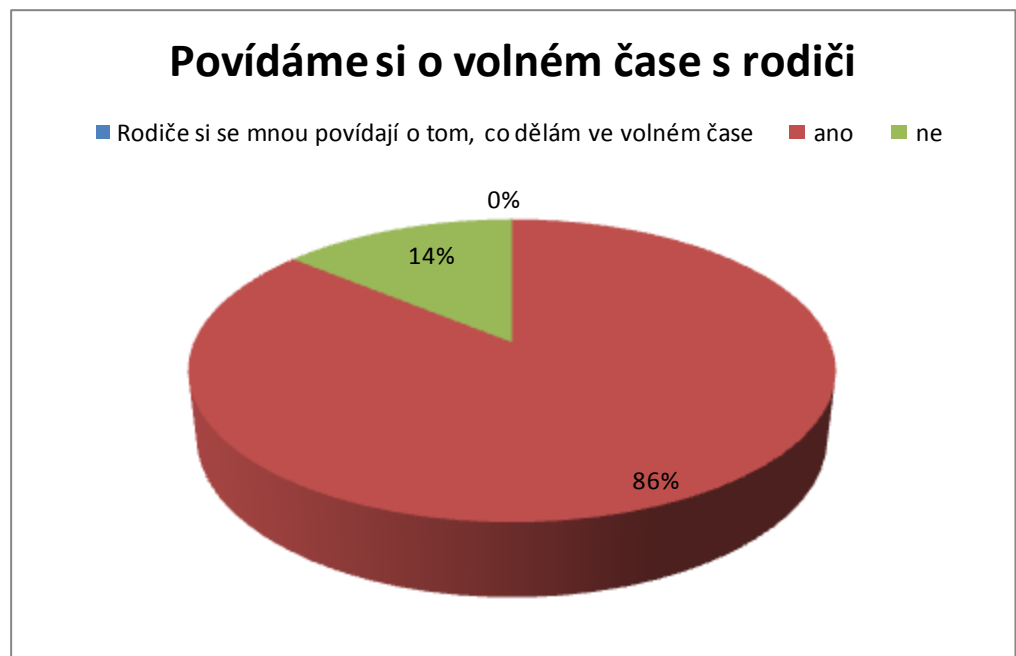
Bohužel v několika případech, respondenti neuvodili žádné společné aktivity. Nevím proto, jestli rodina žádné společné zájmy nemá nebo respondent odpovědět zapomněl (2%).

Otázka 7: Rodiče si se mnou (ne)povídají o tom, co dělám ve volném čase

Tab. 7: Povídáme si o volném čase s rodiči

Rodiče si se mnou povídají o tom, co dělám ve volném čase.	ANO	NE
	86	14

Graf 7: Povídáme si o volném čase s rodiči

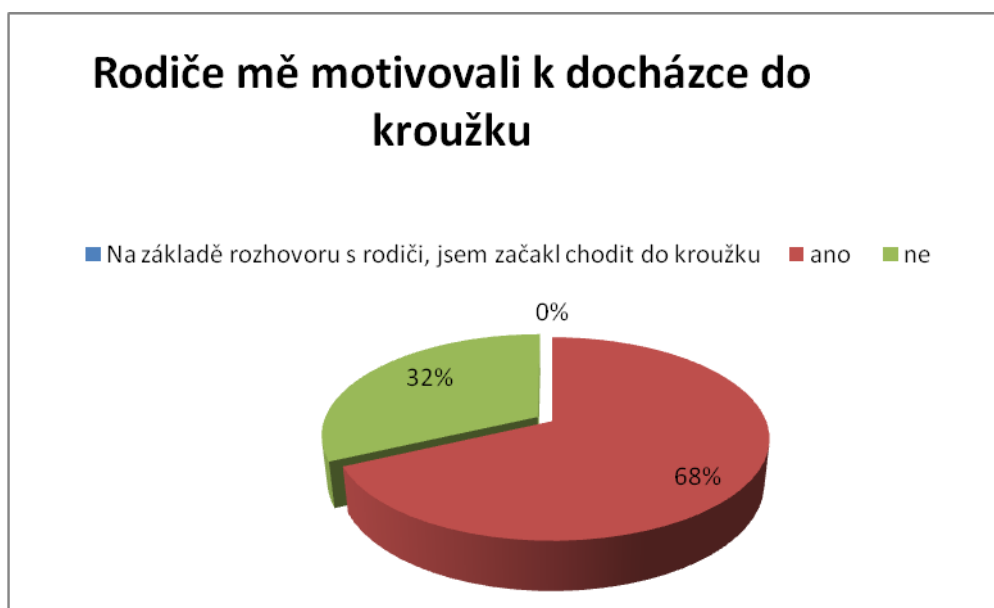
Z tohoto grafu je patrné, že celkový počet odpovědí respondentů, kteří si s rodiči povídali o tom, co dělají ve volném čase, je více než těch, kteří si s rodiči o volném čase nepovídali. Povídali 86 (86%), nepovídali 14 (14%).

Otázka 8: Zda rodiče motivují k docházce do zájmového kroužku

Tab. 8: Rodiče mě motivovali k docházce do kroužku

Začal jsi chodit do kroužku, o kterém jsi si s rodiči povídal/a?	ANO	NE
	68	32

Graf 8: Rodiče mě motivovali k docházce do kroužku

Graf vyznačil větší pole s těmi respondenty, kteří na základě rozhovoru s rodiči o zájmových kroužcích v době volného času začali do kroužku nebo jiné volnočasové činnosti docházet. Respondenti, kteří začali chodit do kroužku, o kterém si s rodiči povídali, je 68 (68%), ti co nechodili je 32 (32%), tedy o 36 více. Z 32 respondentů, kteří si s rodiči nepovídali o volném čase a jeho vhodném využití, jich 10 začalo do kroužku chodit.

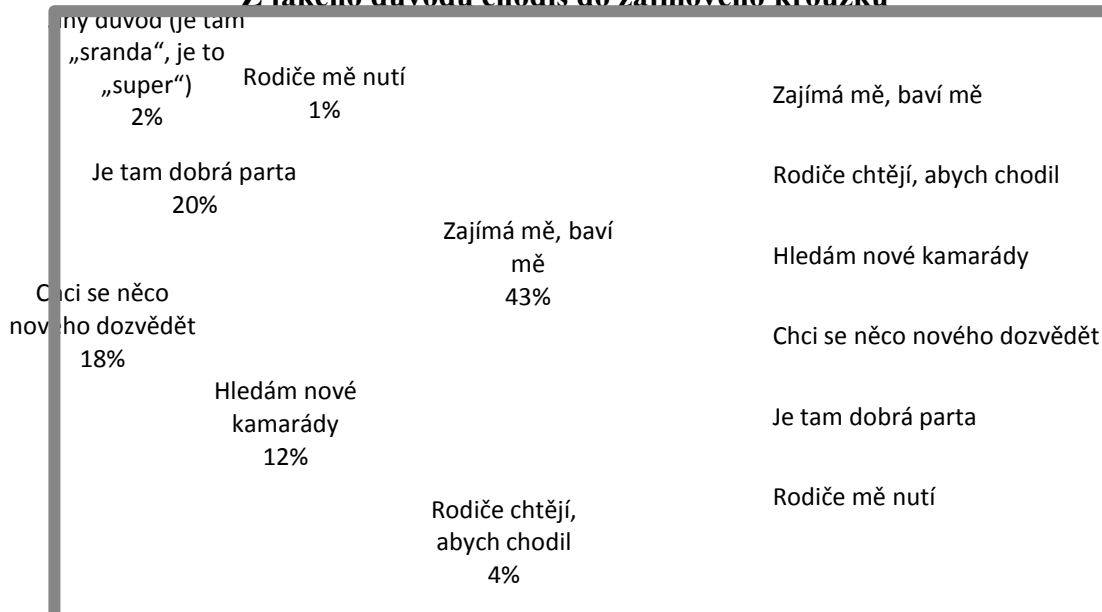
Otázka 9: Proč chodíš do zájmového kroužku – uveď

Tab. 9: Z jakého důvodu chodíš do zájmového kroužku

Zajímá mě, baví mě	54	43%
Je tam dobrá parta	25	20%
Chci se něco nového dozvědět	22	18%
Hledám nové kamarády	15	12%
Rodiče chtějí, abych chodil	5	4%
Jiný důvod (je tam „sranda“, je to „super“)	2	2%
Rodiče mě nutí	1	1%
Celkem	124	100%

Graf 9: Z jakého důvodu chodíš do zájmového kroužku

Z jakého důvodu chodíš do zájmového kroužku

Ti, kteří se ve svém volném čase organizovali a docházeli do zájmového kroužku nebo jiné volnočasové nebo mimoškolní aktivity, chodili z těchto důvodů nejčastěji:

„Zajímá je, baví mě“: 54 tj. 43%.

„Je tam dobrá parta“: 25 (20%).

„Něco nového se chce naučit a dozvědět“: 22 (18%).

„Hledám nové kamarády“: 15 respondentů, což je 12% z dotazovaných respondentů. Přání rodičů plní a proto chodí do kroužku 5 respondentů tj. 4%, z donucení rodičů chodil pouze 1 respondent, což je 1%.

Jinou možnost volby volí dva respondenti, kteří odpovídají je to „super“ nebo je tam „sranda“, 2 odpovědi (2%). Z grafu je tedy patrné, že většina respondentů chodila do kroužku dobrovolně a rádi.

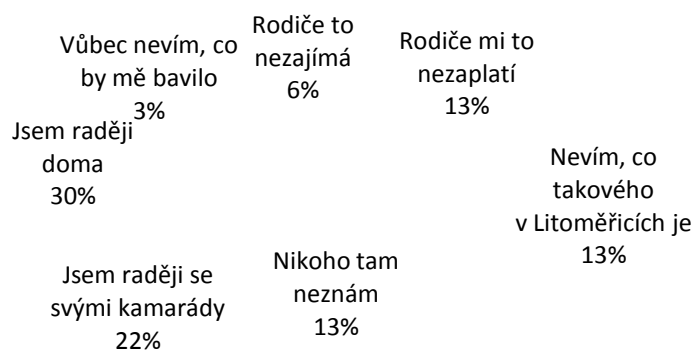
Otázka 10: Proč nechodíš do zájmového kroužku – uveď

Tab. 10: Z jakého důvodu nechodíš do zájmového kroužku

a) Jsem raději doma	30	30%
b) Jsem raději se svými kamarády	22	22%
c) Nikoho tam neznám	13	13%
d) Rodiče mi to nezaplatí	13	13%
e) Nevím, co takového v Litoměřicích je	13	13%
f) Rodiče to nezajímá	6	6%
g) Vůbec nevím, co by mě bavilo	3	3%
celkem	100	100%

Graf 10: Z jakého důvodu nechodíš do zájmového kroužku

Z jakého důvodu nechodíš do zájmového kroužku

Z těchto otázek respondenti vybírali jen jednu možnost.

Bylo zjištěno, že do zájmových kroužků nechodili respondenti z těchto důvodů a v tomto pořadí:

„Jsou raději doma“ - 30 (30%) nebo „se svými kamarády“ - 22 (22%).

Důvodem pro neorganizovanost respondentů je ta skutečnost, že v kroužcích nikoho neznají, nemají tam své kamarády - 13 tj. 13%. Stejný počet odpovědí 13 respondentů (13%) - nevěděli, které organizace volnočasovou nebo mimoškolní nabídku pro děti a mládež nabízeli. Smutné bylo, že rodiče 14 (13%) respondentů neměli finanční prostředky na to, aby svým dětem a mládeži zaplatili alespoň jednu z nabídky volnočasových aktivit, které se ve městě dětem a mládeži nabízejí.

V6 (6%) odpovědí je zřejmé, že pokud rodiče neměli zájem o možnosti využití volného času, děti zájmovou činnost samy nevyhledávaly. Přístup poslední skupiny respondentů, byl zvláštní. Respondenti ve věku od 9 do 18 let nevěděli, co by je ve volném čase bavilo – 3 tj. 3%.

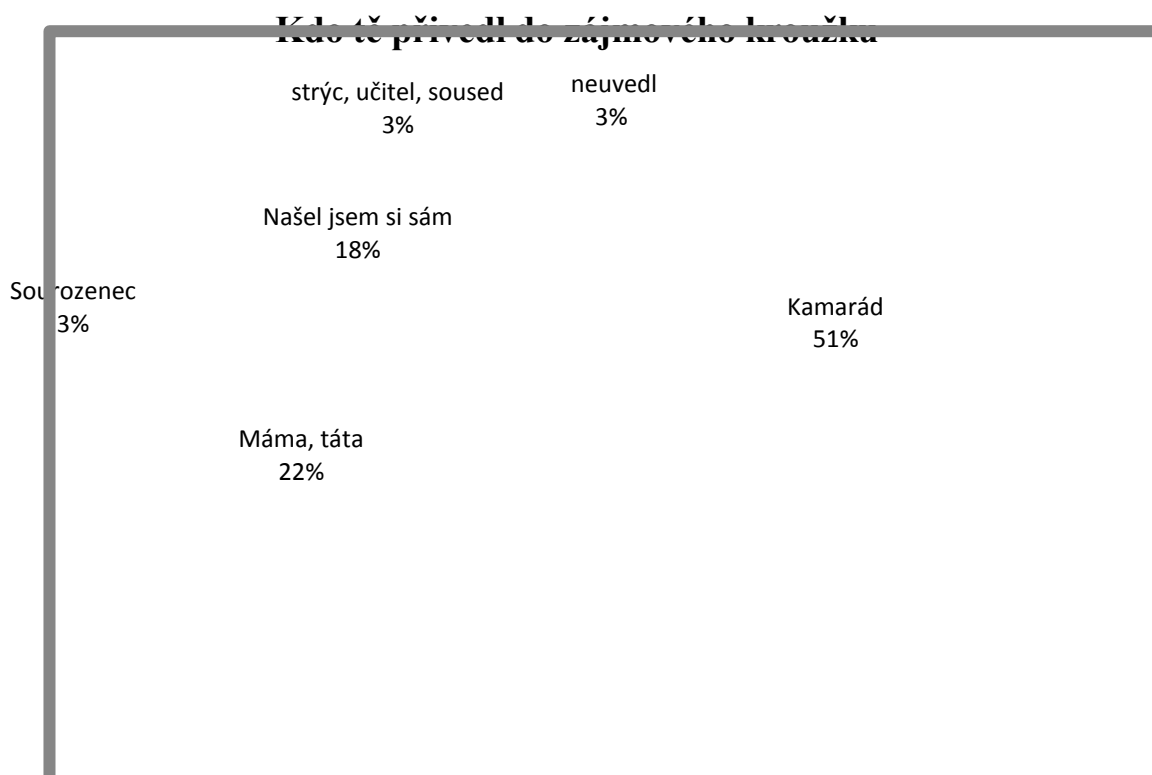
Otázka 11 odpovídá na otázku, kdo tě přivedl do zájmového kroužku

Tab. 11: Do kroužku mě přivedl

a) Kamarád	51	51%
b) Máma, táta	22	22%
c) Našel jsem si sám	18	18%
d) Sourozenec	3	3%
e) Někdo jiný (napiš): strýc, učitelka, soused	3	3%
f) Někdo jiný (napiš): nevedl/a nic	3	3%
Celkem	100	100%

Graf 11: Kdo tě přivedl do zájmového kroužku

Bylo zjištěno, že respondenta do kroužku přivedl kamarád, a to v 51 případech odpovědí, což je 51%. Rodiče přivedli respondenty do kroužku ve 22 případech, tj., 22%, sourozenci jen 3, (3%). Respondenti si zájmový kroužek našli sami, volili tuto možnost 18x (18%). Respondenti na otázku „přivedl tě do kroužku někdo jiný“, uvedli soused, teta, učitel mi dal přihlášku 3x (3%). Neodpověděli jen 3 ze sta dotazovaných respondentů.

Závěry šetření

Podstatou diplomové práce bylo zmapovat potřeby dětí a mládeže a zjistit, jaký je vliv rodiny na ovlivňování organizace volného času dětí a mládeže. Průzkum byl realizován na Základních školách a školských zařízeních v Litoměřicích. Průzkum byl zaměřen na děti a mládež ve věku od 9 do 18 let, zejména ty, kteří v době volného času nevyužívali organizovaných a placených odpoledních a víkendových volnočasových aktivit. Výběr respondentů byl proveden na základě písemného souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců nezletilých dětí. Dotazník by měl vypovědět, jakým způsobem děti a mládež ve

měště využívají svůj volný čas, zda jsou jejich rodiče důležitými činiteli v ovlivňování jejich volného času. Všechny otázky byly zaměřeny tak, aby vypovídaly o způsobu životního stylu respondentů, rodiny respondentů, vrstevníků, prostředí, ve kterém žijí. Dotazníky byly koncipovány tak, aby respondenti nejprve popsali celkový společenský rámec, v němž žijí. Poskytnuté informace tak umožnily lépe pochopit, které oblasti a faktory, ovlivňovaly jejich způsob života. V rámci šetření byly dotazovány děti a mládež z relativně rozmanitých domácností. Ti uvedli, že žijí v domácnostech dvougeneračních i třígeneračních, v rodinách úplných i v takových, kde chyběl některý z rodičů a byl či nebyl nahrazen jiným dospělým členem (např. rodina žije bez matky, jinde otce nahradil otčím atd.). Respondenti uváděli počet sourozenců vlastních i nevlastních v intervalu od 1 do 7 dětí.

Dále bylo zjištěno, že respondenti trávili volný čas většinou v organizovaných zájmových aktivitách. Ve výběru aktivit preferují zejména sportovní aktivity (stolní fotbal, stolní tenis, fotbal, basketbal, posilování, hokej, kondiční cvičení atd.), dále výtvarné a rukodělné činnosti. Práce na počítači byla uváděna až na třetím místě v pořadí. Při účasti v organizovaných aktivitách, se nabízí příležitost pro každodenní setkávání, tím je vhodně uspokojována silná a důležitá potřeba sociální příslušnosti, vytvářejí se návyky na strukturování času, nabízejí se způsoby a formy, jak je možné trávit volný čas. Uspokojování potřeb samotných dětí se následně odráží v celkovém sociálním prostředí v Litoměřicích.

Pro výzkumné šetření jsem stanovila tyto hypotézy:

Hypotéza 1 *„Předpokládám, že si rodiče povídají o volném času dětí“*. Tato Hypotéza se potvrdila otázkou 7. Zájem rodičů o volný čas se ukázal pro rozvoj aktivit dětí a mládeže významný. Působil pozitivně tam, kde volnočasové aktivity svých dětí rodiče poznávali, sledovali a respektovali.

Hypotéza 2 *„Předpokládám, že rodiče s aktivním zájmem o sport a pohybové aktivity, vedou děti ve volném čase ke sportu“*. Tato hypotéza se potvrdila otázkou 3 a 4. Dále bylo zjištěno, že děti aktivních rodičů v oblasti sportu a pohybových aktivitách také sportovali. Rodiče byli názorným příkladem volnočasového života. Svým dětem byli dobrým vzorem.

Hypotéza 3 *„Předpokládám, že dítě dochází do zájmových aktivit jen dle přání rodičů“*. Hypotéza se nepotvrdila. Většina respondentů navštěvovala zájmové kroužky dobrovolně. Jak vyplývá z dotazníkového šetření, děti docházely do zájmových kroužků většinou ze svého zájmu, ne z donucení rodičů. Uváděli, že je činnost v zájmových kroužcích zajímá a baví, nacházeli zde dobrou partu nebo hledali nové kamarády. Překvapivě často zde zazněla odpověď, že se chtěli se něco nového dozvědět a naučit.

Hypotéza 4 *„Předpokládám, že je nedostatek finančních prostředků v rodinách příčinou omezení nebo neúčasti v zájmových kroužcích“*. Hypotéza se nepotvrdila. Z odpovědí většiny respondentů bylo zřejmé, že společným rysem dotázaných, nebyla horší finanční situace.

Hypotéza 5 *„Předpokládám, že děti, které se ve volném čase neorganizují v zájmových kroužcích, tráví volný čas se svými rodiči doma nebo s kamarády“*. Hypotéza se potvrdila. Děti, které se neorganizovaly, trávily volný čas doma se svými rodiči nebo v rámci referenčních skupin svých vrstevníků.

Vyplnění dotazníku předcházelo rozhovor s respondenty na téma „volný čas“. Rozhovorem bylo zjištěno, že tento pojem respondenti nejvíce spojovali s činnostmi, kterým se věnovali pro zábavu, když měli splněny školní a domácí povinnosti. Rozhovor před průzkumem se dotkl také tématu, jak děti a mladiství vnímají důležitost volného času v hierarchii hodnot. Zkoumání preferencí v této oblasti životních hodnot byly stanoveny takto:

- rodina, domov, bezpečí, láska, zdraví
- přátelství/ kamarádi
- sport, zábava, vzdělání
- práce, kariéra, peníze, majetek

Respondenti jednotně a spontánně uvedli, že jsou pro ně důležité sociální vazby, především na rodinu. Toto vysvětlovaly ve shodě s předcházejícími výroky takto: na prvním místě je u nich rodina, domov, láska a zdraví. Na konci škály se vyskytovaly např. peníze, majetek. Respondenti, kteří do zájmových aktivit nedocházeli, uváděli činnosti, které probíhaly v rámci rodiny nebo referenční skupiny osob. Celkově tato zjištění korespondují s poznatkem

o tom, že děti a dospívající trávili volný čas především podle návyků osvojených doma nebo v rámci referenčních skupin svých vrstevníků.

Bylo zjištěno, že významným rysem většiny domácností, reprezentované respondenty v tomto šetření, kteří nevyužívají nabídky organizovaných a placených aktivit, byly výrazně silné sociální vazby mezi jejich členy, což se mj. projevuje v tendenci často pobývat ve společnosti ostatních a prožívat společně s nimi volný čas. Respondenti uváděli, že tráví volný čas s rodiči a sourozenci, popř. v referenční skupině svých kamarádů. Tito jedinci, kteří nevyužívají placených volnočasových aktivit z nabídky městských příspěvkových organizací, tráví volný čas hlavně tradičními činnostmi, které si osvojili jako modely chování v rodinách nebo v referenční skupině svých vrstevníků.

Prostřednictvím těchto činností děti a mládež uspokojují především *potřebu sociální příslušnosti a potřebu seberealizace*. Stejným způsobem tráví volný čas i většina všech dětí. Ty však využívají i dalších možností. A v tom je skryt důležitý moment. Děti, které docházejí ještě např. do zájmových kroužků nebo do uměleckých souborů, hudební školy, školních zájmových kroužků, případně i do sportovních oddílů, se od respondentů, kteří se ve volném čase neorganizují, liší způsobem a hloubkou uspokojování potřeb v oblasti podnětů (novinek) a částečně také v oblasti seberealizace. Zdroje podnětů ve výše uvedených zájmových útvarech jsou kvalitativně jiné a vyžadují vyšší míru interakce než ty, kterými se neorganizovaní ve volném čase baví. Jedná se o pasivní způsob zábavy (např. televize nebo film).

Mé zjištění potvrdilo to, že ne každá rodina musí mít vliv na ovlivňování volného času svých dětí. Přesto se vliv rodiny na formování postojů a názorů dětí ke způsobu trávení volného času, se ukázal jako významný. Hypotézou, že dítě dochází do zájmových aktivit z donucení rodičů, se nepotvrdila.

Průzkumným zjištěním vyplynulo, že většina respondentů navštěvovala zájmové kroužky dobrovolně a mnohem častěji ze zájmu než z donucení rodičů. Také hypotéza, že je nedostatek finančních prostředků v rodinách příčinou omezení účasti v zájmových kroužcích, se nepotvrdila. Mezi respondenty se vyskytly případy domácností, které trpí hmotným nedostatkem.

Tato skutečnost však nebyla ve většině případů důvodem k tomu, aby respondenti do zájmového kroužku nedocházeli. Dále bylo zjištěno, že děti a mladiství, kteří nevyužívají placených volnočasových aktivit z nabídky městských příspěvkových organizací, tráví volný čas hlavně tradičními činnostmi, které si osvojila jako modely chování v rodinách a v referenčních skupinách svých vrstevníků. Zájem rodičů o volný čas působil pozitivně tam, kde volnočasové aktivity svých dětí rodiče poznávali, sledovali a respektovali. Dle zjištění vyplývá, že aktivní rodiče byli názorným příkladem volnočasového života a byli svým dětem dobrým vzorem.

9. ZÁVĚR

Téma, které jsem si pro svoji práci zvolila, je mi velmi blízké. Vycházím z dlouholeté praxe v Domě dětí a mládeže, kde pracuji od roku 1990 jako vychovatelka a v současné době jako ředitelka. Domy dětí a mládeže mají nezastupitelnou úlohu v této oblasti volného času dětí a mládeže, jsou schopny pružně reagovat na zájmy a potřeby dětí a mládeže, oslovovat početnou cílovou skupinu. Jejich úloha spočívá ve faktickém naplnění volného času, podpoře a probouzení zájmů, výběru možností jak svůj volný čas smysluplně využívat a efektivně s ním disponovat. Ve městě existuje mnoho organizací s bohatou nabídkou volnočasových a mimoškolních aktivit různých oborů. Bohužel, v současné době zaznamenáváme klesající zájem mladých lidí o členství ve společenských a občanských sdruženích. Úměrně věku se také mezi dospívajícími snižuje zájem o účast na pravidelných i příležitostných zájmových aktivitách. V Litoměřicích se nachází dvě lokality, ve kterých dochází k setkávání problémové mládeže a dětí, průzkum byl proto zaměřen na zjištění potřeb této cílové skupiny. Problematika neorganizovaných dětí a mládeže mě zajímá stejně tak jako možné alternativy a způsoby trávení volného času. Má-li volný čas plnit své poslání, je zapotřebí vytvářet vhodné podmínky a podporovat žádoucí aktivní činnosti. Problematika volného času, se odráží v chování celé společnosti a v prevenci sociálních patologií může zahrát významnou úlohu. Neuspokojování volného času vede k různým

formám agresivity a dalším společensky nežádoucím projevům. Tam, kde není institucionální nabídka dostatečná a odpovídající, mohou si děti a mládež nacházet aktivity, které jsou často společensky nežádoucí. Tato skutečnost byla podnětem této práce. Cílem průzkumného šetření bylo zjistit potřeby dětí a mládeže, zejména té skupiny, která se ve volném čase neorganizuje a zjistit jaký má rodina na organizaci volného času dětí a mládeže vliv. Pro zjištění těchto cílů byly stanoveny hypotézy, které potvrdily, že rodina je důležitým faktorem, který ovlivňuje formování postojů a názorů dětí ke způsobu trávení volného času. Vliv rodiny se ukázal významný především z hlediska preferencí volnočasových aktivit. Děti ve svém volném čase primárně uplatňují návyky z rodiny a na členy rodiny se obracejí jako na jeden z nejdůležitějších zdrojů informací o možnostech, jak lze trávit volný čas. Rodiče figurovali jako nejvýznamnější zdroj informací o volnočasových aktivitách. Pokud sami nevěděli a tyto informace nevyhledávali, jejich děti se je nedozvěděly. Z toho vyplývá důležitý závěr: děti ve sledované skupině preferovali jako zdroj informací v první řadě rodiče.

U respondentů, kteří se ve svém volném čase neorganizovali, byly zjištěny sociální vazby mezi jejich členy, což se mj. projevuje v tendenci často pobývat ve společnosti členů rodiny a prožívat s nimi volný čas. Hypotéza potvrdila, že potřebou dětí a mládeže, která se ve volném čase neorganizuje, je potřeba sociální příslušnosti. Ta bývá prožívána a naplňována prostřednictvím sociální komunikace. Respondenti ji mohou sytit buď v rámci domácnosti mezi nejbližšími osobami. Děti a mladiství, kteří nevyužívali placených volnočasových aktivit z nabídky městských příspěvkových organizací, trávili volný čas hlavně tradičními činnostmi, které si osvojila jako modely chování v rodinách nebo v referenční skupině svých vrstevníků. Je evidentní, že *potřeba sociální příslušnosti*, která bývá prožívána a naplňována prostřednictvím sociální komunikace, mohou respondenti sytit buď v rámci domácnosti mezi nejbližšími osobami, nebo využívají jiných možností.

Problematika volného času dětí a mládeže a zejména těch, kteří se ve svém volném čase neorganizují, nezůstává mimo zájem zastupitelů města Litoměřic. Práce s dětmi a mládeží ve volném čase patří mezi hlavní cíle a vize města.

Převážnou většinu služeb pro děti a mládež zajišťuje město Litoměřice prostřednictvím škol, školských zařízení a neziskových organizací. Výsledky této práce by mohli pomoci zastupitelům města Litoměřic ke zlepšení současné situace s problémovou mládeží. Tuto referenční skupinu představují party, které tráví svůj volný čas zcela mimo jakákoli zařízení a mimo pozornost rodičů. Období puberty a adolescence je charakteristické vymezováním se vůči rodičům a celé společnosti. Jakkoli je separační proces pro vývoj jedince potřebný, může být v jednotlivých případech i rizikový. Proto představuje, někdy poměrně atraktivní příležitost k opuštění většinových sociálních norem, dále k deprivaci v uspokojování potřeb určité struktury v podnětech a času. Následně může docházet k vytvoření návyku na psychotropní látky a k asociálnímu chování.

Zájem zastupitelů města reagovat na výsledky této práce a následné řešení problému s mládeží, která je v některých lokalitách města problémová, může zvýšit kredit města, ve kterém žijeme a ve kterém vyrůstají naše děti.

V rámci průzkumného šetření byly zjištěny překážky, které brání dětem a dospívající mládeži v účasti na volnočasových aktivitách organizovaných městem a jejími příspěvkovými organizacemi. Zjištěných skutečností dále využijeme při práci s dětmi a mládeží v Litoměřicích. Z provedeného výzkumu vyplynuly konkrétní kroky, které mohou doporučit (uvedeny níže).

Následně uvádím tyto

- Životní styl a společenské normy v domácnostech, jejichž dospělí členové se takovým aktivitám v době svého dětství nevěnovali. Nevytvořili si k nim vztah, srozumitelnou hodnotu představuje spíše kolektiv (sociální vztahy v něm) než rozvoj dovedností a znalostí, proto ani nyní pro své děti takové aktivity nevyhledávají.
- Nedostatečná informovanost - souvisí s výše zmíněnými společenskými normami, návyky a životním stylem. Lidé, kteří nemají se zájmovými kroužky osobní zkušenost a nevnímají je jako důležitou hodnotu,

mohou mít spíše tendenci vylučovat informace o nich ze své pozornosti.

- Omezený rozpočet domácnosti – determinuje možnosti dětí.

Z výše uvedených překážek lze překonat nejnáze informační nedostatečnost. Za podstatné můžeme považovat zprostředkování osobní zkušenosti, např. návštěvou ve společnosti kamaráda, který již do některého kroužku dochází. Touto cestou lze pak odstranit především psychické zábrany při vstupu do neznámé sociální skupiny a následně dítě motivovat k docházce s využitím zajímavostí, novinek a všech podnětů, kterých se mu dostanou.

Je nutné upozornit na to, že i v kategorii nízkopříjmových rodin, jejichž děti byly respondenty výzkumu, byly patrné známky aktivního přístupu k řešení sociálně neutěšené situace vlastními silami. V jejich případě je smutné přihlížet, jak talentované děti nemohou navštěvovat zájmové útvary, v nichž by se mohli rozvíjet, tím posilovat svůj potenciál a vymanit se tak z hmotné bídy.

Toto má přinejmenším následující důsledky

- ❖ Neinformovanost o nabídce volnočasových aktivit vznikající sekundárně, protože rodiče takové informace nevyhledávají, z toku informací je vylučují, protože je nepovažují za důležité. Na straně rodičů a dalších dospělých je absence zkušeností s volnočasovými aktivitami, což je příčinou chybějících impulsů ve výchově jejich dětí.
- ❖ Ekonomická situace rodin v nízkopříjmových kategoriích – ve zjištěných případech je vyloučena možnost zaplatit si docházku do placených zájmových útvarů, peníze zbývají jen na pokrytí základních životních potřeb.
- ❖ U samotných dětí hrají značnou roli obavy z přijetí v novém, relativně strukturovaném kolektivu dětí. Některé činnosti nejsou přitažlivé pro některé děti.

Informace včetně doporučení se ve sledovaném sociálním prostředí úspěšně šíří formou osobních sdělení. Bylo zjištěno, že rodiče figurují jako nejvýznamnější zdroj informací o volnočasových aktivitách. Pokud sami

nevědí a tyto informace nevyhledávají, jejich děti se je nedozví. Pokud ano, nepřipisují jim takovou důležitost, jako kdyby jim tyto informace sdělili rodiče.

DOPORUČENÍ NA ZÁVĚR

Na základě provedeného výzkumu mohu doporučit tyto konkrétní kroky:

- ❖ Udržet a případně i rozšířit síť nízkoprahových klubů jakožto významného prostředku k eliminaci asociálních jevů počínaje užívání návykových látek, přes rostoucí nebezpečí agresivity v ulicích až po závažnou kriminální činnost. Poskytnout materiální podporu těmto zařízením pro jejich činnost.
- ❖ Odstranit nebezpečné prvky a jevy v lokalitách města, které se profilují jako oblíbená místa pro konzumaci návykových látek a případné projevy agresivního chování. Dle možnosti rozšiřovat síť veřejných hřišť a sportovišť. Zavedení kamerového systému v inkriminovaných místech města.
- ❖ Zvážit vyhrazení prostoru pro sport starších dětí v parku v sousedství pískovišť a hřišť pro menší děti, matky a babičky s kočárky. Zájmy a preference těchto skupin se zjevně kříží.
- ❖ Nalézt způsob, jak materiálně podpořit účast dětí z nízkopříjmových domácností v zájmových aktivitách, ve školách, uměleckých a sportovních zařízeních a organizacích. Předpokladem je zabavení těchto dětí ve škole nebo prostřednictvím terénních pracovníků či jiných odborníků.
- ❖ K náboru dětí ze sledovaného sociálního prostředí využívat př. aktivity, které by mohly zprostředkovat pozitivní zkušenost dětem a motivovat je k činnosti: dny otevřených dveří, ukázky s možností zúčastnit se činnosti, pozvánky prostřednictvím členů oddílů a kroužků (Přiveď na příští schůzku svého kamaráda.) – tak by bylo možné odstranit především psychické zábrany dětí a posílit jejich motivaci o ve spolupráci s terénními pracovníky, kteří působí v daném prostředí,

informovat rodiče – na jejich doporučení tito lidé spíše dají, i když se na toto nedá spoléhat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AMBRÓZOVÁ, A., LABÁTH, V., SMIK, S., ŠTÚROVÁ, S. Riziková mládež. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, ISBN 80-85850-66-4.

CARR-GREGG, M., SHALL, E.: Pubertáči a adolescenti průvodce výchovou dospívajících, Portál 2010.

DRUCKER, P. To nejdůležitější z Druckera v jednom svazku. Praha: Management Press, 2002.

HÁJEK, B., HARMACH, J., HOFFMANN, O. a kolektiv. Školní družina. Portál s. r. o., Praha, 2003. ISBN 80-7178-925-5.

HAVLÍK, R., KOŤA, J.: Sociologie výchovy a školy, Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

HRDLIČKOVÁ, V. Sociální prevence a delikvence dětí a mládeže, s. 97 In BALVÍN, J. Romové a dětské domovy. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. 137 s.

JEDLIČKA, J., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J.: Děti mládež v obtížných životních situacích, Themis, Praha, 2004, ISBN 80-7312-038-0.

JUKLOVÁ, K. Sebeúcta jako klíčový projektivní faktor v primární prevenci sociálně patologických jevů, s. 166. In Riziková mládež v současné společnosti. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. 234 s. ISBN 8070410442.

KATRŇÁK, T. Proměny české rodiny v devadesátých letech, s. 227, In Utváření osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty. Brno: Barriste Principal, 2002. ISBN 8085947838.

KOHOUTEK, R a kol. Základy pedagogické psychologie. 1. vyd. Brno, Akademické nakladatelství Cerm, 1996. 184 s. ISBN 80-85867-94-X.

KRAUS, B. Sociální aspekty výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-841-9.

MACEK, M., VIDLAŘOVÁ, H., HÁJEK, B., JINDRA, J., TUČEK, J. Střediska pro volný čas. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, Praha, 1998.

MITLÖHNER, M. Selhávající výchovné prostředí z hlediska práva, s. 87. In Riziková mládež v současné společnosti. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. 234 s. ISBN 80-7041-044-2.

- NĚMEC, J., BODLÁKOVÁ, I. Praktická diagnostika patologického chování u dětí a mládeže. Praha: Eteria, 2001. 42 s. ISBN
- PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. 3.vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PRÁŠILOVÁ, M. Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.
- PRŮCHA, J.: Moderní pedagogika. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Portál, 2002.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- ŘEZNÍČEK, M. Prevence sociálních deviací. Praha: Etnum, 1994, 177 s.
- SAK, P. Proměny české mládeže: Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. Mládež na křižovatce. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SHEDDY-KURCINKA, M. Problémové dítě v rodině a ve škole. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-174-6.
- SOKOL, J. Filosofická antropologie. Praha: Portál, 2002.
- SVĚTLÍK, J.: Marketingové řízení školy. Praha: ASPI, 2006.
- SVĚTLÍK, J.: Marketing školy. Zlín: ELKA ZLÍN, 1996.
- ŠAFÁŘOVÁ, K. Rizikové chování v adolescenci, s. 191. In Utváření osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty. Brno: Barrister Principal, 2002. ISBN 8085947838.
- ŠTURSOVÁ, T., BOCAN, M. Aktuální problémy mladé generace ČR: Závěrečná zpráva. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2006.
- VACKOVÁ, B., FARKAŠOVÁ, H. Metodický list k problematice otevřených klubů při střediscích pro volný čas dětí a mládeže. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2002.
- VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

- VANČUROVÁ, L. Příčiny krizového chování mladé generace, s. 82. In Riziková mládež současné společnosti. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. 234 s. ISBN 8070410442.
- VÁŽANSKÝ, M. Základy pedagogiky volného času. 2. doplň. vyd. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.
- VACKOVÁ, B., FARKAŠOVÁ, H. Metodický list k problematice otevřených klubů při střediscích pro volný čas dětí a mládeže. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2002.
- VEBER, J.: Základy managementu pro střední školy. Praha: Fortuna, 2003.
- VIEHOFFOVÁ H., REUYSOVÁ, E. Jak s dětmi trávit volný čas. Praha: Portál, 1996. 180s. ISBN 80-7178-073-1.
- WARD, P. a kol. Jak se připravovat na práci s mládeží. 1.vyd. Praha: Portál, 1997. 144 s. ISBN 80-7178-044-8.
- RAMPOUCHOVÁ, J., VESELÝ, V., 2004: Děti, vedoucí, volný čas, Praha, ISBN 80-86784-06-1.
- ROZSYPALOVÁ, M., ČECHOVÁ, V., MELLANOVÁ, A. Psychologie a pedagogika I. Praha: Informatorium, 2003. 186 s. ISBN 80-7333-014-8
- Souhrn metodických textů k vybraným problémům činnosti domů dětí a mládeže a stanic zájmových činností.
- BENDOVÁ, Z. Bakalářská práce Management a jeho povinnosti při organizačním zajištění příležitostné výchovně vzdělávací akci letní tábor, Praha: Univerzita Karlova, 2009.
- KATALOG SOCIÁLNÍCH A PRORODINNÝCH SLUŽEB MĚSTA LITOMĚŘICE 2010
3. KOMUNITNÍ PLÁN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB MĚSTA LITOMĚŘICE NA OBDOBÍ LET 2010-2013
- Wikipedia http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana
- Národní institut dětí a mládeže <http://www.nidm.cz/>
- Ministerstvo školství, kultury a sportu <http://www.msmt.cz/>

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Účastníci průzkumu
Tab. 2	Členové rodiny
Tab. 3	Zájmy dětí a mládeže ve volném čase
Tab. 4	Zájmy rodičů
Tab. 5	Zájmové kroužky tvých sourozenců
Tab. 6	Společné zájmy rodiny
Tab. 7	Povídáme si o volném čase s rodiči
Tab. 8	Rodiče mě motivovali k docházce do kroužku
Tab. 9	Z jakého důvodu chodíš do zájmového kroužku
Tab. 10	Z jakého důvodu nechodíš do zájmového kroužku
Tab. 11	Do kroužku mě přivedl

SEZNAM GRAFŮ

Graf. 1	Účastníci průzkumu
Graf 2	Členové rodiny
Graf 3	Zájmy dětí a mládeže ve volném čase
Graf 4	Zájmy rodičů
Graf 5	Zájmové kroužky tvých sourozenců
Graf 6	Společné zájmy rodiny
Graf 7	Povídáme si o volném čase s rodiči
Graf 8	Rodiče mě motivovali k docházce do kroužku
Graf 9	Z jakého důvodu chodíš do zájmového kroužku
Graf 10	Z jakého důvodu nechodíš do zájmového kroužku
Graf 11	Do kroužku mě přivedl

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

DDM	Dům dětí mládeže
SVČ	Středisko volného času
ZUŠ	Základní umělecká škola
IDM	Národní institut dětí a mládeže
MŠMT	Ministerstvo školství a tělovýchovy České republiky
YMCA	Young Men´s Christian Association (Asociace mladých křesťanů).
OSN	Organizace spojených národů
ČSAV	Akademie věd České republiky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník

Příloha B – Žádost o spolupráci s vyplněním dotazníku

Příloha C - Vyhodnocení karty s nabídkou kroužků DDM Rozmarýn

Příloha D – Nabídka volnočasových aktivit v Litoměřicích

Příloha E - Komunitní plán města Litoměřic

PŘÍLOHY

Příloha A – dotazník

Dobrý den, jsem studentka UJAK v Praze a žádám Vás o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci. Dotazník bude využit pouze pro účely této diplomové práce na téma „Potřeby dětí a mládeže, kteří nevyužívají organizované volnočasové aktivity“. Dotazník je anonymní, otázky jednoduché, jsou zaměřeny k výzkumnému zjištění skutečností o trávení volného času v rodinách. Odpovědi ve většině otázek zaškrtněte křížkem, může být zaškrtnuto i více možností. Vyjmenuj jen zájmy, kterými se baví tvůj sourozenec (i).

Děkuji za Váš čas.

DOTAZNÍK

1. Označ křížkem, co u tebe platí:	Jsem chlapec		Jsem dívka	
---	--------------	--	------------	--

Napiš číslem, kolik je ti let:	
---------------------------------------	--

2. Doma společně se mnou bydlí: (Křížkem označ, co u tebe platí.)

Máma	
Táta	
Sourozenci (napiš číslicemi jejich věk)	
Babička	
Děda	
Jiní – vypiš	

3. Co rád/a děláš? (Označ křížkem. Může být více možností.)

Fotbal		Tancovat		Číst si		Vyrábět	
Hokej		Hrát na hudební nástroj		Kreslit		Vařit	
Cvičení				Zpívat		PC hry	
Jiné (napiš)							

4. Znáš zájmy svých rodičů? Označ křížkem ...

Máma:	... co dělá v současné době	... co dělala, když byla dítě, jako teď ty
Sport, cvičení		
Zpěv, hra na hudební nástroj		
Četba knih		
Šití, pletení apod.		
Práce na zahradě		
Jiné (napiš):		
Jiné (napiš):		
Jiné (napiš):		

Táta:	... co dělá v současné době	... co dělal, když byl dítě, jako teď ty
Sport, cvičení		

Zpěv, hra na hudební nástroj		
Četba knih		
Něco vyrábět apod.		
Práce na zahradě		
Jiné (napíš):		
Jiné (napíš):		
Jiné (napíš):		

5. Napiš kroužky, do kterých chodí tvoji sourozenci:

.....

.....

.....

.....

6. Co děláte společně s tátou a mámou ve volném čase? Označ křížkem

Sedíme a povídáme si	
Díváme se na televizi (DVD, video)	
Chodíme do kina, do divadla apod.	
Chodíme na výlety	
Pracujeme na zahradě	
S tátou vyrábím různé věci	
S mámou vařím, pečů ...	
Hrajeme stolní hry, karty	

Sportujeme		Napiš, který sport:	
Jiné (napiš)			
Jiné (napiš)			

	Označ křížkem, co platí.			
7. Rodiče si mnou povídají o tom, co dělám ve volném čase:	ano		ne	

8. Začal jsi chodit do kroužku, o kterém jsi si rodiči povídal ?	ano		ne	
---	-----	--	----	--

9. **Z jakého důvodu chodíš do toho kroužku? Označ křížkem, můžeš i více možností**

Zajímá mě, baví mě	
Rodiče chtějí, abych chodil	
Hledám nové kamarády	
Chci se něco nového dozvědět	
Je tam dobrá parta	
Rodiče mě nutí	
Jiný důvod (napiš)	

10. **Nechodím do zájmových kroužků, sportovních oddílů, umělecké školy apod., protože:**

Rodiče to nezajímá	
Rodiče mi to nezaplatí	
Nevím, co takového v Litoměřicích je	

Nikoho tam neznám	
Jsem raději se svými kamarády	
Jsem raději doma	
Vůbec nevím, co by mě bavilo	

11. Do kroužku mě přivedl:

Kamarád	
Máma, táta	
Sourozenec	
Našel jsem si sám	
Někdo jiný (napiš)	

Příloha B – Žádost o spolupráci s vyplněním dotazníku

Základní škola v Litoměřicích, Boženy Němcové.

Základní škola v Litoměřicích, Na Valech.

Dům dětí a mládeže Rozmarýn Litoměřice, Plešivecká 1863.

Nízkoprahový klub Oáza, Litoměřice.

ŽÁDOST O SPOLUPRÁCI S VYPLNĚNÍM DOTAZNÍKU

Vážený rodiče, jsem studentka UJAK v Praze a v letošním roce ukončím své magisterské studium státní zkouškou. Součástí zkoušky je diplomová práce na téma: „Potřeba dětí a mládeže, které nevyužívají organizované volnočasové aktivity“. Proto Vás žádám o spolupráci s vyplněním dotazníku s deseti jednoduchými otázkami na téma děti, mládež a rodinní příslušníci a jejich volný čas. Dotazník je anonymní, jeho údaje budou použity pouze pro účely této diplomové práce (jen k výzkumnému zjištění skutečností o trávení volného času v rodinách respondentů). Žádám Vás, abyste písemně potvrdili, že dotazník mohou (nemohou) Vaše děti, žáci ZŠ v Litoměřicích, vyplnit.

Děkuji Vám za Váš čas

Správnou volbu zaškrtněte ...souhlasím x nesouhlasím

.....s tím, aby moje dcera (syn) vyplnili dotazník, který slouží jako podklad pro diplomovou práci „Potřeby dětí a mládež, kteří nevyužívají organizované volnočasové nabídky“.

.....
Jméno, příjmení podpis rodiče, zákonného zástupce žáka

V Litoměřicích dne.....

Příloha C - Vyhodnocení karty s nabídkou kroužků DDM Rozmarýn

Vyhodnocení karty s nabídkou kroužků DDM Rozmarýn.

DDM Rozmarýn byl prováděn výzkum s cílem zjistit, respondenti vyznačovali ty kroužky, o které by měli zájem.

Vyhodnocením je zřejmé:

1. Všechny děti a mladiství si vybrali nejméně 4 kroužky, kde by je činnost bavila.

Je zřejmé, že většina preferuje především aktivity spojené s pohybem: různé sporty a tanec.

Tento závěr si můžeme dovolit, protože v předcházející části hloubkových rozhovorů respondenti uváděli, že se takovým aktivitám věnují s rodiči a kamarády - preferenci máme ověřenu z předcházejících spontánních vyjádření.

Pro zjištění přehledu o nabídce volnočasových aktivit v Litoměřicích bylo využito projektivní metody – respondenti se zamýšleli nad problémem, co by mohl ve městě dělat ve volném čase chlapec nebo dívka jejich věku, když se čerstvě přistěhuje.

Odpovědi velmi často mířily k aktivitám, které děti a mladiství sami rádi provozují, tedy k hrám a zábavě, kterým se věnují ve svých referenčních skupinách.

KROUŽKY DDM ROZMARÝN

			PREFERENCE			D	D	D
			celkem	dívky	kluci	1.	5.	7.
Sport	14	BMX - bikros - od 5 let	4	0	4			
		Judo - od 5 let	2	0	2			
		Minikáry - od 7 let	2	1	1	1		
		Jumping, cvičení na trampolíně - od 13 let	2	1	1			
		Frikori - frisbee, korfbal, ringo - sportovní hry - od 8 let	1	0	1			
		Orientáček - od 8 let	1	1	0	1		
		Stolní tenis - od 8 let	1	0	1			
		Základy gymnastiky ve skoku na trampolíně - od 5 let	1	1	0			
Tanec	11	Break dance - od 10 let	5	2	3		1	
		Dance aerobic	2	2	0	1	1	
		Zumba	2	1	1			
		Show dance - pro školní děti	1	0	1			
		Dance mix, linedance, country, moderní a spol. tanec - od 6 let	1	1	0			
Hudba	7	Hra na klávesy	5	0	5			
		Flétny - od 5 let	1	0	1			
		Tramprská kytara - od 10 let	1	0	1			
Výtvarné umění	4	Ateliér kresby a malby - pro mládež	2	2	0			
		Keramika - pro předškolní a školní děti	1	1	0			1
		Veselé malování - pro děti od 5 let	1	1	0			1
Příroda	5	Rybáři	2	0	2			
		Herpetologický kroužek - plazi a obojživelníci - od 5 let	1	0	1			
		Hrátky se zvířátky, ekologií a zemědělstvím	1	1	0			1
		Jezdectví - od 8 let	1	1	0	1		
Počítače	3	Volné hry na PC - od 8 let	2	1	1			1
		Jak zkrotit počítač	1	1	0			1

Jazyky	3	Anglický jazyk	2	1	1	1	
		Francouzský jazyk	1	0	1		
Ostatní	5	Holky, kluci v akci (vaření) - pro školní děti	2	2	0	1	
		Deskové hry	1	0	1		
		Mažoretky - od 5 let	1	1	0		1
		Železniční modelář - od 8 let	1	1	0		1
		Clogging - pro školní děti	0	0	0		
		Geocaching, hledání pokladů - od 8 let	0	0	0		
		Hejbní se s Martinem - nový ZÚ	0	0	0		
		Kreativ junior- pro mládež	0	0	0		
		Kutil	0	0	0		
		Magic sběratelské karetní hry - od 7 let	0	0	0		
		Papírový modelář - od 10 let	0	0	0		
		Roztleskávačky	0	0	0		
		Rukoprčky - ruční práce pro děti od 5 let	0	0	0		
		Školní klub Rozmarýn	0	0	0		
		Twirling - pro školní děti	0	0	0		
		Včelaři - od 6 let	0	0	0		
		Volejbal - od 10 let	0	0	0		
		Výtvarná dílna - od 8 let	0	0	0		

Příloha D - Nabídka volnočasových aktivit v Litoměřicích

Organizace s nabídkou volnočasových a mimoškolních aktivit

Mládežnické organizace v Litoměřicích

MATĚJ - občanské sdružení dětí a mládeže

JUNÁK-svaz skautů a skautek ČR, středisko Radobýl Litoměřice

Turistických oddíl mládeže SLUNÍČKA Litoměřice

Volnočasové aktivity a klubová činnost pro děti a mládež

SEVER- středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory

Junák – středisko Radobýl Litoměřice

TOM – turistický oddíl Sluníčka, Sojčata, Delfini, Klub českých turistů

Litoměřice KTC, MAT2J, občanské sdružení dětí a mládeže

Školní kluby

Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Školní družiny a školní kluby fungují na všech základních školách ve městě. Nabízejí mimoškolní nabídku volnočasových aktivit různých oborů pro žáky škol. Školní kluby mají otevřený provoz až do téměř večerních hodin. Zájmové vzdělávání ve volném čase pro děti, mládež i dospělou veřejnost nabízí DDM Rozmarýn.

Knihovna K. H Máchy

Příspěvková organizace Města Litoměřice.

Dětská oddělení nabízí: beletrii pro děti a mládež, naučnou literaturu, časopisy, internet pro děti, čtení pro dyslektické děti, zvuková čítanka, multimediální knihovna. V rámci spontánní činnosti, připravuje tvořivá odpoledne, besedy a přednášky pro veřejnost.

Dům dětí a mládeže Rozmarýn

DDM je školské zařízení, které vytváří podmínky pro smysluplné trávení volného času dětí, mládeže i dospělé veřejnosti. Přípravuje programovou nabídku, kterou organizuje formou pravidelných zájmovou, příležitostných a spontánních aktivit. Spolupracuje se školami a školskými zařízeními, které pracují s dětmi a mládeží. Učí žáky 4. ročníků ZŠ dopravní výchovu, je pověřen organizací okresních soutěží a olympiád vyhlašovaných MŠMT. V rámci prevence negativních jevů ve společnosti, připravuje harmonogram besed ve spolupráci s lektory, poskytuje poradenskou službu veřejnosti. Každoročně sdružuje k pravidelné zájmové činnosti více než 800 účastníků.

DDM mají nezastupitelnou úlohu při objevování a rozvíjení zájmů a nadání v celoroční práci včetně školních prázdnin. Napomáhají individuálnímu rozvoji osobnosti, objevují a podporují schopnosti, směřují k podchycení zájmu, ale i dosud neprojeveného talentu. Upevňují žádoucí morální vlastnosti a výrazně přispívají k prevenci škodlivých forem chování. Novou právní úpravou se vytvořil prostor k vyvíjení dalších aktivit nad níže uvedený rámec. Volnočasové aktivity mimo rodinu dávají manažerům domů dětí a mládeže velký prostor pro hledání nejvhodnějších forem trávení volného času. Pravidelná práce v zájmových útvarech již není jedinou a naprosto dominantní formou. Do popředí zájmu, jako nástroj působení na mladou generaci, se dostávají spontánní aktivity pro veřejnost formou otevřených provozů kluboven, heren, počítačových učeben a sportovišť. Tedy činnosti mající méně formální charakter tzv. spontánní aktivity pro děti a mládež. Tyto činnosti nemají pevně stanovený řád, stanovený program, jsou volně přístupné všem momentálním zájemcům a přitom nevyžadují nezbytné administrativní či organizační předpoklady jako např. písemné a dopředu podávané přihlášky. A právě těmto aktivitám mnoho dětí a především mladých lidí dává v současné době přednost před členstvím v různých organizacích. Spontánní aktivity pro volně přichozí mají zásadní vliv v oblasti prevence sociálně patologických jevů ve společnosti.

Do zájmového vzdělávání lze zahrnout i řadu dalších činností, které vedou k participaci mladé generace, vyhledávají talenty, podporují a vytváří fungující systém instruktážní a poradenské činnosti a tím napomáhají budoucímu uplatnění na trhu práce i v profesi.

Základem činnosti středisek volného času je přímá práce s dětmi a mládeží. V naprosté většině je běžnou náplní práce domů dětí a mládeže pravidelná činnost v zájmových útvarech. Pro tuto činnost mají domy dětí a mládeže vytvořeny relativně dobré podmínky a materiálně technickou podporu i personální základnu. Je bezpochyby pravdou, že tato nabídka vyhovuje současným zájmům a potřebám dětí a mladých lidí. Je pestrá, pružně reaguje na současnou poptávku, doplňuje a navazuje na vědomosti a poznatky získané ve škole a pomáhá vytvářet mosty mezi teorií a praxí. Pravidelná činnost domů dětí a mládeže je organizována ve stálých zájmových útvarech, které mají stálou členskou základnu a pravidelně se scházejí ke své činnosti, zaměřují se na nejrůznější obory od sportovních, přes umělecko-kulturní, až po vysoce odborné kroužky. Kladou větší důraz na zapojení dětí, a na jejich zájmy, nežli na získávání učebnicových znalostí. Jsou určeny všem zájemcům bez rozdílu věku i schopností. V programové nabídce domů dětí není však práce v zájmových útvarech jedinou a dominantní formou práce. Širokému spektru zájemců jsou určeny příležitostné zájmové činnosti s bohatou nabídkou pestrých činností a aktivit, které nejsou organizovány jako trvalé nebo pravidelně se opakující akce (besedy, přednášky, exkurze, výlety, jednorázové kurzy, koncerty, výstavy, divadelní a kulturní představení, sportovní turnaje, příměstské tábory i společné akce rodičů s dětmi).

Organizace poskytující sociální služby

Klub OÁZA

Nízkoprahový klub Oáza je registrovaná sociální služba u Krajského úřadu v Ústí nad Labem. Klub je určen především dětem a mládeži od 12 do 21 let. Posláním zařízení je umožnit dětem a mládeži, kteří se nacházejí v rizikových situacích, mít možnost se setkávat, usilovat o pozitivní změny v jejich životě.

Mezi pravidelné činnosti klubu patří volnočasové aktivit, doprovázení, informační servis, sociální a pastorační poradenství, pravidelná činnost, je možné požádat o individuální doučování. Každý týden zde probíhá filmový klub za účelem výchovného a vzdělávacího působení. Promítány jsou filmy nejrůznějších žánrů. Součástí každého filmového večera je diskuze na dané téma. Součástí nabídky Oázy je také sociální a křesťanské poradenství. Příležitostně je připravena nabídka výletů do okolí. Nepravidelné aktivity se konají a-2x měsíčně. Pro všechny účastníky je vstup i poplatky za členství zdarma. Žádná aktivita není povinná. Do klubu může přijít každý bez rozdílu sociálního postavení, etnické příslušnosti, názorového přesvědčení. Hlavní skupinu tvoří děti a mládež nacházející se v nepříznivé životní situaci (př. dlouhodobě nezaměstnaní rodiče, chudoba).

OKA-MŽIK

Diakonie ČCE Multifunkční prostor OKA-MŽIK a chráněná dílna pro osoby zdravotním postižením. Multifunkční prostor slouží široké veřejnosti a zejména neorganizované mládeži ke kulturnímu využití – návštěvám i vlastnímu pořádání kulturních a dalších volnočasových či vzdělávacích akcí.

Klika 1, o. s.

Posláním organizace Klika 1, je vytváření a rozšiřování nabídky mimoškolních, výchovně-vzdělávacích aktivit pro neorganizované děti, mládež i dospělou veřejnost ve vybraných oblastech: neformální vzdělání, práce s informacemi, spoluúčast dětí a mládeže, mezinárodní spolupráce, služby zaměstnanosti. Napříč uvedenými oblastmi usiluje sdružení o podněcování a realizaci nových místních projektů, dění a zájmu veřejnosti o problémy a místní komunitu, rozvíjení tolerance a mezikulturního porozumění.

Středisko křesťanské pomoci Klubíčko

Mateřské centrum pro rodiny s dětmi programy různého zaměření, rodinné a výchovné poradenství péče o dítě, výchova dětí do 6 let, logopedická náprava a poradenství a náprava poruch chování a učení. Nabízí volnočasové aktivity pro děti předškolního a školního věku a jednorázové akce, kampaně, oslavy, kulturní a sportovní akce.

Občanské sdružení Naděje

Občanské sdružení Naděje reagovalo v roce 2003 na potřeby města poskytovat služby problémovým rodinám a osamoceným ženám. Zařízení vzniklo v budově městské ubytovny. Postupně došlo k rozšíření sociálních služeb o terénní program a o nízkoprahový klub pro děti a mládež. Od roku 2009 poskytuje Naděje též sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. V roce 2011 proběhl na litoměřické pobočce o. s. Naděje nový projekt S nadějí do programu Pět P. Projekt byl zaměřen na vytvoření podmínek pro vznik dobrovolnického programu Pět P a jeho průběh. Program Pět P je preventivní volnočasový program pro děti, který funguje na principu dobrovolného vztahu mezi jedním dítětem a jedním dospělým dobrovolníkem. Program nabízí dětem i dobrovolníkům pomoc, podporu, přátelství, péči a prevenci. Program Pět P v České republice je národní variantou programu Big Brothers Big Sisters. Cílovou skupinu tvoří děti a rodiny těchto dětí, které jsou ubytovány v Domě Naděje v Litoměřicích, kde se nachází ubytovna pro sociálně slabé rodiny. Většinou se jedná o děti (6-15 let) se sociálním, psychosociálním a zdravotním znevýhodněním, o děti ze špatných sociálních podmínek, těžko zvladatelné, děti z problémových či neúplných rodin, děti trpící tím, že se jim rodiče nevěnují. Službu poskytuje ambulantně - *zdarma*. Sociální pracovnice napomáhá rodinám, které potřebují pomoc k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti, nebo rodinám, kde je ohrožen vývoj dětí a stabilita rodiny s cílem tuto nepříznivou situaci překonat. Cílovou skupinu tvoří rodiny s dětmi do 26 let věku, které mají specifické výchovné a vzdělávací potřeby, poruchy učení a chování, komunikační problém nebo jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy.

V rámci služby poskytuje tyto úkony: *pomoc při uplatňování práv,*

oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí rodiny, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (doprovod na různé akce, informování rodičů o možnostech trávení volného času ve sportovních, kulturních, vzdělávacích, zábavných a dalších zařízeních v okolí, vzdělávací, výchovné a preventivní přednášky v oblasti sociálně patologických jevů, umožňuje smysluplné využití volného času v našem klubu ARCHA, doučování dětí, možnost půjčit si knihu, základní sociální poradenství, psychologickou pomoc a pastorační péči.

Klokánek – rodinná alternativa ústavní péče

Klokánek je projekt Fondu ohrožených dětí, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět do své rodiny, nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče (osvojení, pěstounská péče, svěření do výchovy třetí osoby). *Klokánky mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.*

Středisko ekologické výchovy

SEVER

Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER, Brontosaurus Krkonoše, občanské sdružení. Cílem je směřovat k trvale udržitelnému životu na Zemi. Prostřednictvím praktické ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty usilují o prohloubení odpovědného jednání vůči přírodě a planetě i mezi lidmi navzájem. Tato organizace byla založena v roce 1994. *Nabízí krátkodobé a vícedenní pobytové výukové programy základním a středním školám. Pedagogickým pracovníkům a studentům učitelství nabízejí každoročně kurzy, semináře, konzultace, konference, stáže, učební pomůcky a literaturu. Zajišťují vzdělávání i pro další skupiny dospělých, jako jsou např. zaměstnanci státní*

správy a samosprávy, zemědělci, drobní podnikatelé, pracovníci nevládních organizací. Pro další skupiny a pro širokou veřejnost připravují vzdělávací, osvětové a kulturní akce. Rovněž nabízejí podporu při zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů a pomoc při řešení problémů životního prostředí.

Sportovní kluby v Litoměřicích

Aerobic Club Litoměřice

D M C REVOLUTION o. s.

Eduard Šmidt – Karate club, oddíl tradičního karate

Fotbalový klub Litoměřice

HC Stadion Litoměřice

Judo Club Litokan

Karate klub Litoměřice, o. s.

Klub potápěčů Kraken Litoměřice

KRK triatlon Litoměřice o. s.

Litoměřická šachová škola o. s.

Občanské sdružení Litoměřická Florbalová Parta LFP

Plavecký klub Litoměřice, o. s.

Slavoj Basketbalový klub Litoměřice

Sport Judo Litoměřice, o. s.

Sportovní klub gymnastiky a trampolín

T. T. C. Litoměřice (Table tennis club)

TAPOS Litoměřice

Tělocvičná jednota Sokol Litoměřice

Tělovýchovná jednota Slavoj Litoměřice

Tělovýchovná jednota Slovan Litoměřice

Tělovýchovná jednota Sokol Pokratice – Litoměřice

TJ Slavoj Litoměřice

Slavoj - mužské jméno slovanského původu, jeho význam je obvykle vykládán jako "slavný" nebo konkrétněji "slavný vojevůdce". Zatímco obliba Slavoj jako křestního jména je spíše na ústupu, přetrvává toto jméno v názvech mnoha sportovních klubů.

V současné době má TJ Slavoj Litoměřice 15 oddílů. S počtem 1.005 sportovců se řadí na přední příčky sportovních organizací Ústeckého kraje. Jsou to např. tyto sportovní oddíly: Asociace sportu pro všechny, basketball, HIP-HOP, hokejbal, jachting, kulturistika, lyžování, nohejbal, šachy, šerm, tenis, veslování, vodní motorismus, vodní turistika, volejbal.

Basketbal

Vznik litoměřického basketbalu se datuje do září 1946. Již v sezóně 1946/47 bylo sokolské družstvo účastníkem soutěže podřipské župy. Litoměřický **basketbal** provázela celá řada úspěšných i méně úspěšných období. K těm více úspěšným patří účast ve čtyřech ročnících první ligy, k těm méně pak boj o záchranu ve 3. lize, což je historie poměrně nedávná.

Funky Dangers

Taneční skupina Funky Dangers vznikla v roce 2007. Od tohoto roku se zúčastňují Mistrovství Světa, Evropy, České republiky a každoročně získávají skvělá umístění. Specializují se na všechny styly street dance – Hip Hop, Dancehall, Wackin', Rnb lyric, house dance a další. Členové jsou rozděleni do několika kategorií – děti, junioři A, junioři B a dospělí.

Hokejbal

Původní parta nadšenců, která se scházela na asfaltovém plácku a honila se s hokejkami v rukou za tenisákem, založila 16. 1. 2001 Sportovní Hokejbalový Club Killers Litoměřice. Tento klub byl zaregistrován u Ministerstva Vnitra, ČSTV a ČMSHb. V září 2001 nastoupili jako absolutní nováček do postupových soutěží ČMSHb v Oblastní lize Sever a rozjeli svoji premiérovou soutěžní sezónu 2001/2002. Po základní části skončili na 2. místě a zajistili si

výhodnou pozici před Play Off. V sezóně 2002/2003 již začali formovat mládež. Tým mladších dorostenců tak nastoupil do soutěže v následující sezóně 2003/2004. V červnu 2008 se k dorostencům přidala i další mládežnická kategorie mladších žáků a nejmenší Zabijáci v září nastoupili do dlouhodobé soutěže MČR 2008/2009. Postupem doby bylo členu klubu vybudováno důstojné sportoviště s veškerým potřebným zázemím. Členská základna hokejbalistů čítá v dnešní době 160 registrovaných hráčů a samozřejmě jsou i kvalifikovaní trenéři a rozhodčí.

Jachting

Historie jachtingu v Litoměřicích se začala psát roku 1893, kdy němečtí obyvatelé Litoměřic založili první (samozřejmě německý) jachtklub v Českých zemích s příznačným názvem „Segelclub Leitmeritz“. Jeho pokračovatelem se po druhé světové válce stal dnešní Jachetní oddíl Slavoj Litoměřice. Roku 1951 byl původní pozemek našeho oddílu zabrán Československou armádou a oddíl se musel přestěhovat. Nové útočiště litoměřických jachtařů bylo nalezeno na pozemku bývalého Wiking-clubu na Střeleckém ostrově, kde byla v potu (a někdy i krvi) úsilovné práce našich dědů a otců postavena současná klubovna s ubytovnou. **Jachetní oddíl Slavoj** Litoměřice má v současné době přes 50 členů. Hlavní činností členů oddílu je údržba a provoz jak kajutových, tak sportovních plachetnic mnoha typů. *Jachting je vhodný jako volnočasová aktivita nejen pro dospělé, ale také pro mládež a děti jakéhokoliv věku.* Kvalitní a profesionální jachtařský výcvik mládeže a dětí zajišťují speciálně školení trenéři s dlouholetou jachtařskou zkušeností.

ŠERM

Co je to vlastně šerm? Slovo šerm pochází z německého "schermen", které doslova znamená potýkání se zbraní, bojování. Ve středověku byl původní německý výraz nahrazen současným "fechten". Další verze je, že české „šerm“ má základ v románských jazycích. Jaká je podstata šermu? Po celá tisíciletí stále stejná: tj. boj dvou stejně ozbrojených soupeřů sečnými či bodnými

zbraněmi, kde je cílem boje zasáhnout soupeře a sám nebýt zasažen. Tuto "ideu" má i současný sportovní šerm, kde k výše zmíněnému přibýlo ještě "zasáhnout dříve" než soupeř. Oddíl šermu vychovává sportovce v Litoměřicích již déle než 40 let. Oddíl šermu tělovýchovné jednoty SLAVOJ Litoměřice je jedním ze středních oddílů v republice, který se zabývá výchovou a výcvikem šermířů ve všech kategoriích v mužích i ženách ve zbrani fleret a kord. Prostřednictvím nabídky klubu se snažíme podchytit děti a mládež, která je ohrožena patologickými vlivy ulice. Vstup a pobyt v klubech je dobrovolný a bezplatný. Zde je důležitá role vychovatele i dalších dobrovolníků, kteří doprovází děti a mládež při řešení jejich problémů, na které rodiče a okolí nemají čas. V Litoměřicích existují školní kluby při základních školách, které organizují mimoškolní aktivity i zájmovou činnost: základní škola Litoměřice Na Valech, klub Rozmarýn a na základní škole Litoměřice Boženy Němcové 2, základní škola Litoměřice U Stadionu, základní škola Litoměřice Na Valech, základní škola Litoměřice Havlíčkova 32, základní škola Litoměřice Ladova 5, základní škola Litoměřice Svojsíkova 5 a základní škola Litoměřice Na Valech.

TENIS

Vznik tenisu v Litoměřicích je spojován s poválečným osidlováním Litoměřic. V 50. letech minulého století byly postaveny dvorce u městské plovárny situované jinak než v současnosti. Současnou podobu původně 5 dvorců již znají všichni starší členové klubu. Dnes je tenis součástí tělovýchovné jednoty Slavoj. Za 70 let působení se rozšířil tenisový areál z pěti dvorců na celkových 7 dvorců a počet členů z 50 členů na 115 členů.

VESLAŘI

První zmínky o veslařích v Litoměřicích jsou z roku 1880. Z počátku byli veslaři vedeni jako členové bruslařských klubů. Dobová fotografie ukazuje tuto skutečnost. Klub byl založen v roce 1883 pod názvem Leitmeritzer RC Leitmeritz. Jednalo se o bruslařský a veslařský klub. Během sezóny 2002/2003

začali Killers formovat mládež, kterou připravovali na nadcházející sezónu 2003/2004. S mládeží pracujeme nadále a tato práce sklízí své ovoce v podobě obrovských úspěchů týmových i individuálních.

Příloha E

KOMUNITNÍ PLÁN MĚSTA LITOMĚŘIC

OBDOBÍ LET 2010-2013

Komunitní plán města Litoměřic je prvním dokumentem, který se snaží zahrnout politické zadání veřejnoprávních institucí, odborných požadavků poskytovatelů služeb, názorů uživatelů služeb, dat z informačního systému sociálních služeb a možností veřejných rozpočtů při rozvoji sociálních služeb sloužících občanům města. Komunitní plánování je neustálý živý proces, který zapojuje všechny účastníky sociálních služeb (uživatele, poskytovatele, zadavatele) do přípravy a uskutečňování plánu sociálních služeb

- Podporuje dialog a spolupráci mezi obyvateli, zvyšuje pocit příslušnosti ke komunitě
- Zajišťuje, aby sociální služby odpovídaly zjištěným místním potřebám
- Zvyšuje efektivitu investovaných finančních prostředků – podporuje pouze potřebné služby
- Nastoluje prostředí vhodné pro získávání finančních zdrojů ze strukturálních fondů EU
- Komunitní plán pomůže přehledněji mapovat toky finančních zdrojů a nastolí možnosti pro získávání dalších finančních prostředků

Jeho cílem je zajištění služeb odpovídajících potřebám místních občanů a zvyšování jejich kvality života. Zajišťují je organizace veřejné správy, neziskové organizace, církve a další subjekty. Převážnou většinu služeb zřizuje Město Litoměřice a poskytuje prostřednictvím neziskových organizací.